

Vol. p. 14
e 22
m-
311
312
der
218
Sci 213
nk-
230
231
234
237
ue
238
240
et
240
III
241
248
F.L.
254
et
260
dis
261
267
m
268
268
270
ad
E.
313
D.
315
N.
318
e
319
a
321
-
322
324
325
10
328

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXV. PARS. III.

LIPSIAE, MDCCLXXXIII.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Londini apud Fr. Elmsly, Edinburgi apud Io. Ralfour, Lugd. Bat. apud
Frates Luchtmann, Parisiis apud Barroi senior. Veneriis apud Io. Bapt.
Pasquali, Milano apud Ios. Galeazzi, Augustae Taurinor. apud
Laurent. Giraud, Holmiae apud Magnum Swederum.

COMMITTEE

REPORT

ON THE

MEDICAL

EDUCATION

IN THE

UNITED STATES

OF AMERICA

FOR THE

YEAR 1880

I.

Kongl. Svenska Vetenskaps Academiens
Handlingar för År 1778. Vol. XXXIX.
Stockholm. 8. pagg. 255. tabb. aen. 10.

i. e.

Acta Academiae Regiae Scient. Suecicae, anni
1778. Vol. XXXIX.

Trimestre primum.

I. **V**ARGENTIN de climatis Suecici tempera. p. 3.
tura ex obseruationibus thermometricis
Holmiesibus, annor. 1758 - 1777.

II. PETR. IO. BERGIVS describit *Hudsoniam* p. 19.
ericoidem, Virginiae plantam. LINNAEVS plantam
habet in Syst. nat. p. 317. mantiss. I. p. 11. 74. No-
ster varia magni momenti in charactere generico
addit, vt: Corollam distincte agnoscendam. Sunt
illi *Petal* 5, lutea, sessilia, ouato-oblonga, obtusa,
calyce breviora. *Filam.* 15 - 18 setaeae, longitudine
corollae. *Antherae* subrotundae. *Germen* superum
obatum, superne pilosum. *Stylus* cylindricus longi-
tudine staminum. *Stigma* simplex. *Capsula* oblonga
calyce brevior unilocularis triualvis. *Semina* 3. *Fa-*
cies fere Ericae, affinitas Hyperici, sed dodecandra.
Additur imago plantae, cum nulla adhuc habeatur.

III. *Erica Sparrmanni* planta cap. bon. spei de p. 21.
scribitur a CAR. A LINNE'. Detecta est a SPARR-
MANNÒ in interioribus Africae, capiti bonae
spei adiacentis. Eo iter propriis impensis suscepe-
rat, nulli botanicorum ante tentatum. Speciei
differentiam ita exprimit, qui descriptionem et
iconem edit: *Erica, foliis quaternis imbricatis cilia-*
Bb 2 *tis,*

tis, capitulis quadrifloris, corollis tubulosis strigosis hispidis, antheris muticis.

p. 27. IV. *Bezoar equinum* describit CAR. PET. THURBERG. Accepit lapidem in metropoli Iaponiae inde, ab archiatro imperatoris, cui nomen *Kasragawa Fossju*. Ambae manus illum non amplectuntur. Pondere est librarum 2 et unc. 6 medicar. Tantum lapides ex equis mortuis eximunt; minores, in glandis magnitudine cum excrementis per anum eiciuntur, itaque non generantur in vesica urinaria, neque in vesicula fellea, quoniam nihil coloris fellea habent. Reperiuntur in equis domesticis, non in feris, quorum magnus in Iaponia est numerus. Iaponenses nomen lapidi dant *Basiki*. Est vero concretum calcareum ex lamellis variae castitiei compositum, coloris grisei, laeue; densum, quod tamen unguibus radi possit. Minorem eius generis lapidem dissecuit, nucleum nullum reperit, interiora vero, omnino similia exterioribus, alia vi, quam absorbente, pollere non credit. Pretium in Europa nescit.

p. 30. V. *De hydrocele ope caustici sananda* agit HENR. GAHN. Nihil omnino novi prolaturum se profectetur, utilem vero ciuibus suis praestiturum operam, dum illis remedium et methodum commendat, quae ELSE Londini descripsit. Itaque, uberior explicatione anatomica morbi praemissa, quinque casus fuisse narrat, quos plerosque ipse vidit, vel solus vel comes Cl. ACREL, cuius sunt aliquot illorum historiae. Omnium euentus felix fuit.

p. 55. VI. *Problema inuersum virium centripetarum, ut vis est reciproce, ut quadratum distantiae*, noua ratione astronomiae inprimis apta, tractat AND. LEXELL.

p. 59. VII. CLAVDIUS BIERKANDER, quae plantae a maiore minoreue frigoris gradu vel laesae fuerint, vel omnino perierint, recenset.

VIII. ANDR. SPARRMANN *larvas muscarum exp.* 65.
homine expulsas refert. Aeger, faber officinae fer-
 rariae cachecticus, querebatur de suctione dolorosa
 infra sternum, inprimis versus latus sinistrum; ta-
 ctus locus dolebat, ventriculus velut a flatu inter-
 dum turgebat. Contra cachexiam suavit Noster,
 decoctum trifolii fibrini potus loco sumendum,
 allium vero et interdum haustum spiritus frumen-
 ti, propter vermes, quos suctione dolorosa indicare
 videbatur. His cum malum leniretur, dedit cele-
 bratum remedium aduersus vermes, puluerem rad.
 filicis vnc. j. et duos bolos, qui iunctim contine-
 rent *Scanmon. et merc. dulc. aa gr. XXIV gummi*
guttas gr. xvj e. s. q. extract. Tanaceti, quibus ad-
 didit gr. xvij. mass. pil. cathart. Phar. Suec. vt cer-
 tus in viro adeo robusto sequeretur euacuatio; iis
 enim, qui vermibus laborant, difficilius aluum cieri.
 Cum medicamentum mane hora quinta sumisset,
 hora nona aut decima professus est, se excreuisse
 vermium myriades, plerosque simul, plurimo mu-
 co in massam pugni magnitudine conglutinatos.
 Morum circiter 30 SPARRMANNO adferebantur.
 Quosdam puluere radicis filicis conspersit, et sub
 eo per horam reliquit, post non minus viuidi visi
 sunt aliis. Albi, tres lineas longi aut paulo plus;
 altero extremo acuto, velut vnguibus duobus ar-
 mato, altero obtuso, prominentiis acutis aspero.
 Indidit vasi vitreo cum parte piscis recentis, fundo
 terra tecto. Animalculorum alia terram ingredie-
 bantur, alia pisces adhaerebant, alia iam in ouula ob-
 longa fusca abierant. Decima quarta postquam
 ex viro exierant die, muscas in vitro vidit, quarum
 numerus post ad 15 auctus est. Quatuor illarum
 magnitudine dupla reliquarum, ceterum omnino
 similes, vt eiusdem speciei varietas appareret. Per-
 ill. DE GEER, collatas cum pluribus exemplaribus
 Bb 3 muscae

muscae meteoricae LINN. S. N. omnino eiusdem speciei reperit. Faber posthac ab iis omnibus quae passus erat, liber bene valuit. Suspendit Noster, muscam ouula in intestinum rectum saltem deposuisse, et laruas, cum egressae essent, aliam prorepsisse.

p. 70.

IX. Modum *mercurium dulcem via humida* preparandi describit CAR. WILH. SCHEELÉ. Libra & media mercurii viui, aequali ponderi aquae fortis immittitur, cucurbita in arena calida per tres aut quatuor horas incalescit, ut sub finem quadrantis circiter horae leniter ebulliat. Interea 9 semunciae salis communis solvuntur in 6 vel 8 libris aquae, ebullienti solutioni immittitur aequae calida solutio mercurii, facta praecipitatione, limpidum decantatur, adfunditur alia aqua calida, idque repetitur, donec aqua superfusa sapore careat. Deinde omnia filtrantur, et calore leni siccantur. Esse id praecipitatum mercurium dulcem, experimentis et rationibus docet. Haec autem methodus minus laboris atque impensarum postulat, quam vulgaris, quae sublimatione utitur, euitat periculum, quod a vaporibus nasci potest, et mercurium dulcem multo subtiliorem praebet, quam vulgo tractando possit obtineri.

p. 74

X. LAUR. HIORTZBERG refert duos casus medicos. Primus est: *Catalepsis complicata cum trismus*, de quo breuiter iam relatum est in Actis 1776. Aeger facultate se ipsum mouendi carebat, artus flexiles erant, et aliis impellentibus, moueri poterat, solum os, ne quidem dilatatorio oris apertum poterat; quae ori per vacuum a dente exempto relictum ingerebantur, statim rursus effluebant. Inmissus est balneis tepidis ad genua usque, ex remissa difficulter profuit sanguis viscidus crassus, adhibitae scarificationes, vesicatoria, sinapismi, &c.

ctiones colli et spinæ dorsi. Cataplasma refrigerans et resoluens impositum vertici et fronti frigenti. Clyisma fortius, excrementa dura fetida eduxit. Cum deglutire non posset, data clysmata ex sero lactis, in quo soluta erat puls ex tartaro tartarifato et melle aequis partibus, item clysmata ex iure carnis. Quarta die, postquam hæc acta essent, rediit facultas deglutiendi et loquendi, potus loco, quem primum postulabat, datum serum lactis præparatum cremore tartari, cui puls antea dicta immittebatur. Sale cathartico, multum fecium mucosarum eiectum. Cum melius se haberet aeger, et ipse se mouere posset, de languore questus est, ignarus omnino, quæ durante paroxysmo ipsi accidissent. Restitutus sanitati, nullum amplius eius morbi accessum sensit.

Alter casus est: *Palpitatio ex corde officato*. P. 77. Vir 26 annorum, ceterum robusto corpore, sed illis laborans, quæ aneurysma, polypum cordis aut simile quid indicabant, multa perpeffus subito extinctus est. Cor repertum est insolitæ magnitudinis, pericardium expansum turgens liquore rubrofusco, improvide effuso, vt mensurari non potuerit. In ventriculo sinistro, os oblongum spinosum, particulis minutulis osseis adhaerentibus, sedens ante ostium aortæ in tunica interiore cellulosa cordis, fibris carneis cordis circumdatum, tectum membrana interiore. Valuulæ aortæ ossee, atrium posterius cum auricula sinistra expansa. Quæ de origine eiusmodi concretionum ossearum HALLERVS et alii senserunt, refert, fatetur vero, nondum constare, vnde nascatur prima illarum materia.

XI. PET. IAC. HJELM docet, pluribus ferri mi. p. 82. nris inesse magnesium (Braunstein). Examen BERGMANNI methodo instituit, mineras multas ex va-

riis Sueciae locis adhibuit, et suspicatus, plerumque magnesium ferri mineris inesse.

Trimestre secundum.

p. 85.

I. CAR. FR. HOFFER *de morfu serpentum*.
Feminae, dum fascem frumenti tractabat, in eo in illo Coluber Berus brachium sinistrum morderat. Brachium supra locum, quo tumebat, ligatum, foueae immissum et terra tectum, quod ibi moris est. datum illi oleum oliuarum, donec nausea oriretur, deinde infusum florum sambuci et succus, vulnus et brachium oleo illita. Ita sanata est. Iam causas explicat, cur haec praestent auxilium, et varia de serpentibus, morfu illarum, et ipsa, quae domare eas dicitur, fascinatione colligit.

p. 103.

II. OL. ACREL addit quaedam dissertationi praecedenti. Cum effectus oriatur a veneno sanguini mixto, optimum iudicat, id educere quantocyus, ubi intrauit. Itaque vulnus, ab initio visibile, scarificandum, irritandum, suppurationem eo in loco excitandam; quae fieri possunt instrumentis, qualia ad manus sunt, cultro, saxo acuminato; frusto vitri cet. Vulneri adfricanda, sal, urina, tabaci pulvis, aut cortex Mezerei, si cantharides non adsint. Hac methodo duos restituit, quos serpentes momorderant, puerum alterum, alterum virum adultum. Vulnere inflicta erant surae pueri, abdomini viri, aegri ad ipsum adit pluribus horis post morsum, cum partes laesas intumuisse. Nihil adhibuit, praeterquam scarificationes, puluerem cantharidum, et plastrum vesicatorium vulnere ampliato et aucto impositum. Dietam praescripsit, lac dulce, et potusque loco adhibendum.

p. 108.

III. IO. REINOLD. FORSTER describit *Verbrum capensem*, additis animaduersionibus ad *Genus Ter-*

pertinentibus. Id enim a muribus separandum censet *). et hos eius characteres genericos constituit. *Terbua. Mammale, Glis; Dentes* priores utrinque duo, validi incurui, occurrentes, truncati. *Aures* longae patulae, subnudae. *Oculi* ampli prominentes. *Truncus* antice exilis, postice dilatatus torosus. *Pedes*: palmae breuissimae, plantae elongatae, tarso longissimo, subtus calloso. *Cauda* elongata vestita (plerumque floccosa). Species numerat 8. Capensis, quam describit, est palmis pentadactylis, plantis subtetradactylis. Viuas conspexit in capite bonae spei in viuario. Ipse animal masculum dono accepit, in itinere mortuum. Delicavit id, cum viueret et valeret, filius GE. FORSTER, quae icon additur.

IV. ANDR. SPARRMANN quaedam addit descri. p. 119. pioni *Terbuae capensis*.

V. De aratri *structura* agit PETR. WAS. p. 120. orationem.

VI. *Vomeris figuram optimam*, parabolicam p. 128. eludere conatur HENRIC. NICANDER.

VII. Problema KEPLERI, *de anomalia vera exp.* 136. *invenienda*, soluit IO. HENR. LINDQUIST, calculo breviori.

VIII. CAR. WILH. SCHEELE *pulverem Algero* p. 141. *praeparandi modum* docet, qui minus laboris, periculi et impensarum postulat, dum non opus est mercurio sublimato corrosivo. Processus hic est: Libra antimonii crudi in pulverem redacti miscetur sesquibrae nitri in pulverem redacti, mixtum bene siccatum detonat in mortario ferreo, hepar, quod ortum est, in pulverem redigitur, cum librae in cucurbita missae superfunditur mix-

Bb 5 tura

*) Interim haec animalia murino generi iterum submisit CL. PALLAS: vid. comm. nostr. hui. Vol. P. II. p. 301. *Mus cafer*.

tura ex tribus libris aquae et quindecim vnciis vitrioli, additis quindecim vnciis salis communis in puluerem redacti, cucurbita in balneo mariae, permittitur digestioni duodecim horarum saepius agitata, quae continet. Solutio, cum reliquit, filtratur per linteum. Residuo denuo infunditur potest menstrui dicti pars tertia, digeri et filtrari. Solutioni admixta aqua feruente praecipitatur per vis Algerothi, abluendus et siccandus.

- P. 146. IX. CASTEN RÖNNOW *arsenicum proprium* *cancro antidotum* ostendit, *mercurialia vero non*. Primo refert duos casus, vbi ann. 1725 et 1735 arsenicum flauum adhibuit in cancro labii inferioris et mammae sinistrae. Granula pauca fissura inmisit, intumuerunt partes adfectae, magno operum dolore, dein particulae secesserunt, quae abscindi potuerunt, et paucis septimanis malum sublatum est. Ita cancro felicem medelam arsenicum et ipse adhibuit. et ab aliis inprimis in Gallia adhibitum vidit, qua in re ad experientiam sum.
- P. 155. quinquaginta annorum prouocat. Contendit verum arsenicum non agere vt causticum, sed eo modo, quo acidum agit in alcali, (etsi nolit tueri, vnde cancrum esse alcalicum) scilicet in humido cancroso ab arsenico exeretam efferuescentiam adeo vehementem, vt quae vasa reperiuntur in loco vbi mali sedes est, vel in minimis fibris rumpuntur et destruantur. Similem efferuescentiam, debiliorem saltem, consentaneum est nasci in vasis de eo loco, cui immediate applicatur arsenicum, magis remotis, itaque arsenicum magna circumspectio adhibitum alterantis vice fungi, non solum curat.
- P. 150. ffici. Contra virum, qui cancro in facie laborabat, cum sectionem subire nollet, mercurio dulci adhibito, misere periisse, vt hoc quidem medicamentum
- P. 159. in cancro obsit. Scirrhus et nodos, quibus re-

his reger sanatur, diuerfos a cancro esse, qui sectione scirrhorum tolli non possit. Ceterum etiam scirrhos, absque operatione, medicamentis interis, antimonialibus et mercurialibus se sustulisse. Cancri virus massae sanguineae immixtum esse, vinci veneno arsenici, vt virus venereum mercurio vincitur, qui, acidis additis, etiam in venenum abit. Ceterum summa circumspectione adhibendum. Vnde etiam Academia, quae hoc scriptum edit, in nota adiecta, non nisi multa experientia instructis medicis id permittit.

X. CLAUD. BJERKANDER edit *Thermometrum* p. 166. *Florae anni 1777*, quibus caloris gradibus primos flores aperuerint variae plantae, arbores folia protruserint, aues migrantes aduenerint, insecta appa-
uerint.

XI. *Observationes Suecicae eclipsis solaris*, 24 Iun. p. 174. 1778.

Trimestre tertium.

I. NIC. LANDERBECK, *de catenaria, quam for* p. 177. *et flum datae longitudinis* inter duas trochleas, partibus fili, quae extra trochleas verticaliter dependent, catenariam pondere suo sustinentibus.

II. ARVID FAXE *de tumore saccofo extra* p. 182. *faciem puellae prominente.* Puella quadriennis erat, tumor extendebatur ab angulo dextro oculi sinistri ad dextri dimidium, hac quidem latitudine 4 digitos, a dextro oculo ultra faciem prominebat 3 $\frac{1}{2}$ digitis, ab osse sinistro nasi transuersim ad maxillam superiorem, vbi adhaerebat 3 $\frac{1}{2}$ digitis. Attolli poterat, vt sub eo appareret nasi dextrum orificium; longitudine 1 $\frac{3}{4}$ digiti, os nasi sinistrum ex situ suo oblique depressum, sed orificium naturali magnitudine. Causam mater reddidit, quod quinto grauiditatis mense, toto corpore prona cadens, abdomine

abdomine in arboris rescissae truncum
terra prominentem imegisset. Sensum
quot dies se percepisse, ceterum nihil
tam esse, partum tandem debito tempore
xam, cuius fronti iam tumor hic adhaesent
crescente infante. Tactus vero docebat,
trum frontis, vbi adhaerebat saccus, separatum
a sinistro, maximam partem destructum, ut
peresset, nisi pars arcus superciliaris, neque
tiebatur dextrum os nasi, basis sacci adhaerens
futuram coronalem pertingebat, inde descendens
saccus supra dimidium oculi dextri dorsum
sequebatur, ad latus lineae longitudinalis
frontem adscendebat ad fontanellam, ibi
tectus. Manibus tractatus liquidum
continere sentiebatur, et perpetuo pulsare.
sacco, de tinnitu aurium querebatur puella,
grius tractari saccum patiebatur. Visu bene
lebat et animi viribus, recte pro aetate ad omnia
quae ex illa quaerebantur, respondens. Noster
dit, ictu, quem mater praegnans perpessa
nium embryonis fractum esse, et partem
emerfisse, quam contineri in sacco existimat.

p. 186. III. ROLAND MARTIN occasione
quae praecedit, *de laesionibus sub osse frontis*
nocuis agit. Ex anatomicis adfert, post os frontis
vasa minori multitudine et amplitudine esse, cu-
bri partes ita positas, ut ab eius ossis laesionibus
nus patiantur, cet. Deinde propria et aliorum
perimenta adfert, laesionum eius ossis, vel, vbi
pestiue opera adhibita est, feliciter sanatas
vel neglectarum etiam quodammodo, non
lethiferarum.

p. 195. IV. Addit IO. L. ONHELIUS, militem
1758. in obsidione Anclamensi laesum
mense ita conualuisse, ut toto Nouembri
nob.

ofocomio seruiret. Exeunte mense, subito convolutionibus correptus obiit. Sublato cranio, frustum glandis plumbeae in latere dextro tentorii cerebelli repertum, detecta etiam via, qua a foramine superciliari sinistro supra corpus callosum processum erat. Defunctus ea die plus spiritus alimenti, quam consueuerat, biberat, diutius forte victurus, si dietam melius obseruasset.

V. et VI. *Sturni dauurici et Alaudae mongoli* p. 197.
descriptionem et iconem edit Cl. PALLAS. p. 201.

VII. *De iis, quae transpirationem insensibilem* p. 204.

augent vel minuunt, excerpta ex scripto, quod exhibuit ANTON. ROLANDSSON MARTIN, qui eum in suam innumera experimenta instituit se ipsum saepe ponderando. Primo transpirationi constantiae numeri exhibentur, pro quouis mense medio ex pluribus obseruationibus sumto. Pro Ianuario, transpiratio nocturna est vnciarum 12 $\frac{3}{8}$, diurna 27 $\frac{1}{2}$. Pondera, drachma minora neglecta sunt, quoniam in pondere 150 librarum, quantitas decima sexta librae parte, vel vncia, minor, certo cognosci non potest. Iam, quae augent, in classes diuidit. I. Quae motum sanguinis irritant, vt motus, tabaci succio, qua frigens hieme corpus calefcit. Hinc explicat, cur interdum, tabaco adhibito, illum vel in ipso agone mortis desiderent, scilicet frigus mortale ingruens oppugnaturi; calor ab igne, oua cocta sorbilia, assa foetida, multa vomocinatio, ira, opium initio frigefacit, quod thermometer edocet, post transpirare facit. Spirituosa, salia volatilia, aromata, acida vegetabilia. Sanctis euacuantibus acidis, dulcibus, salsis, post excretionem transpiratio fortior est. Sumtis vero amaris, vel amaroacribus, vt aloe, minuitur. Plura ad hanc classem pertinent. Secunda est rerum, quae massam fluidi in corpore augent, vt: Theae potus.

potus. III. Quibus superficies corporis mollescit
vt balnea. IV. Quae cutem irritant, vt dolor a
gore vehementi initio ortus. Imminuunt trans-
pirationem: I. Quae lentio rem motum sanguinis
reddunt. II. Quae vel non dimittunt materiam
transpirandi, vel canales, per quos exire debet
occludunt. III. Quae ita in cutem agunt, vt
pediatur transpiratio. IV. Quae intestina irri-
do, transpirationem a cute reuocant. V. Quae lo-
niendo acrimoniam sanguinis, transpirationem co-
nuunt. Singula exemplis illustrantur.

- p. 219.** VIII. *De parandis arte aquis medicinalibus calidis*
agit **TORBERN BERGMANN.** Aquam thermarum
Carolinarum comperit saturatam esse acido aereo,
praeterea continere calcem, ferrum, sal commune,
Glauberi, et alcali minerale. Itaque vt illam re-
imitetur, aquam frigidam, acido aereo saturatam,
immittit ollae Papinianae, qualem emendationem
WILKINS descripsit; hanc ollam ipsam, aeneo
aqua pleno, quae dum super igne calefit, aqua in
olla contentae, quemcunque libet caloris gradum
transmittent. Olla prope fundum epistomio in-
struitur, vt emitti possit, quantum quauis vice
adhibetur, nec opus sit massam integram aeri li-
bero exponere. Reliqua ingredientia aquae natu-
ralis Carolinae cum ollae iniici non possint, in
scypho immitti possunt, qui aqua ex olla educta
repletur, calx et limatura martis, frigidae immitti
p. 222. possunt, aut illi ipsi, quae in olla calefit. Aqua
granenses aquae foetorem hepatis sulphuris par-
gunt, sulphur etiam ex earum superficie in can-
tibus sublimatur, ex ipsis tamen aquis obtineri non
potest. Cuius rei rationem hanc reddit: et he-
pate sulphuris vapores fetentes exire, qui hepatici
nomine venire possint. Eos sulphur continere,
materiae caloris, quod **SCHÉLIVE** docet
phlogisti

phlogisti ope vnitum. Hunc aerem hepaticum, cum ex superficie aquae in atmosphaericum emerit, decomponi, aere puro atmosphaerico phlogiston attrahente, ita sulphur liberatum, iis, ad quae pertinet, adhaerere. Igitur ars Aquisgranenses aquas purificandi eo redit, vt aqua communis aere hepatico impregnatur, eodem artificio, vt alias acido aereo.

IX. A. LEXELL edit *theorema geometricum* dep. 228: relatione inter inclinationes planorum, quibus constructur pyramis triangularis.

X. ANTONIO DE ULLOA edit *observationem* p. 235: *eclipsis solaris* d. 24. Iun. 1778, habitam in mari inter insulam Terceram et caput St. Vincentii, vbi totalis erat. Inprimis describit annulum, quem circa lunam vidit, item punctum lucidum in margine lunae, indicium caui alicuius in eo lunae loco, per quod iubar solis transmicuerit.

XI. CLAVD. BIERKANDER *muscam* describit, p. 240. eius larua in culmis secalis nutritur. Culmi, quibus inest, exigui manent vix 2 vel 3 digitorum longitudinem attingentes; hinc secale hoc pumilionem vocat, et muscae nomen tribuit *Muscae pumilionis*.

XII. IO. IAC. HARTMANN *stercus in agros, qui* p. 242: *seruntur, recens efferendum* docet, non expectandum, vt in area putrescat. qua re particulae fermentationi et viuificationi plantarum maxime idoneae adolent.

XIII. *Idem* confirmat PETR. WASSTRÖM. p. 246.

XIV. CAR. WILH. SCHEELÉ narrat, quas exper. p. 247. tus est, examinans *molybdaenam membranaceam nitratem* Cronstedtii. Obtinuit ex illa terram peculiarem, quam *terram molybdaenae* appellat siue acidum molybdaenae; nam acidi proprietate ostendit. Ipsam molybdaenam statuit consistere ex acido cum sulphure mineralisato.

Trimestre

Trimestre quartum.

- p. 257. I. *De annulo liuido, qui circa lunam in eclipsibus solis totalibus apparet*, P. VARGENTIN. Phænomena huc usque nota, ex inflexione lucis deduci poterunt, non item, quod DE UL. OA primus descripsit, motus, peripheriae lunae paralleli.
- p. 262. II. PETR. KALM *de iuglande Americae borealis*, quam coloni Angli *Hicory* appellant. Primo refert, iuglandem albam, de qua egit in aet. 1764, autumno 1775, in suo horto Aboae, et in arboribus, quod plantauerat, nucees maturas tulisse, e quibus arbores novas educauit, quae in aere libero restitae hyemem anni 1776 tolerarunt, et adhucestate 1778 egregie se habuerunt. Iam vberius describit ipsarum, quae *Hicory* vocantur, siue species, siue varietates, illarum naturam et usus. Circuli, qui ex vasis succiferis induratis oriuntur, his arboribus interdum duos vno anno accedere, ex eo colligit, quod in truncis saepius multo plures numerentur, quam aetas arboris nota permittat, singulis annis singuli acceperint. Eadem vasa in quibusdam horum vno alteroue anno ad partem transuersam flectuntur, alio ad oppositam, unde vna circa arborem curuantur, atque, vt illa findatur difficile, efficiunt.
- p. 283. III. *Tubi, per quem spiritus frumenti ducitur*, vt intra aquam frigidam refrigerat, emendatiorem structuram sistit IAC. GADOLIN, ex partibus rectilineis compositam, vt facilius reparari et purgari possit, quam helix consueta.
- p. 289. IV. *De larua phalaenae secalis* in actis 1752 descriptae quaedam habet Cl. BIERKANDER, ad tempus, quo secalis culmos adoritur, modumque pertinentia.
- p. 293. V. ZACH. PLAATIN *propositiones stereometricae in mensuris vsualibus adhibendas demonstrat*

VI. *Rhinoceros bicornis* descriptus et depictus p. 303.

ab ANDR. SPARRMANN, qui ipse examinavit animal, Asiae, ut videtur, proprium.

VII. IO. GVST. ACREL sanauit *herniam abdo-* p. 314.

minalem incarceratam; pars intestini per nouem menses ex annulo abdominali propenderat, aeri et aliis accidentibus exposita, item inflammata accedentibus fistulis intestini. Imitatus est methodum, quam in exemplo felcis euentus adhibuit ACREL *casuum chirurgicor.* p. 288. ed. II. eo inprimis respiciens, ut, remotis antea callositatibus, intestinum, quantum fieri posset, vacuum teneretur, donec vulnus oppletum esset. Tunica cellulosa eo in loco destructa, aperienda erat cutis inde ab aponeurosi musculorum abdominis, et adducenda, ut futuris adhibitis aperturam obtegeret.

VIII. MARTEN THRANE BRÜNNICH *de duabus* p. 320.

minis stanni, ex Cornwallia, nondum notis.

IX. IO. L. ODHELIVS felici exitu manum ad. p. 324.

adhibuit *synizefi pupillae* amborum oculorum *cataractis adhaerentibus*, quarum una *lapideam duritiem* ostendebat, ut cultri apex ad eam frangeretur. Pupilla artificialis facta methodo LA FAYE, per quam crystallus opaca extrahebatur. Visus homini redditus.

X. OL. ACREL, addit commendationem pupil. p. 326.

lae artificialis, quam tamen monet non diu durare, nisi radii iridis longitudinales transversim refecentur. Itaque optat, ut, exacto annuo temporis spatio, de eo, cui ODHELIVS opem tulit, referatur, quomodo visu polleat.

XI. CAR. WILH. SCHEELLE docet parare *nouum* p. 327.

pigmentum viride, ex vitriolo cupri et arsenico.

XII. ANDR. SPARRMANN, quaedam ad *Hippo-* p. 329.

potamum amphibium pertinentia refert, et depictum sistit animal 8 aut 14 dierum aetate, quod cepit. Et hic, et antea, cum de rhinocerate ageret, aliqua comitis DE BUFFON pronunciata refellit.

P. 334. XIII. CLAUD. BIERKANDER *erucam* obseruat, quae *auenae grana* excauat. Sed etiam reliqua cerealia adgreditur. Phalaenam, in quam abiit, habet pro phalaena tritici Faun. Suec. p. 1211.

II.

Von der Wirkung des Mohnsaftes in der Lasterche. Nebst andern zur Arzneygelahrtheit und Naturlehre gehörigen Beobachtungen, Nordamerika betreffend, von D. JOHANN DAVID SCHÖPFF, Feldmedicus bey den Fürstlich-Anspach-Bayreuthischen Trouppen dormalen in Nordamerika. In einer Vorrede herausgegeben von dem geheimen Rath und Professor DELIVS. Erlangen bey Johann Jacob Palm 1781. 8. Seitt. 48.

i. e.

De effectu opii in lue venerea. Accedunt observationes ad medicinam et historiam naturalem pertinentes, et in America septentrionali collectae. Auctore IOANNE DAVID SCHÖPFF.

Praefatus est Ill. DELIVS his observationibus, et de mali venerei diuersitate atque varia eadem methodo medendi differens hanc cum opio, quam p. XV. Cl. SCHÖPFF communicauit, tradit. Non quidem reprehendit Ill. DELIVS vsum mercurii in lue venerea aequae ac aliis variis morbis, interim tamen cautum censet esse debere mercurii vsum. Atque confitetur, se varia sine mercurio eoque praeparatis sanauisse mala venerea, aliis medendi rationibus. Iam Cl. SCHÖPFF opii vires in malo venereo perscrutatus est.

Fortuna

Fortuito casu opii vsus in lue venerea est de- p. 1.
 testus. Iuuenis nimirum ea, variis mercurialibus
 aliisque remediis frustra tentatis, summe debilis
 redditus erat, quam debilitatem somni defectus prae-
 terea augebat. Cuius rei causa opium eligebatur, et,
 ut euentus docuit, cum bono successu. Nam huius
 iuuenis debilitas imminuebatur, et restituebatur is
 sonitati. Cui exemplo additae sunt observationes
 aliae, quas in posterum plures secuturas Noster pol-
 licitus est. Parua dosi primum exhibebatur opium,
 et symptomatum ratione habita diligenti sensim
 paulatimque augebatur. Nullae inde alui obstru-
 ctiones sunt animaduersae, et si aderant, facile po-
 terant tolli.

Vtrum vires opii in malo venereo ab eius ano- p. 8.
 dyna, spasmodica, narcotica, neruinaque virtute
 sint repetendae, an illud remedium antiuenerum
 sit, non audet Noster definire, sed tradit hoc ulte-
 riori experientiae. Nostro antidotum venereum
 videtur, Ill. DELIO, uti ex praefatione intelligitur,
 non ita: is enim potius fauet neruinis opii viri-
 bus. Per duodecim mensium spatium hoc reme-
 dio in hoc morbo coeptum est uti, et observationes
 collectae sunt.

1) De climate et tempestate in America se- p. 14.
 ptentrionali. Durantibus quatuor aestatibus et tri-
 bus hiemibus collegit Noster observationes de
 proprietatibus climatis huius, quibus ea, quae iam-
 tum tradita atque partim a nobis narrata sunt,
 confirmantur.

3) De morbis hic solemnibus, quorum non- p. 31.
 nullorum iam a nobis *) est mentio facta. Du-
 rantem aestate apoplexia hic communis est. Quin-
 quaginta et nouem ob ardorem solis sine vulneri-
 bus

Cc 2

*) v. comm. nostr. suppl. II dae decad. 406 seqq.

bus Iunio 1778 inter certandum moriebantur. Peculiare exanthema hic per aestatem commune est, nomenque hic habet *Prikling-heat*. Cutis scilicet maculis maioribus minoribusue rubris oblecta est, quae pruriunt, nec eleuatae disparent et reserunt, quemadmodum caloris gradus vel incrementum vel decrescit. In solis ardori expositos facilius cedebant hae maculae, quam domi morantes. Apud Nostrum versus meridiem apparuerunt. Temperature temperata desquamatio cutis fiebat. Maximo caloris praesente gradu, catarrhi et coryza grassantur. Inter morbos autumnales remittentes et intermittentes febres cum biliosis symptomatibus primo loco sunt nominandae, quae saepe species febris Indiae occidentalis *) prae se ferunt. Per annos 79 et 80 frequentiores hae febres erant. Pluribus ad has febres ac alios morbos generando multum tribuitur. Copiae a contagiosis morbis erant immunes. Per hiemem grassantur inflammatorii morbi, imprimis pectoris. Duo morbi, scilicet angina nempe membranosa (*croup* **) et tumor glandularum colli et testiculorum (*mumps* ***), et haec occurrunt. Vtrique imprimis cadunt in iuuentutem, et posterior contagiosus videtur, saltem in puerorum totis scholis ille grassabatur. In cadaveribus reperit. Noster plerumque maiores minoresue polypos cordis et vasorum maiorum eadem tenacitatis, crassitie et albedinis, quam crassa inflammatoria. Sunt inorganicae et gelatinosae membranae, quae, inflammationibus praecedentibus, superficiem pulmonum aliorumque viscerum obtegunt. Tribuit hoc Noster usui frequentiori potuum spirituosorum. *Culex pipiens* LINN. etc.

*) v. comm. nostr. Vol. XIV. p. 59. et Vol. XV. p. III seq.

**) v. ib. Vol. XXIII. p. 239 seqq.

***) v. ib. Vol. IX. p. 305.

et peregrinis in primo anno tot tumores fere, quot
morbus. In sequentibus annis autem nil habent
facile, quod de hoc animali timeant.

III.

CONRAD MÖNCHS, *Assessor bey dem medicinischen
Kollegium und Apotheker in Cassel, Bemerkungen
über einige einfache und zusammengesetzte Arz-
neymittel, Erf. und Leipzig bey Johann Georg
Fleischer, 1781. 8. Scit. 80.*

i. e.

Annotationes supra nonnulla simplicia et com-
posita remedia. Auctore CONRADO MÖNCH.

Adhibentur, ut videtur Nostro, nimis multa me-
dicamenta exotica, saepe mangonisata, admo-
dum pretiosa, et quoad vires multa nobis ignota
vel saltem dubia. Pariter compositiones variae
medicamentorum sibi contrariantur et incertitu-
dinem produnt. Pharmacopoeis quidem pleraeque
regiones instructae sunt, et admodum multum
emendatis, ut Suecica, Russica cet. sunt; interim
tamen neque hae pharmacopoeae vnam ad nor-
mam medicamina parant, ut ex tartari emetici
praeparatione et s. p. elucet.

Intèr ea remedia, quae hic a Nostro pertra- p. 30.
stantur, et quorum nonnulla exempli loco com-
memoramus, inuenimus pilulas maiores HOFMAN-
NI, quibus multum praefert solutionem fluidam,
qua sola omnis dosis mercurii sublimati corrosui iu-
sta et aequaliter soluitur, reliquis harum pilularum
incommodis, quae narrata sunt, missis.

Radibus chinae ponderosae et sassaparillae p. 33.
prostant efficaciores. et 34.

Cc 3

Extra-

- p. 47. Extractis substituuntur pulueres plantarum.
- p. 61. Oleum amygdalarum dulcium frigide expressum reiiicitur. Amygdalae enim humiditate aquosa gaudent, quae pondus olei augent, facile autem ei quaeque rancorem conducunt. Quod autem in oleum amygdalarum dulcium calide expressum non cadit, cum calor humiditas particulas abripiat. Apud nos ita hoc oleum exprimitur. Rhabbarum a Cl^o MODEL *) decompositum omnem meriti Nostro videtur attentionem. Detectum cum a Cl^o MODEL in rhabbaro gypsum noxium indicatur a Nostro, qui plura instituet experimenta.

IV.

Des Ritters JOHANN FLOYER's, der Arzneigelahrtheit Doktors, Abhandlung von der Engbrüstigkeit. Nebst einem Anhang, der die Beobachtung des RIDLEY über die Engbrüstigkeit enthält. Verdeutscht und mit einigen praktischen Anmerkungen versehen von D. JOHANN CHRISTIAN FRIEDRICH SCHERF, der Kaiserl. Akad. der Naturforscher Mitglied. Leipzig im Verlag der Dyckischen Buchhandlung 1782. 8. Seit 334 außer der Vorrede des Uebersetzers, Inhalt, Zeichnungsschreiben und Vorrede des Verfassers.

i. e.

De asthmate tractatus, auctore D. IOANNI FLOYER, cum RIDLEY observationibus de eodem, a D. IOANNE CHRISTIANO FRIDERICO SCHERF translatus.

In Germanicum vertit sermonem hos libros D. SCHERF, quos non nuper vulgarunt FLOYER, et HUMFREY RIDLEY. Ille tertiam et auctam editionem

*) v. comm. nostr. Vol. XXI p. 528.

tionem anno 1745 Anglica lingua edidit, et RIDLEY liber hoc titulo *) prodiit. *Theoriam Floyerianam* non arridere sibi aeque ac fortasse aliis viris doctis fatetur in praefatione interpres. Floyerianus liber autem est rarus ipsa in Anglia, et aestimatur etiam haecenus a medicis, et practicae observationes vtiliores et meliores reperientur, atque theoria, quam ideo quoque plane non refutauit Noster, qui, si superari possent varia impedimenta, mauult aliquando asthma ita describere, vti CL. TRUKA febres intermittentes cet. persecutus est. Floyerianus liber est verbo tenus translatus; Ridleyana autem versio complectitur ea, quae ad asthma pertinent, et est liberior; interdum quoque omisit quaedam interpres. Quod attinet ad annotationes practicas, a Nostro additas, largitur, eas non esse omnibus numeris absolutas.

Contenta sunt in hoc libro introductio de asth. p. 40. mate, descriptio symptomatum ante paroxysmum a flatulentia, asthma flatulentum, in paroxysmis ipsis et interuallis diuersis. Altero in capite de p. 68. scribitur, praeternaturalis status lactei succi, sanguinis et seri in asthmate, et rarefactio animalium spirituum per fermentationem in humoribus, vnde periodici oboriuntur paroxysmi. In tertio capite p. 95. agitur de asthmaticis paroxysmis eorumque causis apertis, e. c. aere, vitae genere, corporis exercitio, commotionibus animi e. f. p. item de iis morbis, quibus asthma est symptoma. In quarto capite p. 177. de medendi methodo asthmati, tam in paroxysmo, quam extra eum. Appendix spectat grauitatem asthmatici secundum methodum SANCTORII, re. p. 290. lationem anatomicam de asthmatica equa et RIDLEY animaduersiones de asthmate.

Cc 4.

In

*) Observationes medicae, inter quas aliquanto fusius agitur de asthmate et hydrophobia. L. B. 1738.

p. 25. In praefatione a Cl^o FLOYER praemissa, de
versis causis et speciebus asthmatis agitur. Ant
vero de respiratione, eiusque causis, utilitate co
disputatur. Ac primum quidem pendent respirationis laesiones a praeternaturali sanguinis conditione et immediate a praeternaturali pulsus dextri seu anterioris cordis ventriculi; dein eae ab obstructione vasorum sanguiferorum seu bronchiorum, vel de eorum compressione seu contractione sunt repetendae, et tertio eae in musculis, qui respirationem efficiunt, quaerendae sunt.

p. 191. Quod attinet ad medendi rationem asthmatis, proponitur a Nostro haec: 1) Flatulenta et aere plena cacochymia est euacuanda, 2) ea per carminativa remedia est corrigenda, 3) quaelibet fermentationis in humoribus eorum corporum seu refectio spirituum est vitanda, 4) obstructiones glandularum in pulmonibus, si quae adsunt, resolvendae et glandulae cerebri adstringendae sunt, seu earum tonus tensioque efficienda est.

Ex observationibus de asthmate a H. RIDLEY traditis, sectionem, mortuo asthmatico, committimus: Pylorus erat crassus et scirrhusus, ex parte etiam duodenum, pancreas et glandulae meseraicae. Hepar erat flauum et viride. Renes et cetera organa sana. Pulmones adnati cum diaphragmate erant dextrorsum, sinistrorsum cum pleura et sero utraque impleti cet. glandula pinealis erat plena albis et asperis calculis.

V.

Differtazione sopra una cieca nata guarita, in cui trattasi di una rara specie di cecum connata, di GIOVANNI BORTOLAZZI, Chir. Veron. In Verona. Per gli Eredi di Marco Moroni MDCCCLXXXI. p. CIV. in 8.

BORTOLAZZI differt. de puella, quae caeca
nata erat, sanitati restituta etc.

Auctor, qui Veronae chirurgiam facit, inprimisque
in lapidum exsectione, suffusioneque oculorum
curanda occupatur, e schola disciplinaque prodiit
DOMINICI UCCELLI, chirurgi Mediolanensis, e cu-
jus celebritate si discipuli dexteritatem colligere
liceat, haud levis spes animos deliniet nostros. Ne-
que vero expectatio nostra eludetur, perlecto hoc
libello. Etenim in prima dissertationis parte
auctor, narrata paululum verbosius, quod in vni-
versam crimini verterim Cl^o. BORTOLAZZI, historia
puellae, quae ipsi occasionem scribendi prae-
buit, p. 23.
diligentissime de signis exponit, unde bonam suf-
fusionis indolem colligere liceat; hinc causas ad-
fert, quibus inductus extractionem cataractae prae-
ferendam putet eiusdem depositioni.

Deinde transit ad ipsam puellae cum caecitate p. 38.
operacionem, quam, humoribus (nam erat
chlorotica) largo decoctorum amaricantium et
salis diurefici modico usu emendatis, ita insti-
tuit, ut instrumento perforaret corneam trans-
parentem in lineae vnius distantia ab illo, quo
cornea opaca circumscribitur, circulo: tum ad
ipsam penetraret humoris crystallini capsulam:
quo facto magna cum vi prorupit materia brunnea,
quae cum humore aqueo mixta, cameram oculi an-
tiorrem reddebat obscuram. Cl. BORTOLAZZI ra-
tus, istam materiam esse partem humoris vitrei, de
infelici operationis successu metuebat, maximopere-
que mirabatur, quod, oculo post peractam opera-
tionem aperto, nullum opacitatis vestigium depre-
heudebat, (simile quid etiam alii obseruarunt, in-
ter quos vnum ACRELIVM, cf. eiusd. *chirurg. Vor-
falle*

falle B.I. laudasse sufficiat); quam ob rem hanc
 cataractam similis naturae in humore aquoso
 tam esse. Vulnus oculo inflictum sanabat de
 fomentationum spirituofarum, vel robore
 vfu, quem cum aliorum, tum sui ipsius expe
 tia inutilem, quin perniciosum reperit. Post
 quae operationem sequebatur, impediens
 BORTOLAZZI quominus statim ad alterius oculi
 rationem progredetur, quam, etsi post XXVIII
 omnia ab operatione relictâ symptomata duc
 rant, tamen post anni demum spatium aequa
 citer suscipiebat. — Altera dissertationis parte
 ponit auctor de optimis instrumentis, ad cataractae
 extractionem necessariis, acumque a W. W. W.
 (vid. *diff. medico-chirurg. de extract. cataractae. Pa.*
 1779.) descriptam reliquis omnibus antepo
 denique subiungit varias observationes, ex vtroque
 hocce libello descripta, operatione natis. Sic
 illud in hac puella singulare deprehendit, quod ip
 statim post operationem finitam de magnitudinis
 distantia, ac positione rerum obiectarum iudi
 icare poterat: quodque prius, quam oculi
 etiam imprimere directionem ipsi licebat, non
 quosdam inuoluntarios atque inconstantes pe
 cere eogebatur, id quod tamen haud adeo
 quens esse ii fatebuntur, qui eiusmodi opera
 crebrius adfuerunt. Quod prius attinet, illud
 ne contrarium est observationi Cheseldenianae
Philosoph. Transact. no. 402. p. 447. enarrat
 nim ille testatur, iuuenem caece natum post
 rationem distantiam corporum a se inuicem
 potuisse finire; eas tantum res gratas habuisse
 quae leuem offerebant superficiem; initio
 tantum exigua potuisse intueri, quae ipsi
 dum magna videbantur, visis vero maioribus,
 prius conspecta statuisset minora: cum deinceps

alterius oculi cataracta curata esset, omnes
obiectas, utroque oculo visas, duplo maiores
apparuissse, quam si vno tantum oculo vteretur.
Quae quidem differentiae inter vtramque observa-
tionem occurrentes quomodo conciliari inuicem
possint, viderint illi, quibus opportunitas frequen-
ter contigit, ea, quae visu recuperato aegroti sen-
sant, considerandi.

VI.

A Treatise on the diseases of the Eye, and
their remedies; to which is prefixed the
Anatomy on the Eye; the Theory of Vi-
sion; and the several species of imperfect
Sight, by GEO. CHANDLER, Surgeon, Lon-
don, by T. Cadell. 1780. pagg. 139. octon.
mai. c. tab. 3.

i. e.

GEOG. CHANDLERI tractatus de morbis oculo-
rum, eorundemque remediis; praemissa est
oculi anatome, visus theoria, variaeque im-
perfecti visus formae. c. f.

Oculi uti tam subtilis atque miranda est structu-
ra, ut facillime a variis laedi vitiis queat; ita
etiam ea est praestantia, ut omnem mereatur lau-
dem, qui in praecauendis eiusmodi malis, aut iam
praesentibus tollendis omne studium operamque
consumit, exhaustique laboris praemium reperit,
quod huic vel illi vix modicam, vel certe lenimen,
ferre possit. Inter hosce vero medicos an iure
meritoque reponendus sit Noster, id est, de quo
maximopere dubitamus. Etenim ea fere omnia,
quae de morbis oculorum, illorumque remediis
tamta cum breuitate disputat, ut, qui inde morbis
istis

istis curandis aptior reddi posse sibi videtur. Et o libello spe cecidisse sua, haud temere committat, ex aliorum scriptorum operibus haec sunt atque expressa. Inprimis vero auctor lauit HEISTERI chirurgiam, indeque, diligenter satis suae doctrinae fonte celato, aut leuiter quasi per transennam commemorato, exponit quae ad notionem morbi huius vel illius accedendam, signa et causas sagaciter indagandam, curationemque feliciter instituendam apprime scientia, libello hocce continentur. Facillime foret, id, de quo CHANDLERVM accusauimus, in pla exemplorum copia comprobare, nisi metueremus, ne, nimis larga messe inuitati, modum in colligendo excederemus, taediumque lectoribus crearem. Liceat igitur tantummodo libelli argumentum, veluti in compendium missum, proferri, et quid auctori proprium sit, diligentissime indagari.

Primo igitur capite continetur anatomica oculi descriptio, quae quamuis breuiter admodum de oculo in vniuersum, eaque, qua sapientissime naturae auctore reconditus est, cauitate; de externis eius partibus; de bulbo, et quibus constat tunica humoribus, neruoque optico; de vasis sanguinibus lymphaticisque; de neruis denique, qui per opticum ad oculum transferuntur, exponat, tamen sufficere videtur ad ea in memoriam iterum revocanda, quae quis ex anatome vberius accuratius nouerat. Nihil enim aliud commodi exinde a lectorem redundaturum esse, facillime praedicemus: isque, qui praeter ea, quae ab auctore de visus organo partibusque illud componentibus disposita sunt, nihil cognitum habuerit, ne in oculi morbis curandis infelicissimo saepius utatur successu, haud temere veremur.

Secundum caput exponit visus theoriam, et in quidem, ut primum naturam virtutesque lucis expendit,

pendat, dein rationem tradat, quæ visus efficiatur. Tota de natura lucis disputatio hisce verbis continetur: „Lux habetur subtilissima materia, quæ p. 39. ex immenso sole originem trahit suam, incredibilique celeritate (nam sexagesima horæ parte spatium decies millenorum millium milliarium percurrit) exinde per hocce diffunditur vniuersum: ad externam corporum superficiem delata, indeque ad oculum reperiens, corpora reddit inspicabilia. In luce igitur causa latet materialis visus.” Locum hunc non propterea excerptimus, quod noui quid, et antea inauditum contineret, sed vt specimen lectoribus exhiberemus, vnde ad doctrinam auctoris, rationemque scribendi concludi possent. — Inter virtutes lucis enumerantur *reflexio* atque *refractio*: et non nisi ea adferuntur, quæ omnibus, qui vel primis labris physice gustarunt, non possunt non esse notissima.

Tertio capite transit auctor ad visum imperfectum pertractandum. Quo quidem nomine intelligit „debilitatem visus, siue illa sit *absoluta*, siue *relativa*, siue vlla opacitate corneæ, aut internarum oculi partium.” Quæ notio quam vaga sit, nolumus breuitatis studio pluribus demonstrare. — Ad visum imperfectum refert *hemeralopiam*, *nyctalopiam*, *myopiam*, *presbyopiam*, *absolutam visus ineptitudinem* (an absolute Dulness of Sight), *visum obliquum* (h. e. illud oculorum vitium, quo res obiectæ, linea recta ante oculum positæ, minus perspicue, illæ vero, quæ obliquo iacent situ, clare conspiciuntur;) et denique *strabismum*. (Omissum h. l. est illud vitium, quod interdum obseruatum est, quo nempe aegroti colores nonnullos a se invicem discernere nequeunt, quamuis ceteroquin visu gaudeant acri. Cuiusmodi exemplum a scotro relatum legimus in *Philosoph. Transact. Vol. LXVIII.* p. 52.)

*LXVIII. Pars I. et a RICHTERO in lib. de
B. 5. p. 637.)*

- P. 75 -** Altera iam libelli parte morbos oculi, sic dictos, enumerat, enumeratorumque causas, variasque medendi rationem paucissimè plectitur verbis. Haec ita sese vere habet, bit ex morborum pertractatorum catalogo plagularum, quibus describuntur, numero
- p. 77 -** Agit vero Noster de palpebrae superioris laxitate (laudat huic vitio curando aptum regu-
- p. 80.** tum ex mari Syriaci vnc. IV. cuius partes effusimae spiritus vini libris IV. extrahuntur: in ipsa tinctura solvuntur saponis libra vna, et caphorae vnciae IV. denique adduntur spiritus ammon. vnc. V. Hanc medicinam, aliquoties de palpebrae vicinisque superciliarum partibus etiam, admodum efficacem expertus est;)
- P. 84.** gophthalgo; de ectropio; de trichiasi; de
- P. 88.** loblepharo; de variis tuberculis atque excres-
- P. 93.** tiis palpebrarum, hordeolo, grandine, chal-
- P. 98.** verrucis, hydatidibus, steatomate, atheromate, meliceride, quas excrescentias, inprimis postremas duas, si exiguae adhuc sunt, Angli *Styes*, sin alius gnitudinem satis amplam peruenire, *Wens* vocat.
- P. 102.** de pustulosa excoriatione atque exulceratione palpebrarum; (quando hoc malum aliquantum temporis duravit, cartilago tarsi veluti arcus quidam prominet, difficulterque sanationem admittit. Hoc principiis obsta: morboque recenti venae sectione pro inflammationis vehementia nunc largius, nunc paucior, aliaque remedia antiphlogistica opponit, sequensque cataplasma simul adhibet:

R. Rad. Lilior. ʒʒ.

Flor. Melilot. l. Sambuc. ʒj.

Croc. orient. ʒj.

M. Coqu. in aqu. comm. q. l.

add. Sal. Ammon. gr. vj.

Farin. tritic. q. f. vt fiat cataplasma.

Hoc linteis inuolutum oculo tepidum imponatur,
 quoque de die renouetur, donec palpebrae, tensione
 remota, rugescant, atque relaxentur. Quo facto
 collingentia in usum vocentur. Malo vero inue-
 nta, palpebras mane vespertineque hoc vnguento

R. Sacch. Saturn. ʒj.

Ceruss. ʒiv.

Camphor. gr. vj.

M. Conter. c. pauxillo oleo rosac.

add. Vngu. de Tutia ʒj.

Quando segrotus hoc non ferat vnguentum, ad re-
 media lenientia e butyro recenti, non salito, oleo
 limbo et cera alba parata, confugiendum.) de lip. P. 105.
 sine, immoderataque glandularum ciliarium
 secretionem; de epiphora; de cancro palpebrarum; p. 106.
 de encanthis; de vngue, pterygio s. panno; dep. 107.
 lacrymalis (si consuluerimus egregiam RICH- p. 109.
 hoc de argumento dissertationem. commenta- p. 111.
 in Soc. reg. Gotting. 1778. insertam, videbimus, p. 116.
 quantum CHANDLER. distet ab illo); de ophthal- p. 127.
 m.; de phlyctenae corneae et coniunctivae; p. 141.
 de abscessibus corneae; de ulceribus corneae atque p. 144.
 coniunctivae (βλάβη, κέλυμα, ἀργυσμὸν, ἐπίκων p. 145.
 ἢ ὑγλαύμα); de maculis et obscuratione cor- p. 148.
 neae transparentis; de staphylomate; de hypo- p. 150.
 pio; de concretionibus pupillae; de inflammatione p. 154.
 choroideae tunicae; de cataracta. (Idem pretium p. 158.
 huic breviori dissertationi statuendum, quod RICH- p. 160,
 TERTS bibl. chirurg. to. III. p. 559. libello eiusdem
 argumenti, ab eodem auctore 1775 sub hoc titulo:
*A Treatise of the Cataract, its Nature, Species, Cau-
 ses and Symptoms*, edito, statuebat; est scilicet tota
 DE HEISTERO, PLATNERO, YVESIO et WARNE-
 RO

- p. 179. ro satis négligenter compilata. } de gutta serena
 p. 183. de hydrope oculi; de abscessibus et denique de
 p. 189. cancro oculi.

Quorum quidem morborum census quantum amplius sit, nec optandum videatur, ut sint periculosi illos, qui interdum adhuc incidere atque subverti hominum sortem miseriores reddere possunt. Men omissi sunt varii, qui prae multis aliis attentionem merebantur. Huc referenda est *exophthalmia* h. e. illud oculi vitium, quo bulbus ab tumore in oculi cavitate natis, et sensim sensimque incrementibus foras truditur: *excrecentiae fungosae*, in superficie bulbi natae, quae saepius extirpatione bulbi requirant: de quibus LOUISIVS egregie scripsit in *Mémoires de l'acad. roy. de Chirurgie* to. II. ubi etiam de optima, oculum extirpandi, methodo agitur. Neque memini aliquid legere a CHARLES LERO traditum de paralytica musculorum bulbi mouentium adfectione, et quae sunt similia conditionis peccata. Quae cum ita sint, nos non possumus non satis mirari, quod hic tam ieiune ac negligenter scriptus libellus in linguam traductus sit vernaculam, nisi interpretes illum praelectionibus de morbis ocularibus super illum habendis idoneum iudicauerit. Versio illa prodit Lipsiae apud Weygandum 1782. octonis pagg. 200.

VII.

Systematic Elements of the Theory and Practice of Surgery by JOHN AITKEN, Fellow of the Royal College of Surgeons; one of the Surgeons of the Royal Infirmary, Member of the medical Society, and Lecturer on Chirurgical Anatomy and Pharmacology and Chemistry in Edinburgh. Edinburgh 1779 8. pagg. 574. sine praefatione.

i. e.

Elementa chirurgiae theoreticae et practicae.

Auctore IOANNE AITKEN.

Praemissis nonnullis generalioribus definitionibus, prima parte nosologiam chirurgicam, secunda libri parte manualement chirurgiam comprehendit, atque propemodum tabulari et aphoristica methodo profecutus est chirurgicos morbos, eorumque denominationes, synonymias, causas et curationes pertractat in prima parte, in altera parte autem et curandi viarum diuersitatem et rationem perpendit.

Quae cum nimis breuiter dicta sunt, nec nouas quasdam sententias proponunt, neque systematicum omnino ordinem sequuntur, plane non admittunt contentorum indicationem vberiore, quapropter interest, uti nobis videtur, modo quaedam afferre exempla: igitur ex prima parte e. g. erysipelas proferamus, ut, secundum quas leges Auctor librum composuerit, appareat.

Erysipelas.

Erythema.

Ignis Sti Antonii.

Ignis sacer.

Erysipele.

Feu d' Antoine.

Feu du St. Antoine.

Feu sacré.

Rose.

St. Antony' Fire.

Rose.

Erythema, tumor sine febre, superficialis, solitarius, diffusus, rubro-roseus, pressione euanescent.

SAUVAGES.

Erysipelas, eruptio erythematis, cum synocha febris.

SAUVAGES.

Tom. XXV. Pars III.

Dd

Ery-

Erysipelas, macula vrens, rubens, pressione dissimulanda, tumidiuscula, superficialis, dilatabilis, disquamatione finienda. LINNEVS.

Erysipelas, inflammatio lata cutis, quae spem det leuiter et aequaliter tumet. VOGELIVS.

Erysipelas, synocha vnius vel duorum dierum in cutis aliqua parte, saepius in facie erythema CVLLENVS.

Erysipelas, eruptio erythematis, cum febre continua; tumidula, superficialis, disquamabilis; filis nimirum maculas latas, amplas, subtumidulas, non suppurabilis. SAGAR.

Praeterea progressus morbi et curatio expeditur.

In altera parte de operationibus sermo est. Sed cum et haec nimis breuiter et festinante calamo conscripta sunt, nec primam nec alteram partem scientiae magnam vtilitatem et incrementum afferre arbitramur.

Satis accurate compositus index huic libello finem imponit.

VIII.

Elements of the Theorie and Practice, of Physic and Surgery, by JOHN AITKEN, M. D. Fellow of the royal College of Surgeons, one of the Surgeons of the Royal Infirmary member of the royal medical Society of Edinburgh, member of the Society of Antiquaries of Scotland, Lecturer on the Practice of Physic and on Anatomy, Surgery and Chemistry in two Volumes. London 1782. Vol. I. pagg. 581. sine praefatione. Vol. II. pagg. 606. sine praef. 8.

i. e.

**Elementa therapiae et chirurgiae theoreticae
et practicae, auctore IOANNE AITKEN, M. D.
Vol. I. et II.**

Propemodum simili ratione haec duo volumina
conscripta sunt, sicuti antecedens liber, ita, vt
debeamus de his ipsis aequale ferre iudicium. Vo-
lumen primum proponit therapiam specialem.
Postquam enim auctor praemiserit definitiones vni-
versales physiologicas et pathologicas, et oblata
epitome materiae medicae, morbos internos per-
tractat, eorumque definitiones, denominationes,
species ex SALVAGIO, et aliis, causas et indicatio-
nes curatorias paulo curatius, quam in antecedente
libro, disquirat.

In altero volumine enumerantur externi morbi:
alias alterum volumen nihil aliud est, quam libri su-
perius notati editio emendatior et auctior, et in-
primis animaduertimus, nosologicam partem mul-
tum esse correctam et emendatam, eum e contra-
rio operationes immo breuius descriptae fuerint.
Sic etiam in noua hac editione multorum morbo-
rum fit mentio, quos omnino silentio praeterie-
rat in prima, ita vt haec posterior editio priori
multum sit anteposenda. Sic et sermo de ope-
rationibus, quamuis breuior, tamen nobis magis,
quam in prima editione, placuit. Index praeterea
diligentissime conscriptus his duobus voluminibus
annexus est.

IX.

**Modern improvements in the Practice of Sur-
gery, by HENRY MANNING, M. D. London
1780. 8. pagg. 423.**

i. e.

**De superioribus in arte chirurgica factis emen-
dationibus, auctore HENRICO MANNING.**

Dd 2

Cum

Cum huius libri auctor fere nihil noui proponit, sed modo conterraneorum suorum diuina inuenta iam satis cognita et probata enarrat, nolimus longam eorum repetitionem hisce nostri commentariis inferere. Pertractat autem prope modum omnes chirurgicos morbos, eosque curandi vias, recensens **BELLII, RANBY, BROMFIELD, POTTII** et aliorum methodos. Quapropter hic liber, alias fortè vtilis, non iis annumerandus est, qui scientiam vel emendant vel corrigunt.

X.

An Account of the Methods pursued in the treatment of cancerous and scirrhus disorders and other indurations, by **I. O. IVSTAMOND, F. R. S.** and Surgeon to the Westminster Hospital. Lond. 1780. 8. pagg. 176

i. e.

Tr. de variis morbis cancrofis et scirrhis medendi methodis, auctore **I. O. IVSTAMOND.**

Diuisit Auctor tractatum suum in partes tres, in quarum priore vlcera cancrofa et remedia ab ipso in vsum vocata et medendi cancro vteritionem pertractat, altera de scirrhis tumoribus exponit, et tertia mammarum abscessus et tumores examinat.

- p. 9.** In vlceribus cancrofis laudat inprimis liquorem compositum ex anatica parte martis et salis ammoniaci spiritu vini rectificatissimi soluti, cui miscetur additur oleum vitrioli et tartari. Propriam hunc liquorem praeparandi methodum paulo infra p. 112. descripsit. Quo liquore ter de die vlcera irrorauit margines; mox vero ipsa vlcera; si autem vlcera peiora euadebant, et si dolores continuabantur

nem impediabant, per aliquot dies eo non vſus eſt. p. 12.

Sic quoque tanquam internam medicinam aegris ob-
tulit flores ſalis ammoniaci martiales a tribus granis
bis de die ad drachmas tres et vnciam ſemis. Cum vero p. 19.

hicce liquor non omne malum tolleret, adhibuit quo-
que miſcelam ex anaticis portionibus arſenici, cupri,
ſtanni et mercurii, ſuper quas ſpiritus vini et oleum
vitrioli deſtillatum erat, et ſi dolores nimis incre-
ſcerent, decoctum caput papaueris vlceri et
cancro impoſuit. Quam methodum medendi
poſtea pluries feliciter in vſum vocauit. Commen. p. 29.

dat quoque ex cicutae libris duodecim vel triginta
balneum, idemque ſorum martialium vſum inter-
num adminiſtrat. Porro in puluere combinauit p. 33.

arſenicum cum antimonio et opio, et, cum arſenico p. 35.

egregias vires ineſſe animaduertiſſet, ipſum interne
ad granum de die cum puluere teſtaceorum com-
mixtum, mox ad grana quatuor vel quinque in
miſcela cum ſulphure exhibuit. Efficacia horum
remediorum in variis caſibus varia erat. Remedia p. 45.

Comitis DE ARVNDEL ex arſenico et mercuriali-
bus compoſita fruſtra adhibuit. Aerem fixum p. 55.

purgare vlcera cancroſa, vix vero eorum naturam
mutare, auctor eſt.

In ſcirrho mammarum quoque liquorem ſuum p. 120.
et flores ſalis ammoniaci martiales laudat, neque
ſpernit vſum continuatum balnei ex cicuta.

Mammarum abſceſſus denique et indurationes p. 164.

lacte ſtagnante ſoluit ſolutione trium vnciarum
ſalis ammoniaci in aquae fontanae menſura vna
et anatica portione aquae Reginae Hungariae. Si p. 167.

mamma cum dolore tumet, in ſequenti formula

anodynum cum ſale ammoniaco coniungit: Rec.

Capit. papav. contuſor. ꝑo. XII. flor. ſambuc. Mij.

Coque in aquae fontanae lbj ſſuſque ad lbj: In co-

lato liquore ſolue ſalis ammoniaci crudi ℥ij deinde

adde camphor. in ſpiritu vini ſolut. vnciam ſemiſſem.

XI.

Observations sur une maladie d'os connue
sous le nom de necrose, par Mr. DAVID,
Paris 1782. 8. pagg. 28.

i. e.

Observationes super necrosi ossium, auctorem
DAVID.

Conscriptus est hicce tractatus contra Cl^m BRUYER
Chirurgum Tolutanum, qui plane contra ob-
servationes DUHAMELII, BORDENAVE et TROIANI
negauerat, nouum cylindrum circa emortuum so-
mari. Et ipse adfert Cl. DAVID exempla, vbi ef-
ficata et emortua frustula humeri, tibiae et femo-
ris ex nouo cylindro arte et administrata sectione
musculorum et ossium exemit. Suspiciatur necro-
sin esse morbum periostei, quod inflammatum
a materie ossea expanditur, atque ita destruitur, et
in cellulosa nascatur nouus cylinder osseus, cum
e contrario antiquus cylinder a periosteo sepa-
tur atque emoriatur. Foramina fistulosa, quae ex-
terius apparent, a pure formata esse affirmat.

P. 9.

P. 14.

Neque ita raro obuenit hicce morbus, vnde
ipsum saepius. Enarrat eapropter exemplum, vnde
partem emortuam ossis, musculorum sectione facta
atque osse destructo, exemerat, atque ostendit com-
moda huius operationis, quae posita sunt in con-
seruatione membri, sicuti nonnullas praeterea ad-
iungit regulas practicas.

XII.

ANDREAE BONN, Anatomiae et Chirurgiae
illustri Amstelodami Athenaeo Professori,
Commentatio de humero luxato, Lugd. Bat.
et Amstelodami 1782. 4. c. f. 4. pagg. 62.

Quae

Quae iam Belgice prodierat commentatio, hic latino idiomate cum erudito orbe communicatur, et partim experimentis in cadaueribus institutis, partim cognitione situs et motus musculorum anatomica eruditus, ostendit Cl. BONN saepe peccauisse chirurgos in diagnosi et curatione luxati humeri.

Docet nos anatomica humeri consideratio, p. I. ipsum subscapulari introrsum, infraspinato et terete minori extrorsum, supraspinato et deltoide sursum, latissimo dorsi et terete maiori retrorsum ferri. Impedit potro, vti perspectum est, supraspinatus; quominus deltoideis contractione humerus directe sursum adscendat; infraspinatus, celeriter antrorsum moto cubito, humeri caput retinet, ne excidat retrorsum ex suo sinu; subscapularis luxationi humeri antrorsum se opponit, vbi cubitus vi retrorsum seu extrorsum mouetur.

Propositis atque examinatis praecipuis de humero luxato sententiis eruditorum, quorum iam plurimi luxationem versus superiora et exteriora negant, atque comparatis variorum virorum sententiis, emendat lectionem in demonstrationibus anatomico-pathologicis Ill. CAMPERI Part. I. lib. I. §. 14. et quidem hisce verbis: *praeferat Cel. CAMPERI adducere auctoritatem, atque veram eius, mecum communicatam addere sententiam, et emendationem verborum, quae in praestantissimo eius opere, errore typographico, irrepperunt, humerum nempe excidere, nunquam in posteriorem, impedit acromium; quod de luxatione in superiorem intelligendum est, ideoque legendum: excidit proinde humerus modo in alam, modo in priorem partem, id est, sub pectorali musculo, nunquam in superiorem, impedit acromium. Forsan in anteriorem nunquam mouetur partem, nisi postquam in ala aliquamdiu commoratus fuerit. Lu-*

„ratio in partem superiorem penitus praecautur, ut
„simul acromium et coracoideus processus fracturae
„subirent, quod raro contingit.“

- p. 20. Mox varias humeri luxati observationes recen-
set, inter quas paucae sunt, quae luxationem re-
p. 21. sus superiora et exteriora admittunt. Et Auctor
nec fractis scapulae processibus humerum afflu-
gere autumat; ipso enim fracturae momento vi
processibus illatam humeri caput deorsum pellere
contendit. Retrorsum luxati humeri vero exem-
plum mox enarrat: rhedarius nimirum, rhedam
ducens circum longe eminentem arboris ramum,
sede sua fere excussus, constrictis equorum habi-
nis se sustinuit, unde humerum ramo impingens
luxatum habuit humeri caput retrorsum. Simili
ratione etiam luxatio versus inferiora, vel raro, vel
p. 24. nunquam accidit. Omnium frequentissima vero
humerus introrsum et deorsum luxatur, cuius di-
locationis exempla notantur quam plurima ab Au-
ctore nostro.
- p. 35. Vt vero Auctor luxationis naturam adhuc cu-
ratius intelligeret, ipsam in cadaueribus, eleuata
et retrorsum ducto brachio imitatus est, et expe-
rimentis huius instructus inuenit et agnouit tumo-
rem sub clauicula, foveam sub acromio, deltoidis
planitiem tensam, brachium parte superiore inor-
tum, distantiam maiorem aut minorem anguli in-
ferioris scapulae a costis, distantiam cubiti a cor-
pore reliquo, olecranium antrorsum directum, bice-
pitis abbreviationem, cubitum extendendi impossi-
bilitatem, mobilitatem brachii non nisi retrorsum
et antrorsum, vel parum sursum pro humeri in-
trorsum luxati signis. Postea, sectione instituta
inuenit, humerum per ruptam capsularem mem-
branam inter muscoli subscapularis et teretis mi-
noris utramque carnem ex articulo egredi. Idem

in viuo homine euenire, demonſtrant exempla
 CHESELDENI, LOESEKII et aliorum, atque etiam
 nouae effictae cavitates articulares ad ſcapularum
 ceruices pone ſubſcapularem muſculum. Haec de-P. 40.
 aique dicta confirmat exemplis ex cadaueribus
 cum luxatione demortuorum deſumptis, et ſectiōne
 in tali cadauere inſtituta, deſcriptione concinna at-
 que erudite compoſita, et iconibus egregie mu-
 ſculorum atque oſſium diſlocationem atque arti-
 cularis cavitatis difformem figuram illuſtrat. Qui-P. 48.
 buſ duō exempla ex Houiano muſeo addit.

Luxatur itaque humerus, plerumque eleuato
 brachio: excidit ex ſuo ſinu, inter muſculum ſub-
 ſcapularem et teretem minorem, rupta membrana
 capſulari: et luxatum caput ſiue in cauo axillae
 nudum haeret, ſeu pone ſubſcapularem deliteſcit.

Denique de diagnoſi, prognofi et curatione p. 55.
 exponit, quam in robuſtiore aegro machina Bur-
 maniana a Cl. HVSSEM correctā fieri cupit.

XIII.

LEONH. LVDOV. FINKE, Comitatus Tecklenbur-
 genſis Phyſicus, de morbis bilioſis anomalis,
 occasione epidemiae, cuius hiftoria praemiſ-
 ſa eſt ab an. 1776 — 1780. in Comitatu
 Tecklenburgenſi obſeruatis. Accedit duo-
 rum infantum mortis cauſa, per anatonem
 detecta. Monafterii Weſtphalorum, apud
 Phil. Henr. Perrenon, 1780. 8. plagg. 12.
 demta dedicatione et praef.

Bilis imperium quam late pateat in corpore hu-
 mano, quamue diſſitis inde in locis a natua
 ſua ſede, eadem contaminata vel corrupta, aegritu-
 dines moleſtas pariat, aut ſaltem earum ſigna ex-

ponat, beata iamtum cognouit antiquitas. Atque cum perquam multiplici, saepius admodum recedenda forma incedere soleant mala ex hoc vitio orinda, eo magis allaborauere praestantissimi artis doctores in tradenda eorum cognitione, diiudicatione et extirpatione; adeo quidem, ut vix aliquid huius de re dicendum superesse videatur. Nihilominus tamen vicissitudo rerum humanarum variumque continuo viuendi genus noua quaedam in modis circumstantiae morbi producere queunt, notata perquam digna, quamuis eius essentia eadem maneat. Inde sane huius praecipue vastissimi generis morborum species et varietates nondum penitus exhausta obseruata practitorum, quin laudem dignam emolumentisque abunde refertam operam facturi sunt medentes, qui insidiis vitatae bile singularibus latentissimisque perpetim inuigilauerunt et animaduersa sua in publicos usus consignauerunt. Egregie hoc praestitit Noster, cui occasio data fuit, epidemiam ex corrupta bile per quatuor annos Guesphalorum comitatum Tecklenburgensem infestantem, vbertim obseruare atque tractare.

p. 10. Primo omnium epidemiae exhibet historiam, insimul vero incolarum regionis illius viuendi, cogitandi agendique morem breuissime refert.

p. 19. Tractationem ipsam autem in duas dispescit partes, quarum prima febrem hanc epidemicam describit secundum stadia tria. Stadium primum, ex Auctoris sententia, concernit minantis morbi symptomata, incurios per aliquot septimanas, non longius, vexantia.

p. 21. Stadium secundum in decursu morbi posita. Febris interea, etiamnum sine praeuiis aliis causis hic recensitis, propter abundantiam materiae putantis, vel virium defectum, vel contagio susceptorum exsurgebat; non remittens, nisi aliquatenus ante
vespe

vesperam. Causae interea atque phaenomena eius familia erant febris biliosae Lausannensis, a TISOTO descriptae atque a BALDINGERO editae.

Aegrotantium autem ex hoc morbo aluum cum modo nimis clausam, vel nimis fusam, vel inter utrumque positam obseruaret Auctor, tria inde huius morbi genera constituit et descripsit, causam proximam harum diuersitatum in materiae peccantis diuersitate ponens. Tutissimum erat tertium. p. 29. Cuiusque duratio longior, breuior, medicatione tamen sinistre adhibita, certo in febrem putridam transiens, vel obstructioni viscerum, aut phthisi hydropique ansam praebens.

Tertium stadium in reliquiis, ab aliis sic dictis, p. 37. morbi posuit. Quas circa attente versandum, et praecipuis radicem linguae exactius inspiciendum curiosiusque examinandam esse, bene monet Noster: quandoquidem conspurcata adhuc viscido, plus minus colorato, necdum penitus subacti miasmatis in primis viis est indicium. Interea tamen eodem hic etiam abolito, potest adhuc fluidis corporis insinuatum contineri; vnde a pharmacorum debitorum omissione, praemature tonicorum usu, neglectu diaetae, refrigerio, animi pathematibus, aliisque causis morbidis admissis facillima recidua.

His subiunxit nonnulla rariora symptomata seorsim, quae inter obsurdescentia, procliuitas in insaniam; sanguis purus proluuiei aluinae admistus, cum dysenteria hic non confundendus. p. 45.

Porro de complicationibus quibusdam exponit; ubi complicati morbi, ab anomalo probe distinguendi, ideam tradit et exemplis illustrat. Omnium vero complicationum pessimam tunc apprehendit Auctor, variolas: vix enim eleuatae quinto iam die sphacelescere incipiebant ex praesente tantum bilis corruptione. Quare, cum plurimos infantes

infantes trucidarent, ad inoculationem confecti
sicque educta prius biliosa saburra, dein prius
seruauit.

Vna alteraque digressionem morbi, magis meta-
stasin materiae acris redolentis, enumerata, passim
de crisi agit. Hanc nunquam vel rarissime cura-
ram sibi relictam in hoc morbo perfectam, fidem
certam, atque securam praestitisse dicit Noster, et
que propria experientia confirmatum vidit auctori
vii assertum de minori iudicialium dierum in
dem valore. Praeter vias regias sursum deorsum
que principali morbosae colluuei patentes, non
nunquam etiam per sputa, raro per sudorem vel
exanthemata chronica, per haemorrhagiam nun-
quam exterminatam animaduertit.

Medelam interea fecit et haec febris nonnullis
aliis inueteratis malis; quae salubritas certe a qui-
busvis motibus febrilibus rite compositis et a pre-
sente medico directis, expectari potest ac debet.

- p. 61. Methodum medendi, secundum sua tria gene-
ra, exponens, laudat Auctor eliminationem ma-
teriae morbosae biliosae per superiora, quam esse
fieri potest: neque tamen crudam, sed coctam,
praeparatam nimirum atque dispositam ita naturae
actionibus vel pharmacis incidentibus soluendis
que viscidum, ut sequi possit. Et primo quidem
generi cum aluo stipatiore, tartarum emeticum;
alteri cum aluo laxius succedente ipecacuanham
p. 68. magis conducibilem reperit. Adstringentium vero
et chinae usum ad praevalentem debilitatem vitan-
dendam, nisi omnis impuritas e primis secundisque
viis eliminata atque deleta fuerit, perquam notum
deprehendit, exemplisque finistri euentus con-
monstrauit.

- p. 77. Damnat, et merito quidem, timiditatem non-
nullorum circa emeticorum exhibitionem, ostenditque

diocae; infantibus, grauidis, parturientibus, haemoptoicis, herniosis, imo iis, qui antea vomitum eruentum senserunt, prudente manu circumspiciendoque consilio eadem propinari posse, optimo cum effectu.

Inualuit nostris temporibus, omnem fere febrem, cum virium deiectione insigni coniunctam, putridam pronuntiare; inualuit pessimus mos, in commotionibus istis salutaribus naturae contra infidias sanitati integrae exstructas citra omnem rationem, ex consuetudine quasi, illico sanguinem per venam detrahere. Egregie ostendit Noster, p. 79. exemplisque corroborauit; febrem, si etiam lingua et bile corrupta, defoedata fuerit, inde non semper putridam esse, atque sanguinis missionem dolores aut alia quaedam incommoda quidem mitigare, simul vero tunc vires infringere, sicque a muniis contra morbificam materiam praestandis auocare.

Propositis abinde nonnullis, quae dietam conualescentium recidiuarumque curationem spectant, ad alteram partem operis progreditur, quae de morbis biliosis anomalis agit. Hic in praemissa generali tractatione notionem huius conditionis morbi excutit, cuius tria data momenta eo redeunt, ut a materia biliosa proueniens sub longe alia forma incedat, neque tamen expugnabilis facile sit, nisi antibiliosis remediis.

Huius census duo summa genera constituit Auctor, morbos nempe febriles et non febriles. Misit tamen febrilibus biliosae prosopiei intermittentibus, catarrhalibus et inflammatoriis, ab aliis celeberrimis viris, alio quamuis titulo, tractatis; primo febrem biliosam nervosam constitutionis epidemicae praesentis explicat. Descriptio eius quam maxime cum HUXHAMII observationibus circa febres lentas nervosas conuenit, at putridum talem sanguinis

guinis statum, quem Illius febres arguunt, *Auctor* nunquam in hac sua febre reperit; quin *Auctor* demonstrat, bilem circa praecordia haerentem tantum nervos singulari modo laedere posse; in isthac constitutione causam fuisse. *Methodus* medendi coincidit cum illa febris biliosa regularis. Adnotat autem, nihil in hac magis nocuisse quam venaesectionem, praeposteras etiam evacuationes morbum exacerbasse; idque idem exemplum evidente confirmat.

p. 110. Febrem biliosam, pemphygodem vocant dictam, in duobus subiectis vidit, et illorum de partibus stat, qui contendunt; materiam acrem viscidam intra bullas superficiei cutis collectam; materia biliosa in intestinis stagnante, huc transferri.

Febrem scarlatinam Guesstphalis, seu morbum epidemicum, familiarem esse, dicit *Auctor*: in pandemium vidit in pago quodam, cuius incolae *Eragopyrum* quotidie in cibum sumerent, placebo-

p. 115. tisque inde frixis abuterentur. Huius inter commatis febris, in epidemia a Nostro tractata, longe distabat a pessima illa Clⁱ METZGERI Adversarii med. P. II. inserta: originem enim debet bili. Quamvis interea contagio non careret; nolum tamen interemit; quin recte adhibita medica facile curabilis, neque hydropem pedissequam habens. Emetica et hic egregiam tulere opem.

Angina biliosa absentia tantum macularum corporis discrepavit a scarlatina; atque tuta minimeque longa fuit.

p. 120. Bilem corruptam sanguini admistam, articulos afficere, HIPPOCRATES iam docuit: sic etiam in constitutione epidemica a Nostro relata observabatur arthritica biliosa; nequaquam tamen cum dispositione sanguinis inflammatoria. Laudat in exuberante viscido cum bile degenerata; praemissa generali

generali antibiliosa indicatione, Kermes minerale, puluerem alterantem Plumierii, et in desperatis doloribus artuum, Calomel.

Inter morbos non febriles biliosos recensentur, p. 133.

tussis biliosa, linguae impuritatibus, hypochondriorumque, praeprimis dextri, in paroxysmo doloribus distinguibilis a reliquis tussis speciebus. Expectorantia pharmaca, et, veluti in omnibus biliosis, calidus potus, noxia maxime isthac in afflictione. E mala eius medicatione orthopnoea biliosa;

et saepe etiam absque tussi praeuia; simili ratione euacuantibus, praeprimis per superiora, tractanda.

Sic raucitas quoque, febris, vel scarlatinae, tussis, orthopnoeae biliosae, symptomaticus haud raro comes, saepius per hanc epidemicam constitutionem absque alia complicatione symptomatum, observabatur ab Auctore; neglecta, in orthopnoeam vel phthisin transiens.

De salivatione ex causa biliosa, ab initio morbi, p. 145.

insignis cruditatis indice, ad finem eius accedente, salutari, casum refert. Sic etiam de stupore paralytico vnius pedis ex causa biliosa memorabilem historiam matronae sexaginta annorum subiungit.

Agit postmodum sigillatim de anxietatibus anormalis biliosis, sine vlla febre. Has vere a materia p. 152.

biliosa peccante prouenisse, casu perquam euidentem comprobat.

Vbi deinde de haemorrhagiis ex causa biliosa exponit, solummodo species maxime insuetas excitat. Haemoptysin nimirum, cuius historiam attentione dignam refert, nec non de mictu cruento, de haemorrhoidibus. Denique et de obstructione vrinae ex causa biliosa, vbi binos casus recenset, viri p. 162.

circiter duodenonaginta annorum desperatissime ea decumbentis atque mulieris pro grauida inde habitae, euacuationibus bilis corruptae felicissime ex orci quasi faucibus ereptorum.

Sequun-

Sequuntur pauca de morositate ex causa
sa seu specie morborum mentis et de prophylaxi
quae agmen claudit.

Quod mortis causam duorum infantum ab una
matre natorum, qui, praeuiis sibi similibus sympto-
matibus, paucis a natiuitate diebus fati cessant,
per alterius sectionem attinet, accedit illa quae
proxime obseruationibus ex cadaueribus infantum
morbosis Cel. ROEDERERI in Programmata Got.
1758. euulgatis, et maxime quidem illis a VOE-
LIO in Bibliotheca medica T. IV. p. 965. inde ex-
cerptis.

Cuncta haec sic expediuit Nester, vt euidenter
inde patefcat cordatus, rationalis, et veterum
centiorumque doctrinis eruditus medicus prae-
stans.

XIV.

CHRISTOPH LUDWIG HOFFMANN, Sr. Churfürst-
lichen Gnaden zu Cöln geheimer Rath und Le-
arzt, des Hochfürstl. Hessen-Casselschen und
Münsterschen medicinischen Collegiums Director,
Brunnenarzt in Hofgeismar, der Casselschen Ge-
sellschaft der Alterthümer Mitglied u. s. w. von
Scharbock, von der Luftseuche, von der Ver-
tug der Pocken im Angesichte, von der Ruhr,
und einigen besondern Hülfsmitteln, nebst einer
Nachricht von dem Zustande und der Verbesse-
rung der Arzneyverfassung im Hochstift Mü-
nster während der Regierung Sr. Churfürstl. Gn-
den MAXIMILIAN FRIEDRICH, Erzbischofs zu
Cölln, Fürsten und Bischofs zu Münster u. s. w.
Münster bey Phil. Heinr. Perrenon. 1782. 2.
pagg. 306.

i. e.

De scorbuto, lue venerea, modo arcendi va-
riolarum

fiolarum eruptionem a facie, de dysenteria
et aliis quibusdam specificis; accedit descri-
ptio status et emendationis medicinae in
episcopatu Monasteriensi, sub imperio Ele-
ctoris, MAXIMILIANI FRIDERICI, Coloniae
Episcopi principis etc.

Cum hic liber vel maxima eo consilio scriptus p. 38.

fit, ut et Princeps et ciues Monasterienses cer-
tiores fierent de accessione, quam medicina habuit,
inde constitutione Collegii medici, cui Cl. Auctor
praeest; quaedam de pristino et praesenti huius
vrbis medicinae statu ac conditione hac occasione
praemittit. Anno huius seculi sexagesimo quin-
to, medicina tum rationalis, tum practica eius pars
tam parum exulta erat, ut, praeter empiricorum
cohortem, nemo adesset, cui vitam ciues tuto cre-
dere possent. Constituto nunc autem medico col-
legio, medicina non solum pura et ab omni super-
stitione commentisque libera in urbem introducta
est, sed ea etiam ab impostoribus et hominibus
circumforaneis summa cum cura repurgata, sub
huius Principis tutela, peritos dextrosque habet
et medicos et chirurgos.

Postquam haec a Cl. Auctore explicata sunt, ad p. 108
scorbuti naturam transit, cuius causam proximam
constituit in succo, quo ossa aluntur deprauato,
cumque tum in ossibus cylindraceis, tum latis cor-
poris viuentis, eiusmodi acredinem contrahere
posse dicit, ut ossa et arrodere et eorum cariem pro-
ducere possit. Huius succi corruptio causa est, cur
non solum dentes, sed etiam cetera ossa tam fragilia
in scorbuticis fiant, ut scorbuticorum vnus, qui in
lecto cubans, in aliud latus sese vertere volebat, os
femoris frangeret. Clarius adhuc elucescit ossum p. 113.

Tom. XXV. Pars III.

Ee

scor-

scorbuto affectorum fragilitas ex Cl. raturis et
 obseruationibus anatomicis, qui in scorbuticorum
 cadaueribus et sternum et cetera ossa infirma,
 omnesque ossium processus, praeprimis autem spi-
 nae vertebralis et extremitatum posteriorum os-
 starum, ita fragiles reperit, vt vix sine fractura mo-
 tu a carnosis partibus liberari potuerint. Quae ca-
 sa erat, cur ex iis neque sceletum componere, neque
 cetera ossa ob badiū aut liuidum colorem, quod
 semper vel in leuissimo scorbuti gradu obseruatur,
 tam albida reddere posset, quam ossa aliorum, hoc
 morbo non mortuorum.

- p. 119. Nunc pergit Cl. Auctor in explicando scorbu-
 to. Initium scorbuti non fit in dentibus ac gingi-
 vis, sed simul in omnibus ossibus, succo nutritio
 vitiato; citius autem in ore, quam in aliis ossibus
 fit conspicuus scorbutus, propterea quod dentes et
 gingivae, magis, quam cetera ossa, oculis patent, et
 p. 122. maxime sensiles sunt. Succus osseus deprauatus
 solus, sine aliarum acrimoniarum praesentia in cor-
 pore, materiam, quam scorbuticam dicunt, fit.
 Vitiatur autem et corrumpitur non in sanguine,
 sed in ipsis ossibus, ad quae defertur, eo magis, quod
 maiorem in ossibus remoram patitur: et ratione
 graduum corruptionis, quos assumere potest.
 p. 128. varia etiam mala ossibus inducit. Iam si reliqua
 organa excretoria corporis bene sese habent, potest
 diu et sine noxa sanguini admisceri ossium corruptus
 succus, quippe is et separatur, et e corpore
 eliminatur, nihilque reliquo corpori nocet, praeter-
 quam quod ossa adgreditur, eaque fragiliora
 reddit. Eiusmodi hominum vrina et sanguis pro-
 pterea citius in putredinem abeunt, quam san-
 guinum, quoniam continuo deprauatus succus osseus
 p. 138. ad sanguinem regurgitat. Gingivarum tumescen-
 tiam

tiam oriri autumat ex transitu succi corrupti dentium ad gingiuas, quas acris factus, et vellicat et eleuat, opinaturque dentium sic dictum tartarum, progigni ex putida illa mucagine dentibus inhaeresciente.

In scorbuto acuto quatuor periodos assumit. p. 145.

Prima periodus morbum futurum indicans, cernitur potissimum in singulari corporis lassitudine, artuum grauitate, simulque mutato colore faciei consueto. *Secunda periodus* cognoscitur ex spiritu graeolente, dentibus, maxillis, et gingiuis vitiatis. In *tertia periodo*, si artuum articuli mouebantur, strepitus percipiebatur, et ossium dolor profundus maxime tibiæ et fibulae; dolor ille noctu vehementer crescebat, imo adeo interdum augebatur, vt dolentes partes ne leuissimum quidem attactum ferre possent. Gastrocnemii musculi et ii, qui femoris os obducunt, dentem aliquam adsciscebant, quae cum articulorum rigiditate coniungebatur, ita vix aegri vix incedendi potestatem haberent. Praeterea spiritus negre ducebatur, et in pedibus ac femoribus, rarissime autem in extremitatibus superioribus, prorumpabant maculae lutescentes, liuidae interdum aut fuscae, diuersam habentes magnitudinem, nec supra se cutem eleuantes, nec persistentes; nam mox euanescebant, mox pristinum locum rursus occupabant. Etiam in cruribus passim enascebantur v. p. 150.

cera scorbutica, omnem suppurationem eludentia. Interne fungosa erant, et ichore plena, et digitis vel tantillum contrectata, sanguinem plorabant. Eadem fere symptomata exasperabantur versus *quartam periodum*, aliis adhuc interdum accedentibus. Alii tunc vexabantur doloribus rheumaticis et colica passione: alii perpetiebantur narium haemorrhagias aut haemoptyses: pedibus oedematosi

afu denique laborabant, non abeuntibus in fœ-
celum. Atque hæc dira symptomata nulla febris
concomitabatur, aderatque ciborum appetitus ad
ultimos vitæ dies vsque, vbi aut febris accedens, aut
diarrhoea colliquatiua superueniens, aegrum re-
pente necabat. Cadaverum sectio præter con-
stantem ossium mutationem et fragilitatem nulli
certi aperuit, nam mox pulmones, mox hepar, mox
aliud viscus male affectum repertum est. Cutis
maculas, quæ interdum post mortem conspicu-
tur, ex corruptis cutis humoribus repetendas esse
dixit.

- p. 187. Dùm causas occasionales enarrat Cl. Auctor
præter cognitatas et ab aliis nominatas, miaσμα ve-
nereum et rhachitiden huc refert, egregieque in
vniuersum explicat, qua ratione allatae causæ oc-
casionales, succum, quo ossa aluntur, deprauare ve-
p. 206. leant. Omnes autem causæ remotæ, perspiratio-
nem insensibilem impediendo, scorbutum inducere
possunt, eaeque corpori admissæ, eo celerius noc-
cent, quo facilius perspirationem insensibilem tur-
bant ac supprimunt.
- p. 235. *De cura scorbuticorum.* Si ex nimio vsu ciborum
sale conditorum scorbutus ortus erat, tunc
aqua calcis vel sola, vel cum lacte remixta, egre-
gium vsum præstabat. Vbi nulla diaeta nec cetera
medicamenta antiseptica opem ferebant, certe ti-
men Calamus aromaticus et Sabina, quæ iux-
ta CHAVETI experimenta cum sanguine insti-
tuta, vi antiseptica longe superabant corticem
peruvianum, et externe et interne exhibita, in os-
p. 256. sium morbis sat efficacia se præhebant. Ad me-
tandum aërem humidum, obuium sæpe in nolo-
dochiis ob hominum stipationem, suadet Noster,
vt arena sicca pavementum quotidie conspergatur.
- p. 264. Infusum Maltae, et aëris fixi vsus nihil præstabant;
contra

contra autem aqua calcis, in cuius vncia eadem in-
est arceudi putredinem vis, ac in scrupulo corticis
peruvianæ iuxta CHAVETVM, et acidum vitriolicum
optimo cum fructu propinabantur. Sabina magis
extrinsecus applicabatur, vel in forma balnei vel
cataplasmatidis: Calamus autem aromaticus cum sac-
charo coniunctus, et ad duos scrupulos oſties de
die exhibitus, haud parvam aegris ferebat opem.
Etiam cereuiſiae, qua utebantur aegri, adiciebatur
Calamus aromaticus, imo vlcera eluebantur cum
ſpiritu ſalis et Calami aromatici, addito melle.

De lue venerea. Hanc penitus extirpari poſſe p. 274.
ſibi perſuadet Noſter, modo aſſent medicamenta
ſpecifica, parum pretioſa, et cuilibet cognita, vt
eorum, vſu quiſque ſe ſine medici auxilio ab hoc
morbo liberare poſſet. Quare ad hanc rem perſi-
ciendam optat, vt medicamenta a ſe inuenta, et vt
opinamur medicorum cuilibet nota, in officinis
medicamentariis vendantur, eorumque legitimus
vſus dilucide calendariis inferatur. At cum ſua
medicamenta ex mercurio ſublimato componantur,
et ipſius mali natura interdum peritiſſimos artis
fallere poſſit, nec omni in caſu ſemper mercuriali-
bus opus ſit: ſine dextri medici adminiſtratione et
dijudicatione, vix hunc morbum, praefertim com-
plicatum, hiſce medicaminibus recte proſtigari
poſſe putamus. *Variolarum* inſitionem cominen-
dat, et ad earum eruptionem in facie impediendam
et facilitandam, eam aëri liberiori frigidiuſculo ex-
ponere iubet, ſimulque camphorae externum in
variolis vſum in eo duntaxat caſu laudat, in quo
miſma varioloſum ad ſanguinem reſreſſum eſt.

In dysenteria, vt iam DIEMERBROECKIUS et P. 289.
VOGELIUS obſervarunt, egregium vſum praeficit
cera interne adhibita, quam vel cum ſyrupo com-
muni, vel cum gummi Arabico, vel vitellis ouorum

remixtam, aegris propinauit, adiecto ad superius
tiam spiritu vitrioli. Hoc modo cochleatum
p. 296. ta, medebatur spasms et doloribus. In paripno-
monia denique, inprimis vbi pulsus parvus et
expectoratio suppressa erat, flores Benzoe cum
camphora coniuncti egregium edebant effectum.

XV.

IOSEPHI MANIS OESTERREICHER, Physici nobi-
comii Veterobudensis, analyses aquarum Bu-
densium, praemissa methodo Prof. WIN-
TERL, Veterobudae 1782. 8. pagg. 283.

Quo magis certum est atque multis observa-
tionibus demonstratum, aquas aequae ac eorum
naturae corpora, pro earum diuersa et indole et
conditione, aut salutare aut nociuos producere
posse in humano corpore effectus; eo laudabilius
et gloriosius nobis esse videtur conamen eorum,
qui, quum in indagandis aquarum partibus versan-
tur, non solum earum intimiorem mixtionem a-
bis cognitam reddant, sed etiam sanitati prospiciant
quam maxime, dum prodita earum natura impedi-
diunt, quo minus aliquis iis cum vitae periculo
vtatur. Hisce rationibus motus aquarum Budensium
examen suscepit, et quidem iuxta methodum, quam
a Cl^o. WINTERLO, suo olim praeceptore, accepit.
Hanc itaque methodum suo aquarum exami-
ni praemissam, ipse praedicauit post illam a Cl.
BERGMANNO profectam, omni ex parte nouam
certiorem, atque reagentibus et principiis detesta-
torem. Quare quid de reagentium praeparatione
deque eorum applicatione proposuerit praecipui,
id breuiter indicabimus primum, et quidem eo
consilio, vt cognoscant inde Lectores quatenus per
hancce methodum, aquarum peruestigatio illu-
strari

Anterior facta sit; deinde de ipsis aquarum Budensium principijs exponemus.

Lixiui sanguinis praeparationem traditurus, p. 3.
Salem tartari et sanguinem bouinum in crucibulo Passauiensi vrere sinit, quod primum candefactionis ope, ab omni Molybdaena liberatum sit; cum tamen idem, etiam vehementissimo igne adhibito, vix fieri posse putemus. Tincturas illas admodum sensiles vel ad acidum, vel ad alcali detegendum, vt, quae extrahuntur ex cureumae radice, fernambuco et heliotropio plane neglexit, neque acidum sacchari in reagentium numerum recepit: contra autem solutio lunae alcalina, syrupus violarum et acidum tartari essentiale hic allata sunt; quo ultimo vtitur Cl. Auctor ad liberandum sal alcali minerale ab eodem vegetabili; quae tamen alcali purificatio nobis videtur esse nimis pretiosa. Quam adhibet aquam destillatam in suis tentaminibus, eam cum calce vivaparat, et quidem ita, vt libris quinque aquae communis destillaturae, calcis viuae semilibram adiiciat. Alcohol vini ex quocunque spiritu inflammabili parare docet, omisso tamen eius pondere.

Si aqua in ipso loco, in quo orta est, in examen p. 20. vocari nequit, methodum tradit, qua commode eiusmodi aqua sine dispendio particularum volatiliū, in alium locum transferri potest. Antequam nempe vasorum diuersorum, in quibus eiusmodi aquam excepit, obturatio et translatio fit, vni lagenae, ad dimidiam partem tantum aqua repletae, ad aërem fixum, quem illa habet, vel figendum, vel potius conseruandum, calcis aquam addit: alteri immittit acidi nitri fixi tantam portionem, quanta requiritur ad vnam spathi calcarei drachmam solvendam: Vitrioli viridis ab omni ochra puri uncias duas, cum aqua lagenae tertiae commiscet; et praeterea adhuc, si quae aqua hepar sulphuris red-

olet, ei pro sulphurei aut maiori aut minori quantitate, cupri solutionem: si ea accensi sulphuris odorem spargit, argenti solutionem, factam in alcali volatili instillat, notatis tamen diligenter et aquae et reagentium ponderibus. *Fixum aërem* quem principium nutritioni summe necessarium vocat, ope aquae calcis hoc modo cognoscit: examinatur aquae tam diu affundit calcis aquam recentem paratam, donec nulla amplius oritur turbulencia. Iam requiruntur ad saturandam aquam copiam, quae 400 pollicibus cubicis par est, et statim sub initium lactescit ab affusa calcis aqua, duo aquae calcis canthari, imo interdum ad octo, si examinanda aqua cum aqua calcis adhuc lactescit, aut limpiditatem rursus recuperat; quodlibet granum praecipitatae terrae calcareae, accurate indicat pollicem vnum cubicum aëris fixi in aqua praesentis. Materiei extractivae portionem et indolem definire, perdifficile esse ait, quippe chemia regni animalis et vegetabilis nondum eo adoluerit, ut succi alicuius species, qui quandoque minima in copia in aquis insit, recte determinari possit. Cognoscit itaque eius praesentiam in aqua ex colore. Granum vnum extracti cardui benedicti, (de quo optandum esset, ut eius consistentiam definivisset) si in vitro albo diametrum octo pollicum habente, cum quadringentis pollicibus cubicis limpidissimae aquae commiscetur, ea copia aquae, ratione coloris a pura aqua adhuc potest discerni: ea autem plene excoloris fit si minor vitri diameter, aut si maiori aquae quantitate eadem extracti portio soluta fuerit. Nisi in quadringentis aquae pollicibus cubicis saltem grana sex alcali volatilis insunt, idem, etiamsi duo canthari aquae calcis affundantur, ut odore percipi potest; nec commode detegitur, instillata solutione cupri in alcali fixo parata.

P. 28.

P. 31.

Aërem

Aërem purum noluit cum BERGMANNO ita vocare, cum omnis alia aëris species pura, purus sit aër; neque cum plures adhuc dentur dephlogisticati aëres, eundem cum PRIESTLEYO dephlogisticati nomine compellare; porro nec placuit Ipsi ignis aër a SCHEELIO ita nuncupatus, cum etiam phlogisticatus aër, casu inuerso hoc nomen mereatur, nec denique respirabilis ab aliis ita appellatus, propterea quod plures adhuc aëres respirabiles sint; quare huncce aërem nouo nomine insigniuit, eumque aërem SCHEELII vocauit. *Phlogiston* bonis et sapidis aquis non est proprium, inest autem in quibusdam aquis, et optime cognoscitur, si post aërem fixum expulsum, sub destillatione immittitur recipulo drachma vna syrupi violarum, quem non solum ab omni phlogisto volatili puro, verum etiam ab omni acido plene phlogificato, viridem colorem induere ait. *Phlogiston purum*, si illud p. 47. inquam nudum occurrit, in talibus thermis praesertim hospitari videtur, quae diutius, quam alia quaedam aqua, ad eundem caloris gradum calefacta, calorem suum naturalem retinent: eiusque optimum criterium est accuratissimum thermometrum. Iam diu operam frustra adhibuerat Cl. Auctor in inueniendo certo et indubitato reagente ad sulphuris principium vel delegendum, vel definiendum, cum et cupri in alcali fixo aëtrato solutio illi vitii habeat, vt vel sola addita aqua stillatitia, praecipitetur: eadem autem cupri solutio omnem Ipsi spem expleuit, cum eam aëre fixo penitus impraegnasset, et eo impediuiisset, quo minus aqua sola quidquam praestare posset. Grana tria hac solutione obtenti praecipitati, indicabant vnus grani sulphuris praesentiam. Praeterea etiam alia ad p. 53. huc aëris genera noua in aquis latere posse ait, vt aërem hepaticum, antizymiacum, vitriolicum et putridum, de quibus quaedam nunc referemus.

Sub *aëre hepatico*, fructuosissimum illud thimarum principium intelligit, quod non solum odore suo, quem edit, graueolento, sed etiam in effectu, quem producit in metallorum superficie, agnoscitur, dum eam, pro metalli diuersitate, variis coloribus obducit. Componitur hic *aër* ex sulphure et phlogisto: quod quidem phlogiston hic *aëreum* propterea relatum est, quoniam odore constituitur: foetorem nullum habeat: (nam phlogibile Nostro videtur foetorem illum, quem habet *aër hepaticus*, quique sub operatione quam maxime intenditur, eum tantummodo ab accedente *aëre atmosphaerico* repetendum esse) et inflammabilitatem suam aduentitio *aëri atmosphaerico* debeat. Vt sulphur in aqua suspensum manere possit, opus est, vt proportio phlogisti sit vt 1, sulphuris autem vt 5; quae autem phlogisti copia praesertim in thermis hepaticis limpidis, maior esse potest. Grana XV praecipitati, quod per affusam cupri solutionem alcalinam obtinetur, indicant huius *aëris*, absente scilicet omni hepatico vero, suo charactere facile discernendo, pollicem cubicos xxiv. At quoniam interdum fit, vt per haec cupri solutionem, cum ipso cupro simul non ex aqua secedant, imo calor aquis sulphuratis proprius, cupri terram, fallentem viridi suo odore, vtcunque alcali, quo cuprum solutum est, aeratum fuerit, deiciat: auctor est, vt hae terrae cum alcali fixo vegetabili calcinato, et ab omni metalli vestigio puro, quocum sulphur in hepar coalescit, parentur.

Aër, qui ex sulphure accenso egreditur, tanquam is vnicus esset, qui fermentationem impedire posset, *Antizymiacus* nominatus est. Hic *aër* plene non alterat cupri tincturam, quam tamen certissime turbat minimum aurae sulphureae vestigium. Quanti-

tatem

tam praecipitati nigri, ab aëre hocce ex solutione argenti alcalina deiectioni, nondum certe definire potuit, propterea quod ille aër a vitriolico tantummodo gradu differat, et ob facilem cum aëre vitriolico mixtionem, in omni fere experimento, ratione eius naturae et puritatis discrepet. Neque *aëris vitriolici* in aqua latentis veram copiam hucusque definire et stabilire potuit, ob defectum apti et consentanei reagentis. Ad principia fixa delitescencia in p. 65. aquis, ex ordine quodam obtinenda, euaporationem maxime incertam esse dicit, putatque multas particulas ex aqua euaporando in auram abire, imo aquam per longum temporis spatium ebullientem, extrahere ex ipso vitro salem alcalinum cum terris: id quod vix ac ne vix quidem accidere posse putamus, si euaporatio lenta, studiosa et in vitro bene composito peragitur. *Putridus aër* cum aëre vitriolico tantam habet similitudinem, ut eius aut vera species sit, aut eam semper concomitetur. Conciliat hic aër aquis, dummodo nudus et idonea copia adest, foetorem, similem ei, qui egreditur ex cannabe putrefacta: si eius quantitas autem in aquis minor fuerit, tunc decocti brassicae odorem spargit. Aër fixus, sub quo iste aër interdum magna in copia latet, foetorem ei quidem, non tamen noxiam in corpus humanum vim eripit: imo aëris putridi in aquis praesentia impedimento est, quo minus eae, vel maxima aëris fixi copia in iis simul praesente, sapidae reddi possint: hinc acidularum assentia non tam in aëris fixi praesentia, quam in absentia omnis aëris putridi consistit, qui post expulsum aërem fixum cognoscitur odore.

Quod alii inde a longo tempore sub tophi aut fistulitis nomine comprehenderunt, idem Noster *terram pyriticosam* vocat, et quidem propterea quod eadem

eadem cum sulphure et metallis, quae ipsi corporibus ortum habere videntur, omnium maxima occurrat quantitate. In huius terrae fagina partibus reperiri ait triginta partes calcis, novem, terrae inuitriolabilis; viginti, terrae calcareae impurae; vnam denique partem terrae siliceae, et vix totidem ferri. Hanc tam compositionem terram cognoscit: 1) ex pleno ex aqua secunda prima ebullitione facta; 2) ex adhaesione ad latera; 3) ex proportionata terrae siliceae quantitate, quae remanet, si terra ista cum acido soluitur. Nam si plus inest in drachma terrae pyriticosae, quam granum vnum terrae siliceae, hoc signo est, huic esse admixtum aliquid *tophi granulosi*, de quo deinceps exponemus: ubi autem silicea terra minori in copia deprehenditur admixtus suspicio enascitur, huic inesse terram vel calcem, vel magnesiacam puram, quas a se inuicem separare docet.

p. 86.

Reperit insuper in quibusdam aquis et praesertim in fluuiatilibus, *tophum secundarium*, secundum aut tertia euaporatione ex aquis secedentem, qui componitur ex $\frac{28}{80}$ aeris fixi; $\frac{14}{80}$ terrae argillaceae phlogisticae; $\frac{5}{80}$ terrae calcareae verae; $\frac{1}{80}$ terrae siliceae; $\frac{1}{80}$ terrae crystallifabilis; et $\frac{1}{80}$ ferri. Superest tandem, ut dicamus, quid sub terra sit, quam crystallifabilem vocat, et topho granuloso appellat; Illa est terra calcarea impura, quae facile in crystallos abit, et quocunque alcali fixo, aut nitro volatili detegitur: hic autem ad salia volatilia differt in eo a granulis istis, in quae magnesia acida sub finem ultimae euaporationis recedit, quod in acidis vel difficulter, vel prorsus non solui potest. Qui tophus autem solui poterat, exhibebat granum nam magnesiacam, et siliceam terram, quae intacta manebat. Praefert ad indagandam calcem, tartarum

solubilem; quoniam acidum sacchari, praeter
terram calcaream, simul etiam magnesiaem partem
debet; tartarus solubilis contra, calcis terram in-
solentem tartareum deturbat, cuius grana decem
solent tria grana terrae calcareae. Ceterum ve-
lementer dolemus, quod illam, quam se habere
methodum promptiorem parandi acidum sac-
chari sine furno, nobiscum non communicauerit.

Præcipationem terrae aluminosae cum terra p. 101.

calcareae aërata se non potuisse efficere dixit, neque
se observasse ZOLTANVM *), affirmantem, posse
viam vnam terrae aluminaris per acidum nitri
decomponi in terrae siliceae drachmas sex, calca-
reæ scrupulos quinque et aliae terrae incognitae
scrupulum vnum, ipsumque acidum nitri sub solu-
tione mutari in acidum vitriolicum. Discrimen

hic adducitur, quod interest inter magnesiæ aquae
saturatissimam, magnesiæ salis Sedlizenensis et magnesiæ
phlogisticatam. Vbi de numero et proportionibus p. 122.

salium ab euaporatione residuorum exponit, aci-
dum phosphori affirmat esse verum acidum vitrio-
licum cum principio fixo vitrescibili laruatam, nec
produci posse phosphorum ex ossibus, nisi accedat
acidum vitriolicum: verum enim sal mirabile or-
tum esse ex sale sodae et acido phosphori. Salis
amarum fatiscientiam negat, et salia, quae cum mate-
ria extractiua coniuncta sunt, phlogisticata nun-
cupat. Quamvis omnem adhibuit operam et di-
ligentiam in soluenda argilla tum salita, tum nitra-
ta, cum spiritu vini; tamen neque haec, neque so-
lutio magnesiaem et salitae et nitratae in illo spi-
ritu peragi potuit. Nunc accedit ad explorandam
salium naturam. Acidorum in aquis excessum vix
possibilem esse dicit; decurrentes enim aquae su-
per

*) D. IOS. ZOLTAN Diff. sistens analysin et naturam
terrae aluminaris, habita Traiecti ad Rhenum.

per terrarum absorbentium strata, idem potest
 dum statum medium induant: contra in iis
 alcali excedit, quod cognoscit ex eius sapore
 cum acidis commistione. / Ad acidum vitriolicum
 in aquis cognoscendum, non cum BERGMANNI
 terram ponderosam salitam, utpote nimis gra-
 sam, sed plumbum nitratum adhibet, et ex
 appositis experimentis cum spatho ponderoso
 aequae, ac cum plumbo institutis, probare auri-
 tur, terram plumbi, ab illa spathi non diffiniri.
 Sed quae hactenus exposuimus de methodo
 WINTERL praemissa, sufficient, cum nunc
 ipsum aquarum Budensium examen transcurramus
 nobis sit.

p. 175. In colligenda aqua pluuiatili eodem et appa-
 tus et methodi genere usus est Cl. OESTER-
 CHER quo Cel. MARGGRAFIVS: attamen ut
 aquae celerem putredinem et reliquum adhuc
 euaporationem colorem fuscum euitaret, aquam
 suam post triplo longiorem imbrem, continuo
 dentem, excepit. Examen cum aqua pluuiatili in-
 stitutum docuit, nullum in ea inesse aërem
 phlogisti tamen in quouis cantharo $\frac{1}{2}$ gran.
 ut Cl. Auctor putat, cum aëre SCHELLII aliocum
 puro vocato, coniunctum, aërem inflammabilem
 constituit. Vehit praeterea eadem aqua in cantharo,
 non solum aliquam gelatinae aquatilis portio-
 nem et siliceae terrae granum vnum et $\frac{1}{2}$: sed
 etiam tartarum vitriolatum, alcali fixum vegetabile
 et terram argillaceam.

Fons Schüllerianus, qui Budae est, viginti octo
 grana nitri prismatici in quouis cantharo habet;
 ab eiusque aquae incoctione multum lucri sperari
 modo si ligna ad excoctionem suscipiendam neces-
 saria, viliori pretio hac in regione comparari pos-
 sent. *Riuulus molendini pulueris pyrii poll.* coh.

xxi. aëris fixi, pollices duos aëris puri et phlogisti
fixi $\frac{2}{3}$ in cantharo tenet, admixtis insuper qui-
busdam salibus et terris. *Riuulus molendini ad Ro-*
tum 4½ gr. magnesia et xxviii. poll. cub. aëris
fixi in cantharo recondit.

Thermæ Caesareae scaturientes inter suburbia
Landstätt et *Neustift* tantum calorem habebant,
vt thermometrum, quod spiritu vini colorato im-
pletum, et a puncto congelationis ad punctum vsq;
que ebullientis aquae in 100 gradus diuisum erat,
ad 51 gradus eleuare valerent: habebant praeter-
ea xxxiii. poll. aëris fixi, 3½ salis mirabilis, et toti-
dem fere salis communis in cantharo. *Aqua sriptica* p. 252.
territorii Sarisap, nullum omnino aërem fixum ha-
bens, aliis potissimum materiis scatet: quiuvis enim
aquae cantharus in se recondit grana xxxi selenitis;
aluminis per se crySTALLISABILIS grana. xx¾; ochrae
ferri vitriolatae gr. xii½, et salis amari cum materia
extractiua gr. vii. At nolumus longius Budensium
aquarum examina persequi, cum ceterae aquae fere
omnes, ratione materiarum, quas vehunt, a se inui-
cem parum recedant; igitur satis est dixisse, ple-
naque aquarum Budensium, magnam copiam aëris
fixi, salis communis, magnesia et selenitis habere;
plurimis contra deficere sal alcali et aërem putri-
dum. Superest tandem, vt aliquid de *acidulis Fü-*
retiensibus adiiciamus. Hae enim scaturientes in
comitatus Szaladiensis extrema parte, quae contigua
est lacui *Balaton* et comitatui *Veszprimiensi*, ob sin-
gularem, quam habent, aëris fixi copiam memora-
biles sunt. Insunt in cantharo harum acidularum
cx. xii poll. cub. aëris fixi, quae copia nec in Spa-
danis, nec Selteranis, nec Pyrmontanis reperitur,
neque etiam vix arte potest tanta in copia aquis
admisceri; porro ferri liberi ½, terrae pyriticosae
gr. xxvij, magnesia 4½, phlogisti liberi ½ simul
cum

cum pauca aëris putridi copia; maiori contra vitriolici et inflammabilis quantitate ditata. Aërem istum, quem Cl. Auctor inflammabilem vocat, quamvis non amplius flammam concipit, ita nominaremus. Praestant hae aquae ob copiam egregium usum in iis potissimum morbis, qui ex muco accumulato ortum habent: opunturque omnibus calculosis. Medentur denique in scerum obstructionibus, praestant in tophis, pollicum glicorum resoluendis, et imbecilla corpora egregie roborant.

XIII.

Allgemeine Naturgeschichte der Schildkröten, nebst einem systematischen Verzeichnisse der einzelnen Arten, mit 2 Kupfern, von IOHANN GOTTL. SCHNEIDER, Lehrer der Beredsamkeit und Philologie zu Frankfurt an der Oder. Leipzig, in der Joh. Gotfr. Müllerschen Buchhandlung 1783. 1 Alph. 3 Bog. in 8.

i. e.

Historia naturalis testudinum generalis, et specierum singularum descriptio methodica, cum tabulis duabus aeri incisis, auctore JOH. GOTTL. SCHNEIDER, Prof. Eloquent. Francofurtano.

In hoc amphibiorum genere tirocinium seriori historiae naturalis studii deposuisse proficitur Auctor, eo quidem consilio, ut primum corporis habitum, generi testudinum uniuerso communitate deinde notas partium vel externarum vel internarum familiae alicuius, quarum tres constituit, terrinarum nempe, fluuiatilium et terrestrium, ut singulis speciebus peculiares et proprias, quibus

a Seri-

a scriptoribus systematicis hodie inuicem distingui solent, diligentius exquireret, quo certius de characterē totius generis constituendo, eoque affinitatis gradu, quo cum reliquis amphibiorum generibus, cum vniuersa piscium, auium et quadrupedum gente testudines coniunctae cohaerent, iudicari possit. Examen singularum partium statim ab externo corporis habitu, testae, capitis, pedum caudaeque conformatione et structura, id est ab osteologia, orditur, suadente ipsa rerum natura; quae molles easque vitales testudinum partes crassa dura ossiumque tegmine externo absconditas in tuto collocavit. Exinde ad disquisitionem internarum partium progreditur, atque vbique veterum ab ARISTOTELE vsque scriptorum et recentiorum descriptiones vniuscuiusque partis, viscerum atque intestinorum diligenter comparat, emendat atque illustrat, quo accuratius familiarum specierumque singularum notas constituat. Ducem anatomici huius examinis sequitur scriptorem Italum CALDESI, qui genus et fabricam testudinum praeclearo commentario tabulisque aeri incisiss illustravit; cuius verba in vernaculam linguam ex Italica translata disquisitioni vniuscuiusque partis praeposuit, iisque reliquorum vel antiquiorum vel recentiorum scriptorum observationes instar commentarii adiunxit, habita vbique, quantum fieri potuit, temporum familiarumque ratione, earumque differentias indagavit, distinxit atque explicauit. Denique singularum partium anatomicae descriptioni addidit vsum, qui quidem cum victu, vita et moribus testudinum arctissimis vinculis iunctus cohaeret. Itaque de coitu, procreatione, victu, latitatione hiberna, atque vniuerse de moribus et vita totius generis observationes virorum doctorum et curiosorum ex multa et varia lectione collectae per

totum librum dispersae atque anatomicis partium singularum descriptionibus adiunctae reperiuntur. *Orbicularem* LINNEI *testudinem*, nostris regionibus incolam a natura vnicum ex toto genere additum, Auctor ipse anatomico cultro dissecuit et diligenter perscrutatus est; qua quidem opera effecit ut accuratiorem vteri atque oviductus gemini, quem admodum etiam membri virilis, pulmonum musculorumque quorundam notitiam traderet, quam a viris doctis adhuc factum est. Sed in structura neruorum, plerorumque musculorum, atque in primis cerebri enarranda desideratur etiamnum opus virorum doctorum. Quam quidem lacunam ut doctiores anatomici aliquando expleant, optandum est vehementer. In capitis structura explicanda praecipuam Auctor operam impendit. Animaduertenter enim, plerosque historiae naturalis scriptores post LINNEVM in tradendo generis testudinum charactere magnopere lapsos esse, cum maxillas edentulas veluti notam certam et toti generi communem ponerent, quae tamen paucis admodum speciebus tribui potest. Quamquam iam olim Italus CALDESI terrestrium multarum testudinum maxillas dentibus seu incisuris armatas esse observavit; reliqui tamen omnes, qui eum insecti sunt, scriptores vel negligentia, quod maxillas ipsi diligentius inspicere atque examinare omiserant, vel ignorantia, quod pauci librum Caldesianum vel vidisse videntur, dentium usu testudines omnes prorsus carere affirmarunt. Post Italum CALDESI primus WALBAVM repertam forte in gazophylacio aliquo viri docti testudinis marinae caluam, quae maxillas pluribus dentium ordinibus exaratas habebat, descripsit, et nomine caluae cum rostro anserino in Chelonographia sua indigitauit. Propter aliquam similitudinis speciem, quae huic caluae

cum

cum capite testudinis marinae a doctissimo Gallo FEVILLÉ picto et descripto intercedebat, in eam vir doctus suspicionem deducebatur, ut caluam suam ad Testudinem viridem olim pertinuisse crederet. Quam eius suspicionem Auctor certissimis argumentis confirmavit. Reperit enim integrum exemplum *Testudinis viridis*, quae LINNEO barbaro nomine Mydas dicitur, in museo Blochiano, quod diligentia inspectum prorsus cum descriptione caluae Walbaumianae conuenire animaduertit. Quapropter totum caput ipsasque maxillas dentibus varie exaratas pictori delineandas tradidit; quae pictura in tabula altera lectorum oculis est exposita. Deinde forte incidit in librum manu PLUMIERII scriptum, variis animalium Americanorum picturis et descriptionibus exornatum, et bibliothecae Blochianae cimelium; in quo prostat etiam descriptio anatomica testudinis eius, quam Galli *franche* appellant, accuratis atque elegantibus picturis a manu PLUMIERII illustrata. Hanc quidem descriptionem statim intellexit eandem esse, quam FEVILLÉ in libro suo posuit; sed picturae, quae capitis disseccionem illustrarent, in libro manuscripto PLUMIERII desiderabantur. Magna igitur furti suspicio cadit in Gallum FEVILLÉ, quem folii vnus defectus in libro manuscripto, quemadmodum etiam totius descriptionis plane eiusdem argumentum et tenor arguit, alienas opes illiberaliter sibi arrogasse. Sed in anatomica ventriculorum cordis explicatione mutauit quaedam, partium, ut videtur, Duverneianarum studiosus FEVILLÉ, ut instituta verborum singulorum comparatione vidit et docuit Auctor. Verum enimvero nec in hac quidem capitis a testudine viridi relecti pictura vlla dentium vestigia apparent; ita ut credere fas sit, PLUMIERIVM non nimis dili-

genter maxillas inspexisse, aut in pictura aberrasse, aut speciem *franche* dictam a viridi prorsus esse diversam; a qua tamen opinione Auctor longe alienissimus esse videtur, qui PLUMIERII negligentiam hic arguere mauult, quam multi etiam alii scriptores in se admiserunt culpam. Cum testudine viridi integrum etiam testudinis Carettæ exemplum comparauit, atque vtriusque speciei notat diligenter post doctissimum WALBAVM distinxit, qui duo exempla Carettæ viua dissecuit, atque accurate, nulla tamen cum viridi, quam nondum viderat, specie facta comparatione, descripsit. Hanc vero posteriorem, Carettam, rostro accipitrino instructam, maxillarum dentibus prorsus carere vidit. Dentium quidem nomen hae maxillarum ossearum incisurae eodem iure merentur, quo dentes piscium amphibiorumque multorum dicuntur, quamquam alueolis mobiles non inhaerent. Hos igitur dentes, pro varia eorum figura, situ, numero atque ordine, cum forma ipsius rostri et totius capitis, tegminis ossei eique superinducti corii cum numero et figura forulorum ossaeorum et coriaceorum, (foruli enim corii a forulis ossaeis numero et figura admodum differunt) denique structuram et formam pedum, vnguium, caudae, ad notas non solum familiae, sed unicuique etiam triplicis familiae speciei distinguendae aptas refert Auctor; vbi tamen cauendum monet, ne singulatim ad aliquam partem, sed ad omnes simul earumque conuenientiam inter se et constantiam potius respiciatur. In fine adiectae sunt singularum specierum notationes et descriptiones, partim verbis latinis methodo Linneana breuiter consignatae, partim sermone vernaculo paulo vberius digestae. Specierum numerum Auctor ad octauam et decimam vsque auxit, quarum tamen vix partem dimidiam rite explor-

tam

tam et descriptam esse confitetur. Nomina a LINNEO imposita partim mutauit. quaedam immutata reliquit. Mutatorum vero nominum hanc edit rationem, quod pleraque nec graeca, nec latina, sed barbara essent, vel nihil prorsus significarent (cuius rei manifestum est exemplum in Myda, quod vocabulum ignorantia AVG. NIPHI ex graeco ἐμύδης, quo palustres testudines notantur, deprauatum est); vel denique quod pluribus speciebus aut familiae alicui communia esse deberent; veluti orbicularis nomen plerisque omnibus fluuiatilibus conuenire reperitur. Itaque ipse noua specierum nomina ex graeco vel latino sermone translata, et secundum regulas grammaticorum expressa, vel ad similitudinem eorum nominum, quibus a patriae suae incolis indigitantur, formauit, vel ad significandum peculiarem aliquem et proprium characterem accommodauit. Mydam LINNEI *viridem*, Carrettam eiusdem *Cephalonem*, orbicularem LINN. *Europaeam*, scorpioidem LINN. *fimbriatam* nominauit. Nouas autem species, quas a LINNEO male omillas, aut cum aliis confusas, aut denique post ultimam systematis Linneani editionem vulgatas addidit, *ferocem*, *fluuiatilem*, Carolinae prouinciae incolam, a GARDENIO detectam, molli crusta, coriaceae marinae instar testam, *squamatam*, itidem fluuiatilem, Indiae orientalis incolam, atque iam olim a BONTIO descriptam, et a LINNEO cum imbricata, marina, confusam, *Caspicam*, a GMELINO non satis accurate notatam, *Indicam*, a PERALTO dudum dissectam, atque omnium optime enarratam, ipse ex certis rerum aut patriae argumentis appellauit. Si quae praeterea testudinis alicuius nondum satis notae vel non satis certa vel diserta notitia alicubi latitabat, eam verbis auctorum plerumque seruatis familiae. ad quam pertinere vide-

batur, in fine subiunxit, quo facilius a futuris species nouarum auctoribus reperiri et ad suam cuiusque naturam referri posset. In marinarum testudinum familia vnguium numerum, quo vna cum forma testae LINNEVS species distinguere conatus est, nondum satis exploratum esse monet, ideoque magis ad capitis rostrique formam, maxillarumque habitum respicere suadet. Deinde non vana esse videtur auctoris suspicio, maritque etiam in hoc genere amphibiorum pluribus corporis partibus a feminis differre; quam quidem discrepantiam certissimis obseruationibus atque argumentis in testudine LINNEI orbiculari demonstrauit. In testudine coriacea maxime fluctuat Auctor, dubitans, omnesne auctorum descriptiones ad vnam eandemque, vel ad diuersas species referendae sint, atque illae notarum discrepantiae satis insignes scriptorumne negligentiae, an corporum diuersitati tribuendae sint. BORLASSE, cuius librum Auctor ad manus non habuit, cum ista scriberet, coriaceam suam porcis aculeatis septem exaratam, pedibus pinniformibus sex, carneis, mollibus, compressis instructam, absque squamis atque vnguibus, pinxit. Colorem superne coeruleum liuentem, in ventre et collo rubrum cum maculis obscuris tribuit. Testam cum coriacea RONDELETTII conuenire affirmat; numerum pedum senum ad fidem piscatorum refert. Speciem quidem pedum sex animal primum praebuisse, sed propter immensam molem commodè inuerti non potuisse, vt rem diligentius exploraret. Figura quarta Tabulae XXVII ordinem hanc rudi et nimis minuta pictura cum sex pedibus expressam sistit cum nomine *the spinous tortoise*. Porro duae istae species, quas Auctor ex libro BROWNII sibi nondum viso laudat, adeo leviter obscureque a BROWNIO descriptae sunt, vt

certi

certi aliquid de iis constituere non audeamus. Multo vero minus ipsae picturae coniecturam lectoris adiuuant; pigmentorum enim lumine, non lineamentorum subtilitate, laudem quaesivit pictor. Hoc tamen apparet *cineream* testudinem a BROW-
NIO appellatam, quam figura prima et secunda pronam et supinam sistit, ad fluuiatilium, alteram vero *mediterraneam* dictam ad marinarum pertinere familiam. Haec posterior mare mediterraneum vna cum coriacea habitat; alterius patriam ignoramus. Testudo squamata, quam LINNEVS iniuria ad imbricatam, marinam, retulerat, squamis minutis, piscis instar, tecta, magna similitudinis specie conuenire videtur auctori cum Mane LINNEI ex genere quadrupedum, et cum lacerta orbiculari Mexicana, adeoque vinculo aliquo nouo colligare genus testudinum cum quadrupedibus et lacertis. Minorem affinitatis gradum obseruasse etiam sibi visus est cum genere Tetraodontis et Diodontis Linneano, cuius quaedam species maxillas osseas integras, acutas, pyxidatim sibi iunctas, et fauces aculeatas habent, et denique dormitantes pondere suo maris vndis innatant. Membranaceam testudinem a BLUMENBACHIO pro noua specie venditam ad dubiarum numerum cum multis aliis, quarum tegumenta sola aut exempla nimis tenella aut spiritu vini corrugata et deformia descripsit WALBAVM, relegauit. Postquam enim accuratius eam per amicum inspexerat, pedes non pinniformes, sed palmatos ei esse comperit; ex quo vna cum funiculo vmbilicali propendente adhuc et foetum recens natum arguente, animaduertit membranaceam ad fluuiatilium familiam esse referendam, si, de quo tamen dubitat, noua species haberi debeat. Quo liberius vero esset lectori iudicium, ipsum animal admodum minutum per vi-

tri transparentiam delineatum proposuit in Tabula prima. Praeter alia scitu dignissima experimenta restat etiam, vt in posterum accuratius in modum concubitus, tempora excludendorum ouorum, primamque foetus enucleati nutritionem per vmbilicalem funiculum inquiratur, quo certius de illius affinitatis gradibus, quibus testudinum genus cum auibus, piscibus, quadrupedibus et reliquis amphibiorum generibus coniunctum est, iudicare liceat. Desinemus in obseruatione singulari, quam de testudine aliqua marina sexus feminei proposuit vni GOTTWALD, de cuius opera Auctor non nimis honorifice sentire videtur. Is reperit cauernam satis amplam infra vaginam vteri communem sitam, exitu supra anum patente, quam condendis serendisque ouis destinat, donec in opportuno litorea loco deponantur. Mirum est, hanc a nemine, praeter GOTTWALDVM, cauernam esse annotatam; verumtamen, si bene eam vidit vir doctus, de cuius fide multo minus, quam de diligentia, dubitari potest videtur, putamus eam cauernam referre folliculum Fabricianum dictum in auibus, quibus hucusque proprius credebatur. Hunc vero folliculum pluries in auibus ipsi obseruauimus, plerumque glandulosum, et materia vnguinosa, quemadmodum in oviductu accidere videmus, refertum, exitu supra anum patente. In vtroque igitur animalium genere eundem iste folliculus vsum praebere, atque in testudine nouam similitudinis speciem cum auibus prodere videtur.

XVII.

Tabula affinitatum animalium olim academico specimine edita, nunc vberiore commentario illustrata, cum annotationibus ad historiam naturalem animalium augendam facientibus,

tibus, auctore IO. HERMANNO, M. D. et Prof.
Argentorati 1783. Impensis Ioh. Georg.
Treutel. pagg. 370. in 4.

Hanc vetustissimorum etiam philosophorum de
vniuersae naturae consensu rerumque natu-
ralium variis inter se nexibus catenae instar cohae-
rente et continuata serie doctrinam repetitam va-
rioque observationum genere atque argumeto-
rum confirmatam tabula etiam typothetarum for-
mulis et lineis expressa illustrauit egregie doctissi-
mus Auctor, ita vt omnes animalium classes et or-
dines diligenter peruestigaret, eosque affinitatis
gradus, quibus omnia inter se genera nexa cohae-
rent, solerter distingueret atque oculis lectorum
exponeret. Hac vero opera, ardua sane et difficili,
illud inprimis consecutus est, vt de finibus gene-
rum Linneanorum accuratius iudicare, pluriumque
specierum dubiarum cum variis generibus conne-
xionem animaduertere, iisque certiore aliquam
sedem in Systemate Linneano assignare posset. Et si
vero in vniuersum strenuum se Systematis Linnea-
ni defensorem praestat, quod adiuuandae memo-
riae comprehendendaeque animo immensae rerum
naturalium multitudini admodum aptum expe-
riuntur, qui technologiam auctoris eiusque ratio-
nes perdiscere non dedignati sunt; multos tamen
subinde et varios LINNEI errores, per multa di-
scipulorum eius scripta propagatos et continuatos
tangit et emendat; eoque efficit, vt genera Syste-
matis Linneani multa propius ad ordinem rerum
a sapientissima natura institutum accedant. Artifi-
cium, quo vsus tam varios et multiplices affinitatis
gradus in tabula formulis et lineis chalcographicis
expressit, enarrare nec lubet, nec operae pretium
est; contra vero in lectorum gratiam praecipuas
Ff 5 easque

easque novas obseruationes, quibus commentarius distinctus est, hinc inde excerptas delibabimus, addito interdum iudicio nostro, quo melius ex his speciminibus de reliqua libri praestantia Auctoris ingenio iudicare possint. Quoniam vero multorum eorumque praestantissimorum scriptorum industria et diligentia in enarrando quadruplo ordine et nexu explicandaque magna eius et cum humano genere cognatione atque affinitate iam diu occupata fuit, malumus ex reliqua animalium amphibiorum et piscium tractatione seligere illa specimina, quibus ingenium solertiamque auctoris lectoribus approbatum iri confidimus. Verum tamen, ut ingenue fateamur, quod res est, ferremur, ut lectoribus omni ex parte satisfaciamus. Difficile enim est ex tam varia tamque artium argumentorum rerumque vinculis colligata dispositione decerpere aliquam particulam, quae a reliquo corpore violenter separata eandem ingenii solertiaeque opinionem lectori insinuare possit. Nolumus tamen culpa nostra de laudibus viri doctissimi aliquid imminuere. Igitur re diligentius pensato consilium hoc placuit, ut primum ex tractationis animalium speciminis loco initium translatum poneremus, deinde vero ex omni parte praecipuas obseruationes, quibus generum multorum affinitas confirmantur, excerptas admirationi lectorum proponeremus. Quod si vero hinc inde dissensum nostrum testatum paucis fecerimus, speramus fore, ut Auctor hanc opinionis diuersitatem non ad invidiosam carpendi libidinem, sed ad honestum veritatis studium referat, quod ipse multoties, ubi praestantibus meritorum fama viris obloquitur, esse confessus. Quid? quod in tabula sua, duobus annis ante inceptum commentarium excusa, ipse postea non pauca animaduertit, quae vel mutata, vel addita

ta mallet; adeo vt dubitationi nullus superesse possit locus, Auctorem veritati, quam gloriae studio, plus tribuere.

Quemadmodum, inquit Auctor, mammalia per vespertilionem maxime auibis accedere vidimus, sic etiam consimili fere modo ab his per verissimam auem struthionem ad mammalia adscenditur. Nam partim auem, partim quadrupes, iam ARISTOTELIS dixit. Et sane pedum structura camelinae submissi, callo pectoris, sterno plano non carinato, genitali membro, clitoride, ventriculo isthmis intercepto, excrementorum forma, palpebra superiori mobili ciliata, cursu in terra, plumis decompositis, pilorum aemulis, id quod in casuario maxime obtinet, mammalibus accedit. Vtque sunt inter mammalia, quae ad idem genus referri oportet, licet digitorum numero non conueniant, sic et in tribus struthionis speciebus, quarum similitudinem ne SVFFONIVS quidem negat. A struthionis genere proxime abest volare aequè nescius Didus ineptus, per quem et gallinae aues, et reliquae, si velis, quibus negata volandi potestas est, nectuntur. At Didus ipse in sua classe id referre videtur, quod inter mammalia bradypus est. Ab altera autem parte casuario cognata Otis est, tridactyla pariter, et grauis ales, quae non modo fornicato rostro, et tibiis minus denudatis, rectrices pennas gerendi more, victuque vegetabili, ornatu masculini sexus, volatuque magno conatu moliendo gallinaeis appropinquat, sed et intermediis gruibus granioris ardeas annectit. At tamen et hic ambigat grus leucogeranos PALLAS, quam illustri hic Auctor gruibus sociat, quum tamen ipse pisciuorum esse doceat, non graniuorum, quod inter gruis characteres posuerat. Sed multiplices sunt ardearum LINNEI formae, vt apte in familias
aut

aut distincta potius genera diuidi queant. Ex
statis quidem ardea pauonina plicatili verticis erit
pauonem, sed nudis iuguli lobulis phasianum gal-
lum refert, ad quas aues lineae lectorem deducunt.
Ciconiarum gularis quodammodo saccus relictus
pelecanis, quos linea coniungendi tabula haud co-
piam fecit. Inter grues Psophiam esse iubet Cel.
PALLAS, a quibus tantum vertice non denudata
differt. Eam auem inter Palamedeam cornutam
et Parras intermediam iudicat Cel. ADANSON;
producatur adeo a Parra linea usque sub Psophiam,
adscribaturque Parra Chauaria, cui similis fere su-
tura moresque; ab eaque punctata linea ad Pso-
phiam adscendat. Quumque de gallinaceo quo-
que genere rostrum et morum non nihil miseri ha-
bere visa sit, ita quoque censente Ill. SVFFONIO,
et auctore PENNANTO gallinacearum more pluri-
ma oua pariat. poterit facile cum iuxta posita Te-
traone perdice (cui iam, licet inepte, a BRISSONNE
iuncta fuerat) atque adeo gallinaceis coniungi;
nec dubium est, repertum iri aliquando etiam inter
has ambigentes: inque gallinarum classe, quam
homini amicissima sit, eundem fere locum tenere po-
terit, quem inter mammalia canis. Ardeae autem
perius genus et latius patens ita a nobis positum,
in eo confluant, et a superiore parte grus, et ab infe-
riore loco cancruma, et a dextro latere ardeae pro-
prie dictae, quarum ordinem ardea cinerea indicat
placuit, et a quibus solo dilatato inorbiculum rostris
platealeae differunt, et a sinistra Botauri (*Ardeae felle-
res* LINN.) amplioribus gulis cum ciconiis coniungi.
Horum ope poteris quoque accipitrum ordinem
annectere. Nam a Botauris lineam versus supe-
riora ducendo incidere facile poteris in striges pe-
riter nocturnas aues, maxime si interponas, qui do-
mum abhinc impressione tabulae nostrae nobis in-

notuit,

notuit, Sagittarium BODDAERTI, pedibus grallam, corpore rostroque accipitrem. Sed redeamus ad struthionem camelum; a quo pendet hinc Palamedea cornuta, illinc Phoenicopterus, procera statuta, rostro breviori, tibiis validis struthioni utcumque analogus, sed palmatis pedibus, rostroque anantino more denticulato et epidermide tecto ad anseres oppido transiens. Vt adeo ab aue cum Mammalibus coniuncta per paucos intermedios gradus affinitas cum omnium classium auibus pateat, per Sagittarium nempe cum accipitribus, per Phoenicopterus cum anseribus, per Otidem cum gallinis, per Plataleam pygmaeam, aut per minutissimas illas Tringarum species, quas Turdos aquaticos Alaudasque marinas salutare solent, aut si rostri eam similitudinem admittere velis, per Pratincolam (a LINNEO ad Hirundines relata) cum Passeribus. Solusne ergo Picarum ordo nullatenus erit coniunctus? Meminisse hic oportet, esse duos hos ordines maxime omnium dispares; Picis esse brevissimos pedes vitaeque genus diuersissimum a longipedibus grallis; vnde difficilior et minus evidensnectendi ratio. Non tamen deerunt quaedam momenta, quae comparisonem admittant. Conferri poterit Cancroma amplum rostrum nacta cum Rhamphasto maxime pisciuoro; nec Alcedines a grallarum viuendi genere valde alienae sunt; poteritque fortasse vastum Alcedinis capensis rostrum cum Ibis aut Ciconiae rostro, aut cum eo, quo Cancroma gaudet, comparari. Sed KLEINIVS quoque, in quo Grallis cum Picis conueniat, docebit, qui Falcatoris minime quidem naturali genere et Numenius e Grallis, et e Picis Cerythias, Meropes, Vpupasque coniunxerit. Quumque in re haud expeditissima etiam curiosius, quae ad rem faciant, inquiri posse videantur, et veniam reperire,

reperire, quae alii obtorto collo adducta esse possent trahamus huc comparisonem, quam magnus LINNEVS inter Grallas atque Bruta fecit, quorum Myrmecophagis et Manibus quum magis quoque Picus et Lynx ob linguae analogiam conueniunt, dici forte poterit, Grallas Picasque, quae in alio tertio, Brutis nempe, conueniunt, etiam inter se conuenire. Verum haec mittimus et ad reliquas aues descendimus. „

p. 157. Anatini generis cum reliquis auib. affinitatem ita enarrat: „In anatis et finitimo Mergi generibus ad quae iam ab aliis per Anatem merfam et Cygnum et cucullatas aquaticas aues transitum dari ostensum est, expediendis non ero fusior. Neque enim spem satis fuit, vel praecipuis illarum speciebus rite disponendis, nec satis cognitae habeo numerosissimas illarum, quarum quotidie etiam numerus augetur. Anseris inter Anatisque genus, quae BRISSONIVS distinxit, nullos esse certos limites constat, siue restri conicam depressamue formam spectes, siue pedum altitudinem incessumque, siue magnitudinem, aut quae demum cunque velis. Sic et recuruae caudae pennae, speculi alarum color, crista capitis, pennae dorsales angustae et praelongatae Quaquedularum, alio alioque modo connectunt. Alias cera rostri, aut gibber in eius basi conspicuus, aut facies nuda, alias humeri spinosi, alias fodiendi instinctus, alias egregie urinandi peritia, alias terrestribus habitatio, alias arboribus insidendi, aut in nidificandi mos, alias monogamia, alias rostrum dilatatum Plataleae rostrum reuocans, alias sonus, quem edunt, gratus, alias tetrinniens, aut acutissibilansque, alias rectricum pennarum quaedam praelongatae, alias calliditas summa, alias stupiditas, alias sapor carnis maxime pisculentus, alias gratissimus, alias tracheae labyrinthus, alias eiusdem do-

fectus,

fectus, a congeneribus discriminat et alii aliiue aui assimilat. Facies nuda papillosa anatis moschatae, quae prae aliis etiam mansuescit et cortalis fit, videtur anatis genus ad gallinas deducere posse. Anas Tadorna rostro resimo inter suas idem censeri poterit, quod inter Grallas Limosae et Recurvirostra. Equidem in ista spatii angustia nonnisi anatem anserem vulgatissimam speciem, et inter anseres cygnosque auctorum intermediam anatem cygnoidem nominaui; tum Clangulam, ut linea ad Plophiam deducta indicarem, esse variorum ordinum aves, quibus a singulari laryngis structura pendens insolita vox est: tandemque anatem bucephalam, ut intermedio Mergo cucullato, cui simile tamens caput est, consociarem Mergos satis iam per se propinquos. Mergi ceterum ob urinandi peritiam Colymbis annecti possunt. „ In annotationibus, quibus singulae notae vberius explicantur, primum memorat Cel. Auctor longas illas et angustas humerorum pennas propriae structurae, quas in Anate querquedula, Crecca, discorde sponsa, forte etiam in aliis reperiri ait, quasque ab auctoribus vulgo neglectas mereri utique in specificas definitiones recipi, et illis gaudentes ad peculiarem anatini generis familiam referri. Nobis quidem nondum liquet, quas Auctor doctissimus pennas hic intelligi velit, illasne, quae initio ossis humeri superne iunctae, spatiumque inter dorsum et alam medium occupantes, atque intermediis remigibus longiores, an alam notham Moehringii, quae sex plerumque pennis angustioribus composita inferne ossi humeri in linea obliqua iuncta conspicitur. Vtramque vero alam hanc nos quidem non solum in anate boschade, Crecca, Querquedula, clypeata, acuta aliisque, sed in laris etiam quibusdam reperimus; adeo ut nesciamus, an hae pen-
nae

nae commodè ad familiam aliquam anatini generis constituendam referri possint. Instinctum inveniendi, nos quidem effodiendi cubilis instinctum diceremus; in quo convenit anati tadormae comitum Alcis, Penguinis, Ispida et hirundine riparia. Haec meros spinosos putamus doctissimo auctori de illam processus supra pollicem alae positi eminentiam; quae quidem in multis auium generibus reperitur, mox longior et acutior, modo brevior et obtusior. In Palamedea cornuta et Struthione cornu melo praeter hanc spinam ultimum alae os ibidem in spinam prolongatur alteram. Denique quod doctissimus Auctor linea ab anate clangula ad phalaris deducta indicare voluit, esse variorum ordinum aves, quibus a singulari laryngis structura pendens insolita vox est; in eo quidem non satis recte fecisse nobis quidem videtur. Nihil enim nec laryngis structura, nec ipsa Clangulae vox cum psittacina commune habet. Quid? quod in auium laryngis structura nullam fere aut parvam variationem reperiri scimus. In maribus quidem auium cantatricum fortiores laryngis musculos reperiens professus est HUNTER; in Pelicano carbone et in aliqua Aquilae specie laryngis cartilagine quoddamtas reperit PERALTVS; nos ipsi in quarundam auium larynge cristam seu carinam acutam in medio cartilaginis arytaenoidis interne additam vidimus. Verum longe maior et nondum satis enumerata reperitur in structura et conformatione tracheae eiusque bifurcationis, bronchiorumque ipsorum varietas, a qua quidem auium vocem, in omnibus fere diversam atque insolitam, pendere rectè olim censuit DODARTVS et post eum HERISSANTVS. Quid? quod hi ipsi duumviri laryngem in superiore tracheae parte additam nihil fere ad vocem auium formandam conferre asserunt, sed in

ferioris

ferioris bifurcationis, bronchiorumque structuram, cum additis labyrinthorum formis et membranarum per eos tensorum configuratione vsum laryngis plurimis, inprimis vero aquaticis auibus praeflare. In hac vero tracheae varia structura natura quandam generum similitudinem secuta esse videtur, quae affinitatem auium plurimarum certissime arguit. Sic quidem ardearum multae species duplicatae et retortae tracheae in sterni os cauum insertione cum ansere cygno; sic corui laryngis internae ab *HERISSANTO* dictae conformatione et musculorum ei additorum numero atque insertione cum *Psittacis*; sic *Phasiani* species quaedam cum *Cracibus* et *Tetraone Vrogallo* tracheae reduplicazione secundum colli longitudinem aut intra pectoris cavitatem sita conueniunt; denique illas tracheae dilatationes et folliculares et labyrinthiformes appendices natura anatum et mergorum generi proprias tribuisse videtur, eoque etiam argumento summam vtriusque generis affinitatem indicasse. Anserum genus nihil simile aut singulare in tracheae structura ostendit, adeoque magnam diuersitatem offert illis, qui anates ab anseribus disiungere velint. Multi vbique affinitatis gradus veluti rami ad reliqua genera excurrunt, quos persequi longum et arduum est. Desinunt hi non raro in tam tenues et subtiles similitudinum quasi fibras non solum in corporis externa specie, sed in moribus etiam, ingenio victuque latentes, vt cum magno acumine opus sit, si rite eas omnes indagare velis, tum vero maiore etiam prudentia, ne longius notam aliquam singularem secteris, nec in argutias incidas. Itaque in vniuersum monendum censemus, cum ista de cognatione atque affinitate animalium doctrina similitudine aliqua non solum structurae totius corporis, sed singularum etiam

partium tam externarum, quam internarum, quae etiam habitationis, procreationis, victus, morum et denique ingenii nitatur, eo maiorem iure videtur cognationem atque affinitatem eorum animalium, quibus inuicem plura conueniunt. Cauendum vero, ne singulas partes nimis vrgeamus, ne arguti videamur, cum naturam interpretari volumus. Persequi tamen illam singularum partium similitudinem diligenter non vetamus; possumus enim et studio isto hoc consequi, vt facilius vsum istarum partium, quae in variis animalium generibus alia forma, alio loco diuersoque situ conspiciuntur, explicemus.

p. 162. Gallinaceam gentem recte a LINNEO cum pecoribus comparatam esse docet Auctor, notasque explicat, quibus vtrumque genus inuicem conuenit. Scilicet prolobus, in quo vegetabiles cibos macerant quasi ruminatione aliqua; cornu, quae nonnullis in capite, plurimis in pede sunt, vt ungulas spurias pecorum quasi imitantur calcare; gallinarum in nullo alio ordine recurrentia; pedulae in aliis carunculae palmaribus bouum mandibulisque caprarum analogae; aptitudo ad mansuetudinem, et domesticam vitam; carnis adipisque puritas, omnia haec coniunctim sumpta similitudinem aliquam cum pecoribus ostendunt. Vltimum auium genus Hirundinum et Caprimulgorum coniunctissimum, vtrumque et varia affinitate nexum non quidem a motacillis immediate deduci potest, quamuis aequae insectiuorum sit, ac harum genus, sed ab aliis tamen paulo magis distantibus vtrumque pendet, et paucis intermediis gradibus maximas rapacesque et minimas innocuas aues coherere, quin duobus simillimis et coniunctissimis, si vllum, generibus ipsa hinc Mammalia, inde locata inferiore gradu amphibia connecti, mira res oppido videtur.

videtur. Haec Cel. Auctor p. 230. Videamus nunc, quibus hanc suam sententiam confirmare conatur, argumenta. Cognationem hirundinis cum caprimulgo plures iam olim scriptores animaduertunt; addit Auctor hirundinem Martinicam cauda non forficata caprimulgis propiorem esse; alias caudae aequalitate; contra ab hirundinibus propius absunt caprimulgi duodecim rectricibus instructi, ut ab altera parte hirundo Melba rectricibus decem caprimulgum magis refert. Caprimulgus acutipennis hirundinem pelagicam simili rectricum acoto sine annectit. Cum Picis affinitatem aliquam, quamvis tenuem, prodit duodenus rectricum numerus et pedum breuitas. Maior est cum strigibus caprimulgorum cognatio, quam arguunt aures utrique generi amplae cum oculis, setae ad rostrum, licet numero rariores et positu diuersae, pedes villosi, digitus quoque in oppositam partem mobilis, quanquam ceterum diuersissima pedum proportio est, nec apta rapinae; unguis medii margo etiam (interior) serratim incisus, quod praeter ardeas nisi in strigibus non obseruasse profitetur Auctor; (Sed in Pelicano carbone easdem medii unguis incisuras vidit PERRALTVS.) volatus denique subnocturnus. Nexum cum Mammalibus paulo obscuriorem ita explicat. Ut hic transitus in distinctissimas classes fit, ita similitudines leuiiores esse debent atque obscuriores, quod ipsa natura in nocturnis animalibus eas machinata, indicasse videtur. Si fas est vespertilionem ad aues deducere, si, quod grauissimus Auctor BUFFONIVS fecit, hystricum aculei cum auium plumis comparari possunt, et struthio mammalibus accedere dici potest, dari velim et illud, caprimulgum solam eam esse auem, quae, quod reliquis omnibus negatum est, fugere possit quadrupedum more, eoque cum mammali-

bus conueniat. Fabulosum hoc reputari hodie scio; at non perspicio; qua ratione plures gentes in nomine imponendo conuenire adeo potuerint, ut a fabulosa prorsus nec vnquam visa re nomen illud repeterent. Rei veritatem denuo, si recte memini, adstruxit **SCOPOLI**: nec velim obici, deesse buccas et labia sugendo apta. Potest autem, si fallor, immani gutture vberis papillam recipere et musculorum ope, qui mylohyoideis. genioglossis et cet. musculis respondent, reclinatis mollibus et plicatilibus fere paruisque maxillis sugere; quam gelae vim esse auibus, quae maiores integros pices deglutiant, necesse est. Aegre ferimus doctissimum Auctorem ingenio suo et similitudinum vndequaquo colligendarum studio adeo indulgisse, ut, quod non solum veritati, sed multo magis etiam analogiae et verisimilitudini repugnat, adstruere conaretur. Nominis argumentum non est quod urgeat; illud enim a graecis primum ad latinos scriptores, deinde ad aliarum gentium scriptores translatum est, vel amore credulo superstitionis, vel quod nullum aui proprium aderat. Multae tamen regiones et gentes ab isto errore Graecorum plane immunes alio auem nomine appellant; quaedam etiam similem opinionis errorem in hirundinem rusticum transtulerunt, quae vbera vaccarum pungere dicitur. Auctoritatem deinde **SCOPOLI** adhibere non debebat **Cel. Auctor**; is enim nihil comperiri refert, sed vulgarem simpliciter traditionem sequitur, in quo tamen illud nobis mirum accidit, quod interdiu caprimulgus aut latere aut vbera armentorum sugere ab eo traditur. Sed eum **SCOPOLI** multorumque praeter eum scriptorum errorem **POUL. KLEINIVM** satis refutauit **GVNTHERVS** in versione germanica anni Ornithologici Scopoliani, quam **Cel. Auctor** nondum vidisse videtur. Sed praeter

terea
tes ac
Proce
ignora
malib
quant
carne
conue
tulisse
monst
plurim
parar
mobili
verer
nobis
occidit
prot
licuit
locu
cede
per
bicar
mer
bion
miru
Aue
atqu
pari
sup
coll
Sed
pra
aeg
sim
stru
ran

tera,

terea, pergit Auctor, nares cartilagineae prominentes ac mobiles non alii facile aui datae sunt. An Procellariae tubulosas suas nares mouere possint, ignoro. Noua, utcumque sit, haec est cum Mammalibus analogia. Affines striges autem solae, quantum sciam, inter aues mobiles auricularum carneos lobulos natae sunt, mammalibus hac in re conuenientes. Quae omnia tanto excusatius protulisse me spero, ut inuicem assimilari classes demonstrarem, quum simili ratione membranaceas plurium vespertilionum cristas auium cirrhis comparare magnus BUFFONIVS non dubitauerit. De mobilitate narium prominentium in caprimulgo veremur, ut Auctori ex sua obseruatione constet; nobis quidem in pluribus auis exemplis scloperto occisis, quorum vltimum tamen per horam vitam protraherat, motum aliquem animaduertere non licuit. Quod si tamen motus in hoc auium genere locum habet, multo magis idem de procellaria concedendum putamus. Ab hibernantibus animalibus per hirundines seriem ad amphibia deducit, et vrbicam vltimo loco ponit, quia hanc praecipue demergi probabile ei videtur. Priusquam ad amphibiorum ordinem transeamus, profiteamur ingenue, mirum nobis accidisse, quod nullibi reperimus Cel. Auctorem animum aduertisse ad illa cognationis atque affinitatis animalium argumenta, quae internarum partium diligentior inspectio magna copia suppeditat, quaeque ex auium et piscium genere collecta proposuit nuper doctissimus VICQD'AZVR. Sed videmus sero tandem nobilissimi Galli operam praeclaram Auctori innotuisse, quod quidem ipse aegre ferre videtur. Plura tamen et frequentiora similitudinis argumenta ex internarum partium structura sumpta attulit in ordine amphibiorum enarrando, quorum species externa multo magis a similitudine

litudine reliquorum animalium aliena oculorum
 aciem facile ipsa ad interiora dirigere cogit. Squa-
 lorum cum raiis cognationem egregie enarrauit;
 ubi tamen quaedam aegre desideramus, quae a Gal-
 lo paulo antea laudato, VICQD'AZYR, praeclara
 praecepta meminimus. Pertinet inprimis huc de-
 scriptio sceleti Raiarum, quacum rudis illa delinea-
 tio a CHESELDEN profecta contendere non potest,
 quam tamen sequitur Cel. Auctor. Partum utrius-
 que generis inprimis magna cum diligentia per-
 quitur, et multis argumentis efficere conatur, ut
 credibile sit, in utroque genere species alias oua
 alias viuum edere foetum. De Raiis veterum tes-
 tatur experientia et testimonium; sed squalorum
 etiam species quasdam ouum edere arguunt folli-
 culi vel vacui vel foetu turgescerentes in mari repe-
 ti, et a variis auctoribus fide dignis descripti. Prae-
 terea suspicatur Cel. HERRMANN, tortiles illos vi-
 ticularum instar cirrhos, praelongos, quibus oua
 squalorum instructa conspiciuntur, eum habere
 usum, ut impliciti marinis plantis ouum editum
 detineant. Caua enim fila illa esse, ut aliquam ali-
 menti partem ad foetum deferre possint, nondum
 demonstratum esse. Verum quaeri potest, cur be-
 nigna rerum natura eosdem cirrhos illis etiam ouis
 addiderit, quae in utero matris excluduntur? Rai-
 iam oxyrynchum LINNEI esse eam speciem, quae
 Bos veteribus audit, etsi etiam a PENNANTO affir-
 mari idem meminimus, dubitatione tamen omni
 non caret. Sed hic non est locus in eam rem di-
 ligentius inquirendi. Os piscium cirrhosum cum
 palpis insectorum comparauerat SCOPOLI; contra
 vero Auctor cirrhos istos cum vibrissis Mamma-
 lium aut vermium tentaculis contendere mavult.
 Vibrissarum autem usus nobis quidem nimis esse
 angustus videtur, quam ut piscium cirrhis corom-
 ri

rari possint; multo vero magis structura differunt, quae diuersum arguit vsum. Neruorum enim extremitates cirrhis Siluri maioribus additas distinsce satis videre licet; nihil simile in vibrissis animalium. Squalum fasciatum illum, quem exp. 302 SEBA T. III. tab. 34. fig. 1. laudat, quasi quaternis tantum laterum spiraculis instructum, et per quem adeo ad Chimaeram, cui simplicia quidem, sed quadripartita spiracula sunt, facili lapsu naturam descendisse putat, ipsi diligenter examinauimus, atque errorem interpretis SEBAE manifesto deprehendimus. Sunt enim illi, vt reliquo Squalorum generi, quaterna laterum spiracula. In piscium numero p. 325. sunt, inquit Cel. Auctor, quorum pectorales validiores radii et insertione et vsu brachia referre videntur. Nominat Silurum, qui quasi bipes esse videatur, atque adeo membrorum respectu proximus a Lophio ponendus. Deinde in nota explicat mirabilem radii primi validioris pinnarum pectoralium Siluri fabricam atque insertionem vel articulationem, quae efficit, vt radii antrorsum erecti et rigidi nulla fere vi et nisi cum arte aliqua reprimi et retroflecti non possint. Sed maiorem admirationem meretur, et ampliore descriptione digna est ipsa scapulae figura, post clauiculas cum magno spinæ dorsalis processu laterali bifurcato vtrinque iunctæ, quae simul sterni locum tenet. In angulo vtriusque fossa varie exarato radiis primus duobus condylis ita insertus haeret, vt, si antrorsum muscolum scapularium ope protractus fuerit, nisi cum artificio aliquo reponi non possit. Verum vltiorem mirae huius fabricae, qualem in sceletio capitis Siluri glanis diligenter a nobis apparato contemplamur, rationem opportuniore loco reconditam seruamus. Vsum eius interim hunc cum doctissimo HERMANNNO suspicamur esse, vt in angustis canalibus

Gg 4

piscis

piscis contra ripas nitendo tanquam brachiis gliscere possit, et adicendere aduerso torrente inter scopulorum rimas.

p. 346. Labrum Scarum LINNEI ruminare capere cum Pecoribus conuenire, auctoritate veterum scriptorum confusus reperit Cel. Auctor; nobis tamen ex dissectione RONDELETII nihil occurrit, quod ruminationem arguere videatur. Quod si eiusmodi similitudines longius persequi velis, illam potius quibusdam piscium generibus peculiaris vim ventriculi inuertendi et cibos nimis auide haustos egerendi cum ruminatione pecorum comparare liceret.

XVIII.

Materialien für Gottesgelahrtheit und Religion. Erster Band, Erste Sammlung, Gera 1784 174 Seiten in 8.

i. e.

Materialia ad theologiam et religionem.

In hoc periodico opere, quod sub auspiciis IOANNIS AVGVSTI WEISE, V. pl. Rev. in lucem emittitur, plura ad biblicam medicinam pertinentia a Cl^o ACKERMANNO, profecta occurrunt. Miris itaque iis, quae ad theologiam spectant, medica in hoc volumine contenta recensere lubet.

p. 50. *Annotationes circa antiquitates usumque circumcisionis*, Auctore IO. CAR. GOTTL. ACKERMANN. Med. Dr. Pluribus primum rationibus probatur, circumcisionem ante Abrahami tempora ignotam, et Abrahamo diuinitus mandatam fuisse. De vi circumcisionis, imprimis medico. Circumcisionem sobolis copiosiori progenerationi nullo modo, nec in his, quibus languida venus est, fauere, lrisque

litasque, quum in itinere suo maxime diuturno circumcissionem negligerent, copiosissimam sobolem generasse. Magis potius probabile esse, summum numen instituta circumcissione oestrum venereum certis limitibus coercere, eaque id inprimis cauere voluisse, ne praecocibus nimis connubiis in tam calida regione ipsi parentes eneruarentur, effoetaque soboles progeneretur. Circumcissionem etiam morbos quosdam auertere, spuriam gonorrhoeam, varias in dorso glandis inflammationes et suppurationes, naturalem et morbosam phimosis paraphimosisque, contagia etiam morborum per coitum difficilius in circumcisis propagari, et in circumcissione praesidii forte aliquid contra lepram positum fuisse. Simul et de manuſtuprationis antiquitatibus differitur, probaturque *Onanem* eius auctorem non fuisse.

De opera, quam Iudaei in circumcissione in corpore suo extinguenda posuerunt, ad loca Ierem. IX. 25. I Maccab. I, 16. et I Corinth. VII, 18. illustranda idem auctor vltius differit. Locum Paralip. II, 36, 8. etiam de hac circumcissionis extinctione arte tentata valere. De rationibus, quibus Iudaei ad circumcissionem suam velandam commoti sunt, in Gymnasiis, Graeco more apud eos institutis, frequenti eorum cum exteris nationibus commercio in contemptu Iudaicae nationis, Romanorum inprimis sub imperio, et in eo sitis, quod nouae christianae religioni addicti Iudaei omnia praeſcae religionis et in corpore suo vestigia omni opera deleuerent.

Nunc de modo differitur, quibus veteres aut p. 91. naturali modo nimis curtum praeputium, aut arte reſciſſum reſarciebant. Externis medicamentis eum in finem adhiberi ſolitis, expoſitis, operationes variae veterum chirurgicae, quibus hic finis obtinebatur,

batur, recensentur, multisque observationibus illustrantur. Plura imprimis ad *Epiphani* locum, in quo talis operatio fuse describitur, illustrandum veterum testimonia adferuntur, illustrantur et inter se conferuntur. — Alia theologici argumenti in hoc opere contenta huc non faciunt.

XIX.

Neues Magazin für Aerzte, herausgegeben von
ERNST GOTTFRIED BALDINGER. *Erster*
Band I—VI. Stück. Leipzig 1779. Seitt. 574.
8. II Band. 1780 Seitt. 574. III Band. 1781.
Seitt. 576. IV Band. 1782. Seitt. 574.
V Band. 1783. Seitt. 574.

i. e.

Nouum promptuarium in vsum medicorum editum ab E. G. BALDINGER. Vol. I — V.

Vtilissimo hoc opere, et ab omnibus maxime laudato, cuius omni anno volumen in sex partes diuisum in lucem emittitur, Ill. Editor partim doctorum medicorum practicorum, partim vero et iuniorum vsui inseruire cupit, eumque finem Ill. Vir hoc modo attingit, vt nil paene sit, quod in eo possit desiderari.

P. I. ZIMMERMANNVS V. Ill. machinam describit, ab Illustri Archiatro KAEMPFIO inuentam, qua clysteres ex vaporibus applicari possunt. Vtilis machina est et facile applicanda. Eam icon adiecta exhibet.

P. II. *De insigni fomentationum capitis frigidarum in apoplexia usu, auctore Cl^o CRELLIO. SCHMUCKER* inprimis exemplis ductus, capitis fomentationes frigidas, in omni apoplexia, praemittendis medicinis praemissis laudat, exempla tamen boni successus omni sane modo expectandi non affert.

Ad historiam specifici antipodagrici Americani p. 19.
BALDINGERVS, V. Ill. quaedam conscripsit.

Historia febris epidemicae scqrlatinae, in Wette p. 21.
raua grassantis, auctore anonymo. Morbum semel tantum homines corripere; subinde anginam, cum omnibus febris catarrhalis symptomatibus, sine ullo exanthemate apparuisse. Biliosa constitutio huic feбри solita simul aderat. Exanthemata desquamatione soluebantur, iisque penitus profligatis noua angina cum febre oriebatur, ex qua demum hydropicus ille rebellis tumor natus est. Tumor ille semper pro exanthematum multitudine et squamarum copia vehemens fuit. Eius origines partim ab inhalatione a morbo aucta, partim et a vitii in hypochondriis, biliosae indolis sitas esse. Medicinas ad hunc morbum euacuantes maxime valere. Bona tractatio est, a sagaci obseruatore profecta.

Quam damnosum sit belladonnae baccas et daturae p. 31.
strammonii semina esse, idem, vt videtur, auctor ex exemplis probat. Strammonii semina neruos vehementer afficere et sanguinem in praeternaturales motus concitare.

De manuſupratione, inprimis puellarum iuniorum, ZIMMERMANNVS, V. Ill. eleganter diſſerit, anonymumque alium auctorem, qui varia contra hanc tractationem argumenta protulerat, refellit.

Arthritici morbi anomali historiam alius perſcripſit. Morbus tandem pedum ossa praeter naturam affecit.

De clysteribus recte applicandis auctore MARTINI. Situm corporis, vt clyster iniectus crassa intestina penetrare possit, certum requiri.

STEPHANI WESZPREMI, V. Cl. obseruationes de totali vaginae vterinae procidentia cum eius in-
versio-

versione. De asparagi aphrodisiaca virtute. De hermaphrodita, virorum ordini adscribenda.

Tandem de arsenici ad cancrum vsu agitur.

In altera huius voluminis parte, praeter versiones, et librorum recensiones, quas studio omittimus, morbi epidemici aestiui anno 1778 grassantis (ab ACKERMANNO, V. Cl.) describuntur. Calorem in hoc anno eum longe superasse, qui in India occidentalis insulis observatur. Biliosarum febrium, cum pleuritide et neruinis symptomatibus intensissimis a summa bilis acrimonia, et vernicis colorem tenacissime adhaerentem exedente ortis coniunctarum historia, quae solo et proprio vsu emeticorum debellari poterant. Interdum et universalis rigor aegros statim occupabat, necabatque. De medicinis ad hanc febrem emeticis, purgantibus, antiphlogisticis. Nigrum sinapi ad sinapismos albo praestare.

P. 143. De modis curandi singularibus Ill. editor plura exempla scriptaque adfert.

Cadauerum incisiones et morborum in hominibus et animalibus observationes septem, auctore RÜLLING, V. Cl. Mors subita ex sanguine in pectore effuso. Casus viri in aqua suffocati. Fractura ossis frontalis et temporalis sanguinisque sub cranio effuso absoluti lethalis. Puellae atrophicae extispicia. Mesenterium obstructum, nodosum et induratum erat. Fractura quinque costarum verarum, eamque excipiens sanguinis in pectore effusio lethalis.

Ill. Editor, an HIER. CARDANVS circa musculorum irritabilitatem experimenta instituerit, et an BERGERVS iam ante HALLERI tempora docuerit, sanguinem ad cor redeuntem illud ad contractionem irritare, rependit.

Tertia pars observationes de arnicae floribus (auctore ACKERMANNO) continet. Num arnica alisma-

tis et Damafonii nomine veteribus cognita fuerit. De loco plantae natali. Plauensem omnibus praeferendam esse. De colligenda planta, et de plantae viribus. Vires arnicae ad neruorum morbos, imprimis ad amaurosin et ad plicam Polonicam. De arnicae viribus in cachecticis morbis, vulneribus, contusionibus, et sanguinis stasibus inflammatoriis. De vsu florum externo, ptarmico. Hos flores in nares ingestos sternutationem vehementem et visus imbecillitatem producere.

Epistolae in Quintum Serenum Samonicum. (eodem V. Cl. auctore) De vita, variis codd. Mf. editionibus poetae, variis eius lectionibus, optimisque lectionibus restituendis plura occurrunt.

De animi pathematum, imprimis terroris effectibus observationes practicae, auctore St. I. A. ALBRECHT. Elegans est et cum multo ingenii acumine conscripta tractatio, quae tota legi relegique meretur. De timoris, terroris moerorisque in morbis effectibus. Conuulsiones intensissimas a terrore vehementi productas et tertiana febre sanatas, postea vero redeuntes aquis Pyrmontanis penitus profligatas esse, Cl. Auctor ex exemplis probat. De aliis morbis, imprimis scirrhis a terrore productis.

Continuationem cadauerum incisionum et de mor- p. 253.
bis observationum RÜLING, V. Cl. exhibet. Prima alteraque incisio in bobus facta est, contagioso quodam morbo necatis.

Enarratio morbi, quo Augustissimus Romanorum p. 269.
Imperator CAROLVS VI. e vita cessit, mane, die 20 Octobr. 1740. absoluto 50 aetatis anno. Hepatites fuit lethalis, (aut potius, ob febris absentiam, morbi nigri haec species, vbi bilis color in atrum mutatus est, sanguine ad eum nihil contribuyente).

De Guaiaco, variisque ex eo compositis medicinis.

Quarta parte medicis historia morbi singulari
a WICHMANNO, V. Cl. proponitur, extricanda.

P. 299. *Vrinae cum sedimento coeruleo historia*, auctore WESTENDORFIO, V. Cl. Morbus mania erat in arthritidem tandem desinens.

P. 309. Additamenta ad MOEHCEN, V. Ill. syllogentabularum aeri et ligno incisarum, in quibus medicorum imagines exhibentur, ab Illustri editore copiosissima sunt et diligentissime elaborata, sat copiosa etiam sylloge imaginum est a G. P. LEHR conscripta.

Historia morbi post rabidi canis morsum exorti
Aquaе metus mortiferus fuit.

Varia de BOERHAAVII meritis, dedicationibus, de chirurgiae curtorum TAGLIACOTII editionibus de libri, syruporum ratio inscripti, vero auctore et de asphalti oleo Ill. editor inseruit.

Quinta pars sequentia continet. Quaestiones aegroti cuiusdam ad Ill. editorem, de vermibus amphibis in corpore humano. Responsio doctissima Ill. editoris plurima amphibiorum in corpore humano exempla ex auctoribus allegata continet.

De plethora ad uteri haemorrhagias conferenti, de causis et medicinis ad hanc haemorrhagiam. Preluxa dissertatio.

P. 443. *De viola Ipecacuanha*, ex celebratissima LINNÆI dissertatione.

De amygdalis, et oleo amararum aethereo ex CL. DARIES epistola *).

P. 457. Epitome litterarum GLADBACHII, ad TREWVM 1734. de inoculatione variolarum datarum. Damnatur inoculatio, recens eo tempore in Germania inuentum.

De guaiaci usu Ill. editor pauca quaedam dictis iam adiecit.

Scito

*) vid. comm. nostr. Vol. XXII. p. 358.

Sexta pars BVCHHOIZII, V. Cl. obseruationem de hydrocephalo interno continet, addita simul eorum, quae in cadauere inuenta sunt, historia. Aquae in ventriculis cerebri anterioribus vndae duae inueniebantur.

WAGLERI, V. quondam Ill. *annotationes de musculo uteri orbiculari Ruyschiano*. Eum subinde, non autem in loco, cui placenta adhaeserat, obseruasse B. vir asserit.

Nunc varia anonymi auctoris sequuntur de cu-p. 492.
ratione dolorum capitis symptomaticorum, per vitrioli naphtham cum laudano liquido remixtam tentanda; de sudore colliquatiuo roborantibus et acidis mineralibus ferratis sanato; num ex insultuum febrium intermittentium mutationibus bonum augurium formari queat; de sublimato mercurio, aliisque praeparatis mercurialibus saluationem nullam concitantibus; de camphorae quadam vegetatione; de sanguinis post dentes extractos profluvio cohibendo, et de camphorae virtute, num refrigerans aut exaestuans sit.

In PERCIVAL, V. Cl. probationem, acidis sanguinem solui, vberius differitur. (Hoc tantum de vegetabilibus acidis, de mineralibus nullo modo valet. Lactis serum acidum acetumque diu in usum vocatum febres putridas produxisse iam HALLERVS obseruauit.) p. 508.

De TAGLIACOTII chirurgiae editionibus EHRMANNI V. Cl. ad Editorem litterae.

De compilationum et realium indicum utilitate anonymus auctor prolixè et egregie differit.

De chartis physiographicis, calendariis littera-p. 539.
riis, caet.

In fine huius partis consultatio medicorum quosundam Parisiensium sat lepide descripta est.

In

- Vol. II. In altero eiusdem operis volumine, VI. foliis partes complectente sequentia continentur:
- p. I. TAVBE, V. Cl. *dysenteriae autumnis 1779 in Calensi regione grassantis descriptio historicaque*. Morbus a diligenti et perspicaci observatore bene traditus est. Altera grassantis dysenteriae species liosa, haud valde, si rite tractaretur, periculosa, altera vero putrida, maligna, et maxime lethifera fuit.
- p. 20. *Sylloge scriptorum* a CAMPER, V. Ill. editorum. *Additamenta* ad HALIERI *bibliothecam botanicam*, auctore BLUMENBACH, V. Cl.
- De electricitate et noua pulmonum docimasia*, a brae ope instituenda, auctore DANIEL V. Cl.
- p. 48. *Litterae* SWIETENII ad ANT. DE HAEN, de rixis inprimis, quas cum STOERKIO mouit.
- De nouo HAARTMANNI morborum systemate*.
- p. 96. Morbum, quem WICHMANNVS, V. Cl. antea medicis proposuerat, ELSNERVS, V. Cl. anginae pectoralem fuisse putat.
- AFZELII de acido formicarum dissertatio, in germanicam linguam translata a WEIGELIO.
- p. 130. De cerebri hydrope, in quo longitudinalis fuit inflammatus erat, BVCHHOLZIVS, V. Cl. prolixe et hoc modo differit, ut obscurus latensque hic morbus multum illustretur. De dolore capitis in occipitis regione vehementi, amaro in ore sapore leporeque aeger conquerebatur. Pulsus non mutatus erat. Conuulsionibus postea obortis et paralyti debilitas aucta aegerque mortuus est. Aqua in cerebri ventriculis collecta fuit.
- p. 141. De rhei martiati praeparatione, virtutibus et usu ACKERMANNVS, V. Cl. differit. Casu quodam rheo in ferreo mortario trito acetum adfusum, indeque rheum ferreis particulis copiosis impraegnatum exortum est, vires aperitiuas simulque tonicas possidens, et ad cachecticos morbos, atro-

phiam
mis v
mart
D
cam
adfer
belli
Etor
tra
Etiff
mec
imm
aeg
per
ran
dia
ru
ali
do
fu
Sy
r
E
to
t
n
c
C
phiam

phiam, sanguinis ex vtero profusionem, caet. inprimis vtile. De connubiis et dosibus rhei huius martiati.

De his, quae Gallis circa rem litterariam medicam Germanorum nota sunt, exempla satis faceta adferuntur.

De peste in Russorum contra Turcas expeditione p. 193.
bellica obseruata KLINT, V. Cl. differit. Cl. Auctor 10000 aegros hoc morbo laborantes viderat, tractaueratque, et ex his obseruationibus haec doctissima dissertatio orta est. Contactu inprimis immediato pestem in alios propagari, medicosque immunes a morbo manere, dum modo contactum aegrorum immediatum caueant; saepius tamen peregrinos et sanos aduenas a peste tentari. Veram pestem eos tantum inuasisse, qui eam immediato contactu hominum aut rerum peste infectarum contraxerant; hos vero, quibus pestis semina alio modo communicata erant, et alio, hocque modo laborasse, vt dirissimus quidem eorum morbus fuerit, pestis autem nomine insigniri non potuerit. Symptomata, prognosis, curatio pestis.

Litterae ab ALBERTO AB HALLER ad SWIENTENIVM, et ab hoc retro datae.

Nunc varia sequuntur a WEIKARDO, V. Ill. doctae, vt solet, conscripta. Qua ratione vermes ex tenellis infantibus expelli queant. De arena in lotio a matre foetui suo communicata. De medicinis quibusdam ad cutaneos morbos inprimis efficacibus, et de lacertis aluq excretis.

Quid Anglis circa rem litterariam medicam p. 224. Germanorum notum sit, ex exemplis Ill. editor probat.

Historia eorum, quae in cadauere Adami Friderici, Episcopi Bambergensis, peripneumonia putrida demortui inuenta sunt.

Tom. XXV. Pars III.

Hh

Varia

p. 248. *Varia pathologico-practica et litterariae anony-
mus auctor (BÜCKING, V. Cl.) exhibet. Melos
Maialem ingentem ad yrinam emittendam stimu-
lum excitasse. De gangraena sananda, et de fici
gangraena. De conuulsionibus infanti ex cerebri
vfu superuenientibus. De medicamentis quibus-
dam antiquis, hodie pro nouis habitis. Morborum
variorum, vesicae vrinariae puncturae, et epulidis
rescissae historia.*

Morborum autumno 1779 et vere 1780 histo-
riam (ACKERMANNVS, V. Cl.) exponit. De he-
moptysi, inprimis ab obstructionibus viscerum ab-
dominalium, eaque sananda. Herniae incarceratae,
cum aliis symptomatibus coniunctae, historia. De
catarrhalibus febribus, biliosis alui profluviiis, etc.
Tandem historia spasmi maxillae inferioris lethalis
ex leuissima laesione regionis supraorbitalis exposita
proponitur.

p. 300. FR. DE WASSERBERG examen chemicum
in germanicam linguam translatum.

De progressibus venereorum morborum cohibendis
Ill. editor praeclare differit.

De intestinali quodam ulcere sanato. Vlcus
sponte paene in vmbilici regione aperto, ingens
paris et vermium corruptorum copia emanabat.

p. 355. *De Stahliana luem bouinam curandi methodo.*

De essentia dulci, aut auri tinctura Halensi,
et ore KLEINFELD. Eam ex sacchari quadam
tinctura parari.

p. 401. *De noua Quinti Sereni Samonici editione ad-
nanda anonymus auctor (ACKERMANNVS) dis-
crit, simulque nouae suae editionis specimen addit.*

De arsenici vfu interno quaedam ACKER-
MANNVS tradidit. Eum a chirurgis quibusdam doctis
genti adhiberi ad melancholiam, aliosque morbos
rebelles sanandos. De arsenici ad febres inter-

mittentes vsu. Chirurgos, quos allegat, malos ab eo effectus haud obseruasse. Incisiones cuniculorum arsenico deuorato necatorum.

Vita Pauli s GRAEUWEN, Professoris medici Groeningensis, auctore BALDINGERO.

Supplementa ad MOEHSENII *V. Ill. syllogem imaginum medicorum illustrium*, auctore CROPP, V. Cl.

Morbi cuiusdam et extispiciorum post mortem historia (auctore HELD, V. Cl. medico Gerano doctissimo). Tumores in abdomine praeternaturales mira et paene nullo modo explicanda symptomata produxerant.

Morbi iam supra descripti medicisque a WICH-p. 500. MAKNO, V. Cl. ad enucleationem propositi historia vterior, cadauerisque extispicia traduntur. Morbi causa in cordis polypo sita fuit.

De infantibus recenter in lucem editis tractandis ACKERMANNVS, V. Cl. disserit. Ad variolas arceudas nil iuuare, si sanguis ex funiculo vmbilicali, ante deligationem eius exprimitur. Cauendum esse, ne infantes statim post partum lucis splendori exponantur. De balneis, et corporis cura, inprimis quoad formationem capitis et articulorum. De fasciis infantum et thoracibus ex laneo impili parandis. De capitis inuolucris, et spinae dorsi cura. Quinam victus infantibus maxime conueniat. Tandem de morbis infantum quibusdam agitur.

De aquae frigidae in catarrhalibus morbis, abdominali hydrope, pedum tumore KOOLHAASVS, V. Cl. disserit, de violarum syrupo autem melius parando MERKIVS V. Cl.

Litterae CRELLII, V. Cl. ad Editorem datae, Vol. III. observationes quasdam practicas continentes. Dep. 1. ricini oleo in colica saturnina et iliaca passione bono

laxante. De dulcamarae in chronico rheumatismo
vfu (de qua nos in omnibus aegris, quibus data est,
parum leuaminis obseruauimus). De opii cum aci-
dis connubiis, arnicae florum vfu, frigidaque eo-
rum infusione praeferenda. Morbi ex febribus
per vitrioli acidum turbatis.

P. 13. *Varia* BÜCKING, V. Cl. inseruit. Menstruo flu-
xu suppresso epilepsia cum variis symptomatibus
oborta est. Vermes minuti per vrinam excre-
sunt. De albedo martis vitriolo, salina quadam re-
getatione. Mortis recepta definitio, num quadret?
De pulsu per notas musicas describendo. De po-
ronychia.

Non omnes formulas in GAVBII libro occurrentes
bonas esse, Ill. editor probat.

Litterae medici cuiusdam peregrinantis a d. 29 Sept.
1780. De Academiae Lugduno-Batauae malo statu.
In orbe terrarum academiam Montispeliensi peio-
rem non dari.

CORN, CELSI *ex recens.* LEONH. TARGAL, Po-
tauii 1769. *editi censura.* De CELSI codd. editio-
nibus, caet.

P. 65. *Ad historiam quorundam medicamentorum hodi-*
adhiberi frequenter solitorum, Ill. editore auctore.
De Sabadillae semine, chinae chinae anima, caet.

De Suillo farcimine Gottingensi, Ill. editore auctore.
Bonitatem a frumento leuiter trito a suis deorato
pendere, minutamque ex eo tempore fuisse, ex quo
solanum tuberosum inualuerit.

De libro WYERI GVIL. MVYS de fabrica me-
sculorum.

P. 73. *De morbo quodam epidemico in Russiâ frequen-*
ti et saepe lethifero, auctore CL. DU ROI. Cuius
colorem in corporis quodam loco mutari et prui-
tum hoc in loco excitari. Inde summam anxiet-
tem

tem, mortemque oriri. Sanationem morbi in eo positam esse, vt corporis pars, in qua cutis mutata est, sale ammoniaco et nicotianae foliis impositis tractetur.

Sylloge quaestionum quodlibeticarum Parisinarum, Editore V. Ill. auctore.

VOGELII cogitationes de aqua suffocatorump. 97. tractatione rite instituenda. Bene et copiose elaborata tractatio est, in qua omnia paene consilia hoc modo suffocatis data expensa sunt.

De singulari humeri tumore, ex fractura orto. Figura adiecta est.

De amborum pedum amputatione. Frigoris p. 129. vis pedestam vehementer in insano corripuerat, vt gangraena amputationem necessariam redderet.

De primis figuris anatomicis ligno incis, aucto. p. 135. re BLUMENBACH, V. Cl. Sceletum primum in libro: *ortus sanitatis* 1490 in figura ligno incisa exhibitum esse, antiquissimas autem figuras splanchnologicas in *Kethami* fasciculo medicinae occurrere.

Varias observationes iterum exhibet doctiss. BÜCKING. De corporibus praeternaturalibus in corpore diu delitescentibus. Historia curationis capitis vulneris cuiusdam, maxime memorabilis.

De balneorum ex aqua, in qua ferrum in granap. 193. redigitur, insigni usu LENTIN, V. Cl. differit. Virtutes huius aquae pendere a ferro in aere inflammabili soluto, aquae admixto. Balnea ex hac aqua in paralyfi post apoplexiam, diuturna paralyfi, articulorum; diuturna debilitate, articulorum post arthritidem debilitate, scrophulis, puris in sanguine generatione, etc. insigni quodam modo valere, Cl. Auctor ex exemplis plurimis, quae fusc recensentur, probat.

KOOLHAASII *observationes de aquae frigidae ex* p. 215. *terne adhibitae ad varios morbos usu continuatae*. Ex-

empla adferuntur, quibus demonstratur, aquam frigidam ad febres inflammatorias, variolas malignas etc. valuisse.

Variae observationes, auctore doctiss. BERGMANNI. De cerebri laesionibus, suppurationibus. Vicerum, s. carbunculi male exulcerati, seu mali mortui in regione lumbari historia.

P. 245. *Casus uteri in partus doloribus rupti.*

Mammae vasti tumoris historiam litterae BERGMANNI, V. Cl. ad editorem datae exhibent. Malum a laesione externa ortum erat.

Nigri morbi historiam in puerpera exorti ZACHERIUS, V. Cl. exhibet. (Nos similem omni modo morbum post abortum obseruauimus maxime periculosum, hoc tamen modo, vt aegra, sana nunc feruaretur).

P. 274. *Quaestionum quodlibeticarum Parisnarum sequelae continuatae* ab Ill. editore.

P. 289. BERGMANNI, V. Ill. *de terra filicea* dissert. in germanicam linguam a WEIGELIO, V. Cl. versa.

De crinorum infantili morbo, auctore ACKERMANNO, V. Cl. Crinones materiam perspirabilem induratum esse. De optima huic morbo medendi methodo, balnei calidi ex aqua secum et melis ope.

P. 333. *De diro quodam luis venereae contagio* (eodem Cl. V. auctore).

Morbi conuulsiui, hyoscyami extracto perianati, historia.

Cicutae herbam in puluere cum melle datum plus valere, quam ipsum cicutae extractum, Ill. editor probat.

Ad medicinam sacram et miraculosam quaedam ab Ill. editore.

De Rheo, quod Gothae colitur.

Litteraria varia de libris anatomicis antiquis, p. 357.
qui in bibliotheca Ill. edit. afferuntur.

Librorum epidemiam putridam annor. 1771
et 1772. pertractantium Sylloge, BALDINGERO, V.
Ill. auctore.

Cadaueris incisio viri post capitis vulnus ipsi illa- p. 385.
tum demortui, auctore MEIERO, V. Cl. Intra cal-
variā duramque matrem sanguis extrauafatus,
oefophagus in cardiae regione a ventriculo vi se-
paratus, et ileum ieiunumque intestinum inter se
suscepta erant.

Variolarum insitio defensa a VOGELIO, V. Cl.
Inprimis de modo variolas inserendi agitur. Hi-
storiae quaedam additae sunt.

De medicae rei Edinburgensis statu, et de insti-
tutis medicis Edinburgensibus.

Variolarum feliciter insitarum historiae continua- p. 481.
tae, auctore VOGELIO, V. Cl.

De mania quadam iudicium medicum physici p. 523.
culusdam in libera quadam Imperii ciuitate prima-
rii. Sat lepidum certe.

Morbi historia, a praeternaturali, vt videtur, vi-
scerum thoracis statu exorti.

De tabulis meteorologicis recte instruendis. Ta-
lis tabula ad normam addita est.

Volumen quartum sequentia continet: Vol.

MEIERI, V. Cl. *de capitis hydrope, cerebelli scirrho*, IV.
et elastico aere in sanguine contento observationes.

Conceptionis in ouario sinistro, ex qua morbus p. 17.
lethiferus exortus est, historia, a GMELINO, V. Cl.
conscripta.

De his, quae recenter ex vegetabili regno in ma- p. 29.
teria alimentaria, medica, et naturali historia inuenta
sunt, auctore Cl. DU ROI.

Varia, anonymo auctore. Formulae medicae
quaedam satis malae indoctaeque. Tales frequenter

in toto opere subinde lepidissimas inferi curant.
Ill. Editor. De fortibus purgantium dosibus, splen-
dis dolore in cursoribus. Num medico medica-
mentorum agendi vim nosse conveniat?

p. 86. *De VESALII in Zacyntho insula epitaphio.*

p. 100. *De DANOVII (professoris quondam Theolo-
giae in Ienensi Acad. primarii) morte.* Se ipsum
doctus, quum diu ex hypochondriis laborasset, in
aqua suffocauerat.

*Vulneris in sinistro cordis ventriculo post quartum
diem lethalis historia, MEIERO V. Cl. auctore.*

Eiusd. de moschi in spasmis ope. Se hanc me-
dicinam insigni cum usu subinde adhibuisse.

p. 117. *Observationes quasdam SAVR, V. Cl. exhibet,
de singulari quadam diplopia, post vim capiti ex-
terne illatam, extispiciorum adiecta historia; de con-
trafractura notabili et necessarie lethali post casum
ab alto.*

*KOOLHAASII, V. Cl. continuatio observatorum de
aquae frigidae externo usu in febre acuta cum pur-
pura rubra.*

p. 127. *Historia inflammationis cruris dextri pedisque, cum
ulceribus, vesicis aqua repletis et abscessibus, variolae
similibus.*

*Morbus a Culicis pipientis L. morfu obortus
fuit.*

p. 147. *De ulceribus externis et crassorum morbo auctore
WEIKARDO, V. Ill.*

*Episcopi Fuldenensis morbus enarratur, eiusque
curatio.*

*VOGELII, V. Cl. de his, qui aqua suffocati sunt,
vitae restituendis.* Adminicula quaedam in priori
tractatione omissa recensentur.

*Iudicium medicum de quodam mente capto, MEI-
ERO auctore.*

Inſitarum feliciter variolarum hifloriae a VOGÉ-P. 225.
LIO recententur.

Variaſ iterum obſervationes BÜCKING, V. Cl.
exhibet. De veſicae vrinariae quadam a vi exter-
na laefione. De idiopathicis alui profluuiis vehe-
mentibus.

De catarrhali epidemia 1782. de apoplexia, pa-
ralyſi, caet. WEIKARDVS quaedam diſſerit.

De vino in S. coena caute diſpenſando. Cautum
inprimis communis calicis uſum eſſe debere, ob va-
riorum morborum contagium et hoc modo in alios
propagatum.

Ad biblicam et medicam daemonologiam quaedam, p. 248.
ex Garioponto.

Anonymi cuiuſdam auſtoris variaſ obſervationeſ
in oxymellis ſquillitici, terrae Iaponicae, arnicae,
camphorae, opii, aquae phagadenicae, caet. uſum.

Litterae ad ERHARDVM, botanicum, SCHEE-
LE, V. Cl. de aeris factitii quibuſdam generibuſ,
ſacchari acido, acido ſpathi, et HAGEMANNI, de
acido ſaliſ dephlogiſticato, et de martiſ quadam
tinctura.

De pharmacopoliſ recte inſtituendiſ inſtruendiſ,
et de pharmacopolarum laboribuſ moderandiſ
ERHARDVS diſſerit.

Eiuſdem obſervationeſ pharmacologicae. Gy-p. 310.
pſum ſubinde magnefiae ſubſtitui. De aliis ma-
gnefiae ſuſpectiſ ſpeciebuſ. De ranunculi ficariae
ſoliſ cochleariae herbae ſubſtitutiſ. De vuae vr-
ſinae herba, aliſque, quae facile ei ſubſtituuntur.
(Nos nuper quum vuae vrſinae herbam praefcri-
beremus, *brancae vrſinae* herbam ex officina phar-
maceutica accepimus.) Tartari cryſtalloſ cuprum
ſere omneſ continere, idemque et omnibuſ paene
extractiſ amariſ ineſſe. De tartari ſoliata terra,

omnibus aliis mediis salibus praefenda. De
spumato melle ex officinis exterminando.

Botanica quaedam, eodem Cl. V. auctore.

Febris intermittens gratiolae officinalis vti
nata. Sedentariam vitam paucumque potum
calculum viarum vrinariarum disponere.

P. 345. *Hydropis diureticis medicinis sanati* casus
FUCHS, M. D. auctore.

Observata quaedam medica ACKERMANNVS
hibet, de irritantium clysterum (ex terebinthina
urina et sale ammoniaco compositorum) in hydropi
pe insigni usu. De calidissimis medicinis phlogis
cae propinatis.

Numerus eorum, qui ab anno 1772 usque
ann. 1781. Göttingae litteris, imprimis autem me
dicinae, studuerunt.

P. 386. *Catarrhalem epidemiam anno 1782 in tota*
Europa grassantem ACKERMANNVS, V. Cl. descri
bit. Primum tempestas describitur, tabulis me
talogicis etiam ad finem tractationis addita. Quo
nam morbos tempestas primis quatuor mensibus
anni 1782. hominibus intulerit. Febres reman
tes biliosae frequentes fuerunt; plurimae in
puerperae aegrotarunt. Febris catarrhalis
mucicae formae variae, pleurôperipneumonia,
catarrhalis febris stricto sic dicta, asthma com
mune, catarrhalis febris, cum colluvie bilis
et aliis viis. Phthisicos imprimis epidemiam affecit.
De medendi methodo.

Varias suas observationes medicas idem Cl. V.
continuavit. De periculo ex sanatis antiquis
rum ulceribus. Talia ulcera aut e partium
tate, aut ab humorum acrimonia (saepissime a mu
rum obstructionibus et atrabiliaria materia) ori
eque tantum sine metu sanari posse, quae ex
tium debilitate orta sunt, hoc tamen modo, ut in

ture, quae ex vlcere effluerat, semper alius exitus paretur. Morborum, pectoris hydropis et apoplexiae a talibus vlceribus sanatis, historiae.

De effluuiis exhalationibusque corporis humani male p. 425.
valentibus, SÜCKING, V. Cl. auctore. De oris inprimis foetore, aliisque malis hominum odoribus.

In medicamentorum formulas adnotationes utilissimae doctissimaeque, auctore Ill. BALDINGERO. Hae inprimis a quouis medico legendae relegendaeque sunt, ne in his deficiat.

De Geo urbano, eodem V. Ill. auctore.

SOLANDRI vita, FORSTERO, V. Ill. auctore. p. 473.

Morborum quorundam historiae, MEIERO, V. Cl. p. 481.

auctore. Epilepsiae in grauida mortem inferentis historia. De ganglio praegrandi; de ingenti tumore in genu, infantis, domestica medicina sanato. (Lini stupor erat.) De venenatis fungorum, mytulorumque effectibus, vesicali hydrope, vlceribus praegressa inflammatione exortis, calculi per vreterem in urinae vesicam descendens sanatione, de capite a trunco doctus, durante partu, auulso; lethali post aromatum ad febrem intermittentem profligandam usum epilepsia; febre maligna cum purpura bullosa; podagra in virgine iuniore; cardialgia post caseum lactatum copiose ingestum.

De rerum medicinalium pretiis, Ill. BALDINGE- p. 515.
ro auctore, et de pluribus ex catalogo mercium medicinalium exturbandis.

De officinis pharmaceuticis visitandis, MOENCH, V. Cl. auctore.

Quenam experimenta cum mediis salibus instituenda visitantibus sint.

Morbi singularis historia, auctore WOELTGE, p. 560.

V. Cl. Hydatides in intestinis erant, cum ascaribus

Ex litteris! variis varia, lectu vtilia, finem huius volumini faciunt.

Vol. V. Volumen quintum sequentia continet:

De caudis physiognomica quaedam, cum tabulis ligno incis. Satyra est in eos, qui omnia ex capite hominis cognoscere cupiunt.

Varias observationes BÜCKING, V. Cl. iterum exhibet, de vesicae urinae vulnere, intestino colico, pto, hernia quadam exulcerata, phlyctænis. Similiter tam Saxoniam in lotricibus herpetem produxisse.

p. 35. *De febre miliari* EBERH. GMELINVS, V. doct. ex observationibus plurimis doctissime agit. De morbo miliari simplicissimo, eiusque periodis, de medendi methodo. Multa denique theoretica annexa sunt, in quibus adseritur, primas origines febris miliaris in aeris ventilatione impedita latere, miliaremque adeo materiam miasma sui generis haud constituere.

p. 90. De his, quae in cadauere CAROLI XI. Sueciae regis, post mortem observata sunt.

De dispensatoriis pharmaceuticis recte instructis, MEIERO, V. Cl. auctore.

De variolarum inoculatione experientiae singulares. Variolarum naturalium post inoculationem exanthematibus variolosis tamen non efflorescentibus tentatam, historiam exhibent.

p. 113. *De vulnere lethali* METZGERI, V. Cl. tractatio. Quid sint vulnera absolute, per se et per accidens lethalia; eamque vulnere diuisionem forensensem satis firmo talo insistere.

p. 131. *Formularum medicarum male praescriptarum exempla* plura Ill. editor proponit.

Varia ex litteris sat digna notatu traduntur.

De medicinis ad vermes Ill. BALDINGER breviter differit, imprimis de filicis radice. (Nobis haec medicina ad taeniam haud saepe successit).

Ad historiam scriptorum de cortice Peruviano, Ill.

BALDINGERO auctore.

Historia litteraria scriptorum praecipuorum de conio maculato agentium, eodem auctore.

CARPIO, 150 annorum senex.

Numerosi partus historia a IAEGERO, V. Cl. editori perscripta.

Botanica varia ERHARDVS, V. Cl. iterum exhibet, plantasque novas, *Moenchiam Honckeniamque* describit.

Argumentum dissertationis GVIL. HARRISON, *de lue venerea*, Edinb. 1783. in qua ex observatis probatur, gonorrhoeam vere venereae indolis esse.

Ex litteris ad Ill. editorem datis plura notatu maxime digna perscribuntur, inprimis morbi maxime miri rarique historia, quo medicus quidam insignis laborat.

Varia sua iterum exhibet doctiss. BÜCKING. Ad ACKERMANNI, V. Cl. tractationem, de ulceribus crurum antiquis caute sanandis. Quomodo talia ulcera sanare expediat. De arcendis talibus ulceribus. Sudoris pinguedinosi historia. Sebum verum e poris prodibat.

Ad Influenzae historiam. Morbum ex America occidentali prodiiisse, ASCH V. Ill. tradit.

Naphtharum hactenus detectarum historia, auctore Ill. BALDINGERO. p. 164.

De Iurisconsultis infanticidis. Eos in eo vehementer peccare, quod foetum ante certum tempus vitalem esse non putent.

Librorum, in quibus musca rerumque naturalium collectiones variae describuntur, catalogus. Varia alia.

De febre miliari tractatio Cl. ACKERMANNI, p. 289. observationes ad GMELINI tractationem continens. De simplici febre miliari. Homines irritabiles, cute tenera praeditos, illi frequentissime obnoxios

noxios esse. Subinde et hanc febrem epidemicam grassari, hoc tamen semper modo, ut pauci corripiantur. Morbi materiem diu subinde, antequam erumpat, in corpore delitescere. De capitis, pectoris aliisque symptomatibus, miliarium exanthematum prodromis. Putredo num solus febris miliaris effectus sit. De febris miliaris complicationibus, cum pectoris inflammatione, cact. cum febre putrida tunc demum inualecente, ubi anthemata iam eruperunt. Historia febris miliaris talis, inprimis quoad purulentam exanthematum formam, singularis. De febris miliaris complicatione cum puerperio. Varia ex morborum historiis desumpta corollaria traduntur, et tandem medendi methodus exponitur. Arcani dupliciter inflammatoria febris miliaris periodo laudes. Verificatoria quem in finem applicanda sint. Miliaria acida ad miliarem febrem non valde valere.

p. 322. *Varia* sua iterum exhibet Cl. BÜCKING. De scabie sananda, et de methodo Ill. SCHMUCKER ad eam (cuius omni plane modo exoptatos successus nos saepius, ex eo tempore, quo haec methodus innotuit, observauimus).

p. 385. *Varia* sua continuat doctiss. BÜCKING. De medicinis ad scabiem, paene omnibus cognitis, earumque censura.

p. 447. *Historia mulieris, cui plures acus e cute, cultroque exscindebantur.*

Observatio de vermibus in mamma generatis, a veteri diario perscripta a Cl. WEBER.

Formulae medicamentorum incongruae.

XX.

JOHANN VLRICH BILGVER, *Versuche und Erfahrungen über die Faulfieber und Ruhren, dem häufigen Sterben bey den Armeen und in den Feldlazarethen künftighin Gränzen zu setzen.* Berlin, bey Hesse. 111. S. in gr. 8. 1782.

i. e.

De febribus putridis et dysenteria, deque modo horum morborum crebram lethalityatem in nosocomijs militaribus minuendi, Auctore IOANNE VLRICO BILGVER.

Putridarum febrium dysenteriaeque in ultimo Prussico bello in eo imprimis exercitu, cui Rex praesuit, pessimam multisque militibus lethalem stragem observavit auctor Clarissimus libroque de articularum amputatione caute aut plane non instituenda celeberrimus, hocque breui quidem, sed ob multa, quae continet, experimenta lectu dignissimo libro methodum proprio suo usu probatam exponit, hos morbos tutius curandi.

Primum de insigni damno agit, quod putridis p. 16. morbis militaribus exercitibus infertur, idque tantum fere aestimat, quantum ab ipsa peste infertur, quam his febribus multo maligniorem esse haud putat. Dimidiam his morbis correptorum partem us ut plurimum necari asserit.

Quantum damnum hominibus veterum de his p. 19. morbis theoriae vanaeque opiniones intulerint, Cl. auctor ex exemplis probat. SYDENHAMVM veram his morbis medendi methodum primum restaurasse.

De experimentis cum carnibus animalium putrescentibus medicinisque huic putredini contrarius institutis recte aestimandis eorumque usu. His experi-

experimentis GUILIELMVM ALEXANDRVM in-
dum putridos morbos facilius curandi primum ve-
niffe.

p. 22. De *proxima putridarum febrium causa* altera
Etione Cl. auctor differere pergit. Phaenomena putre-
dinis incipientis progredientisque. Differentias pu-
tredinis primas secundasque vias occupantis. Fluida
partes primario a putredine affici, eamque ab his
in solidas partes propagari.

p. 25. Sectione III. *de remotis febrium putridarum cau-
sis.* Primam putredinis in viuento animali corpori
praepeditae causam in humorum motu, alteram ve-
ro in alimentis, aliamque in aëre puro nos ambien-
te sitam esse.

p. 31. Quibus expositis, aëris ad putredinem produ-
cendam vis vltcrius expenditur. De calore putre-
dinis causa, deque caloris gradu, putredinis origi-
nibus maxime fauente, nec non de effectibus calo-
ris inprimis aestiui in corpus animale. Quantum
humor calori adiunctus ad putredinem conferat.

Quibus praemissis, exhalationum putridarum
xas Cl. Auctor expendit. Vegetabilium putrefac-
tium exhalationes innoxias esse, stercusque hu-
num et animale omne ob *acidam* suam naturam
putredini aduersari, maximam autem vim ad pu-
tredinem producendam augendamque animales
exhalationes habere. De motu nimio et perspiratione
suppressa (nulla tamen mutationis mentione in textu)
quam suppressa aestiuo tempore perspiratio in pri-
mis in disposito corpore, in bile producit, quam ac-
rimam putridamque citissime reddit) putredinis cau-
sis. Victum animale, nullo vegetabili interposito,
aquas stagnatione corruptas, alimenta ex regno ve-
getabili corrupta vappidaque, omniaque denique
quae sanguinis circulationem minuunt, et solida

rum partium robur debilitant, ad putridas febres in militibus disponere.

Nona sectione *putredinis effectus in viuento cor-p.* 55. *pore* describuntur, in debilitate et cohaesionis destructione solidarum, fluidarum partium a mixtione sua alienatione, motuque intestino in solidis et fluidis partibus consistentes. De his ad symptomata signaque febrium putridarum transitus est. Pathognomonicum putridi acuti morbi symptoma virium prostrationem insignem cum pulsu celeri debilique esse, (?) talemque morbum gradu caeteris intensiorem malignum vocari.

Prognosi putridarum febrium breuiter tradita, *p.* 68. *ad curationem febrium putridarum* transitus est, quae libri pars longe plura lectu dignissima, et eam ob causam vtilissima continet, quod experientiis in nosocomiis militaribus, quibus Cl. Auctor praefuit, crebro institutis, nitantur.

Exposita medicamentorum putredini resistentium in corpora animalium tam mortuorum, quam viventium, vi, et resorptionis negotio in horum remedium effectum descripto riteque aestimato. novam suam febribus putridis medendi methodum Cl. Auctor describit.

Ex exemplis creberrime occurrentibus scilicet *p.* 81. didicerat, et optimis efficacissimisque adhibitis ad putredinem propellendam internis medicinis plures aegrotos succubuisse, harum frequentium mortuum causas ei tribuit, quod medicinae ad putredinem vim efficacissimam habentes nimis parca quantitate per os ingeri queant, quam ut tam late vagantem inimicum ex omnibus partibus profligare possent; in praeservandis enim animalibus contra putredinem substantiis opus omnino esse, ut vis medicamenti putredini aduersi ipsam putredinem longe superet.

Vbi itaque supponas humorum in humano corpore quantitatem libras 50 aequare, hosque humores omnes putredine correptos esse, nullo plane fuit modo posse, ut huius putredinis vis medicinis internis debelletur, quum tantam medicamentorum molem corpus humanum ferre nequeat (virium tamen naturae medicatricium, a BRENDELIO, SCHROEDERO aliisque tantopere celebratarum). Auctor nullum plane respectum habuit, corpus humanum viuens putrida febre correptum et talis paene considerans, cui antiseptica massa adfunditur. Necessarium itaque esse, ut praeter internum medicamentorum ad putredinem cohibendam usum et aliae viae inueniantur, quibus efficacibus ad putredinem medicinis liber ex omni parte in intima corporis penetralia aditus dari possit. Eum in finem talium medicinarum sub balnei forma externe adhibitarum usum momenti maximi; in harum autem usu interna medicamenta, inprimis putrida massa in primis viis praesente, non negligenda esse. Vnum inprimis subausterum, emeticis, etc. primum adhibitis, ad hanc indicationem in exercitu Reipublicae contulisse.

P. 91. Interno antisepticorum conuenientium remedium vsum, ad putredinem efficacius in putridis febribus corrigendam diligenter obseruato, externe ad eundem finem balnea ex medicinis putredini contrariis adhibenda esse, ex forti chamomilla infusione, et decoctione corticum quernorum teneriorum lib IV. in quibus nitri librae duae solutae sint, constantia. Calorem balnei, ut adstringentis illius vis minuatur, ad naturalem corporis humani calorem accedere debere, eoque iam calore sanguinem in putridis morbis, ob praeternaturalem in modum auctum suum calorem, refrigerari. Huius

rum medicinarum vaporibus et aërem potentissime corrigi.

Aliis, quae ad communem febribus putridis medendi methodum pertinent, discussis, ad febres putridas cum efflorescentiis in cute coniunctas eandem medendi externam cum interna coniunctam methodum laudat, ab iisque ad *dysenteriam* transit, p. 104. ad quam clysteres ex corticis Peruuiani decoctione cum vino, balnea putredini aduersa et cutis cum aceto calido lotionem laudat.

In experimentis ad finem opusculi positus Cl. p. 105.

Auctor narrat se 41 aegrotos milites, castrensi febre et dysenteria putridis laborantes, hoc modo exoptatissimo cum successu sanasse, ut iis in amplis conclavibus, aëri aditum omnem permittentibus, sparsim decumbentibus internas quidem medicinas, ipecacuanham rhabarbarumque daret, quas autem quum ferre non possent, eos in balneum calidum supra descriptum hoc modo immitti iuberet, ut primum per horae quartam partem, postea vero per integram horam, matutino semper tempore, balneo hoc medicato vterentur. Ad lectum aegrotorum infuso corticis Peruuiani cum aceto nitroque posita fuit, iniectis candentibus lapidibus in copiosos vapores concitata, quos vapores, ore admoto, aegri inhalarunt. Nec corporis lotio cum aceto, nec clysteres neglecti sunt. De internis medicinis praeter opiatam medicinam, omni vespertino tempore exhibitam, vix aliquid dari potuit. Successus curationis hoc modo institutae autem talis fuit, ut inter hos 41 aegros grauissime decumbentes 37. quaserint.

BERNHARD RAMAZZINI'S *Abhandlung von den Krankheiten der Künstler und Handwerker*, neu bearbeitet und vermehret von Dr. IO. CHR. GOTTL. ACKERMANN. *Erster Band. Stendal. 1780. in 8. 21 Bogen. II. Band. 1783. 328 Seiten, ohne Vorreden und Register.*

i. e.

BERNH. RAMAZZINI tractatus de morbis artificum nouis curis recognitus auctusque additamentis a IO. CH. G. ACKERMANN. Vol. I. II.

RAMAZZINII librum de artificum morbis, paene vnicum, Cl. editor hoc modo variis additamentis illustrauit, vt partim ea, quae in aliorum libris circa opificum morbos obseruata inueniret, eaque, quae ipse circa hos morbos frequenter obseruauerat, diligenter notaret, et in concinnum ordinem digereret, partim etiam varia, nullam lectori vilitatem afferentia, inprimis ad varias theorias pertinentia, in RAMAZZINII libro frequenter obuia, plane omitteret. Hoc modo factum est, vt omnia in RAMAZZINII opere obuia capita, iis tantum exceptis, vbi de oleariorum, caseariorum, fullonum, lotricum, pistorum et molitorum frugum, tabacoposorum, sericearum placentarum carminatorum, intraliptarum, sulphurariorum morbis agitur, nouo editoris labore suisque additamentis nouam plane formam naeta fuerint.

Totum autem opus, praemissa introductione de causis morborum, quibus opifices tentari solent, in VIII Sectiones diuisum est, quarum quaelibet artificum classem comprehendit, praemissa in fronte

te cuiuslibet sectionis generali causarum, quibus haec opificum classis exposita est, pertractatione.

Prima sectione *sordidorum opificum* morbi per p. 9. tractantur, in eaque de coriariorum morbis primum agitur. Coriarios a putredine substantiarum, quas tractant, quidem laedi, verum non vehementer, imo putridos morbos in his opificibus rarissimos esse. Morbos eorum ab humore, aliisque, quae iis communicantur, acrimoniis derivandos esse, coriariorum adeo opificium ob exhalationes putrescentium substantiarum nullo paene modo nocivum esse, sed ob frequentes ex eo antisepticos vapores contra morborum putridorum imo pestis contagium homines tueri. De interna cor. p. 23. ticum quernorum teneriorum virtute externoque eorum usu, inprimis ad putredinem in gangraena senili nullo modo cohibenda extinguendam.

De balneorum ex laconico coriario usu plura Cl. editor habet, eaque antiseptica, balsamica et roborante vi haud mediocri gaudere asserit. Vsum eorum in articulorum infirmitate, scabie, etc. egregium esse, eoque forte et intermittentes febres, imo putridas, debellari posse.

Saponariariorum morbos plurimos Cl. editor esse p. 31. se asserit, multumque his vaporibus et vicinos laedi.

De *fullonum* morbis caput paucis additamentis locupletatum est. Eorum nomine tamen et eos, qui pannos laneos crassiores texunt, editor comprehendit.

De *lanionum* morbis, causisque, quare hi homines, quoad sanitatem suam tolerabilem vitam agant. Laedi tamen et duros hos homines ab acrimonia in humoribus generata, solidorumque debilitate. (Laesionum tamen variarum externarum, quibus laniones prae aliis obnoxii sunt, editor nullam men-

tionem fecit.) De officinis lanionum animalibus ma-
Etandis dicatis earumque maxime noxiis contagio-
que subinde effluuiis. Plures etiam laniones hoc
modo laedi, quod animalia aegrotā, aut bovina lae
correpta, macient. De morbis etiam ex usu car-
nium ab animalibus morbo laborantibus agitur.

p. 61. De morbis eorum, qui mortuos curant, vespil-
lonumque, ubi et noxae sepulturarum in templis
et in aliis locis hominibus vicinis expendantur.

Foricariorum morbi plurimi enarrantur, omi-
sis tamen praesidiis, recenter in Gallia ad morbos
ex hoc sordido labore minuendos excogitatis.

p. 81. Lotricum morbi sat fuse ab editore descripti
sunt, cachectici et ab acrimonia extus in humores
illata pendentes, nec non oculorum morbi, quibus
saepissime expositae sunt. Quantas noxas corpori
lotio linteorum materiis morbidis, inprimis conta-
giosis, infectorum inferat, quantumque talis lotio
ad epidemicos morbos conferat.

p. 120. Pertractatis fuse obstetricum et nutricum mor-
bis, altera sectione ad tales opifices transitus est, qui
in suo labore inprimis a pulvere laeduntur, quo-
que Cl. editor *pulverulentos opifices* appellat. Prae-
missis generalioribus de locis corporis humani,
quae a pulvere inprimis laeduntur, deque gene-
ralioribus pulveris praeternaturali modo in corpora
illati effectibus ad pistorum, et molitorum frugum
morbos transit. Pistorum morbos a farinae pulve-
re et calore maxime intenso paene omnes pendere,
eamque ob causam et eorum morbos in magnis ur-
bibus, ubi plurima pars panis ad communem usum
necessarii a pistoribus parari solet, longe frequen-
tiores esse. De amylopoeorum morbis, ubi et de
acrimonia, quam amylo insitam esse RAMAZZI-
NUS putabat, plura occurrunt. Eam tamen acrem
et rodentem vim, quam in teneriora inprimis lintea
exerit,

exferit, cobalti vitro, smaltæ nomine ei admixto, ubi ad lintea firmanda adhibetur, Cl. editor adscribit.

De morbis eorum, qui comas adoptiuas capilla- p. 141.
mentaque parant, in quibus, editore obseruante, utique irritans et exedens quaedam amyli vis conspicua est. Oculos inprimis opificibus ab amylo in tenuissimum puluerem trito inflammari, pulmones irritari, et taeniarum generationi hoc puluere ansam præberi. Variis etiam digitorum morbis, inprimis stupore quodam digitorum, cum mouendi eos difficultate hos opifices tentari. De morbis eorum, qui lapides et calcem viuam tractant, pariter ab internarum partium irritatione et erosione pendentibus.

Morbis eorum, qui in frugibus purgandis, et in tabaco præparando occupati sunt, pertractatis, (quæ vero capita paucis tantum a Cl. editore additamentis locupletata sunt) eorum morbi pertractantur, qui in serico præparando carminandoque, et in lana, gossypio, cannabi et lino carminandis præparandisque versantur.

Sericearum placentarum carminationis noxæ p. 168.

EX RAMAZZINIO penitus traditæ sunt; lanæ autem carminationis noxas, ab adipe veteri rancido, quo lana carminanda copiose obducitur, et a carbonum calore pendentes editor tradidit. His opificibus pectoris morbos a frigida in pulmonibus accumulata pituita oriundos frequentissimos esse. Noxas plurimas timendas his hominibus esse, qui in conclauibus, in quibus lanæ hoc modo carminatæ magna pars asseruatur, noctes inprimis transigunt, eosque inprimis catarrhis suffocatiuis affici.

Gossypii carminationem pluribus etiam, ob pul- p. 173.
verem maxime irritantem, qui hoc labore durante attollitur, et maxime rebellibus morbis ansam præbere, et in his morbis lippitudinem diuturnam et

pulmonum quosdam morbos eminere. De canabis linique in aqua maceratione maxime noxia, deque noxis harum materialium, siccatione praegressa, carminatarum plura exempla proponuntur. Pulmonum magnorumque vasorum in thorace contentorum morbos, maxime rebelles hoc labore inprimis produci.

Tertia sectione morbi stantium, sedentariorum et ambulantium artificum exponuntur, tractatione generali quadam praemissa, in qua de noxis, ex vno eodemque corporis situ diu obseruato redundantibus, agitur.

Textorum morbi primo capite pertractantur, hoc modo, vt primum de modo agatur, quo hi opifices labores suos peragunt. Sessio, inprimis antrorsum flexo corpore, pectore ad iugum pectorale firmato, maximas noxas producit. Nec ad has noxas, et vehementissimas, durus labor requiritur, quum et a leuissimo tali labore, a textura v. g. cingulorum, quibus Poloni corpus cingunt etc. morbi maxime rebelles producantur. Sufficit et in leuissimo tali labore corporis situs praeternaturalis diu constanterque obseruatus, ad morbos et dirissimos producendos. Linteorum pannorum textores a morbis textoribus fuetis longe rarius corripitur, huiusque experientiae rationem in eo positam esse, quod hi opifices, quum latiores pannos vtplurimum texant, abdomen in ipso labore suo frequenter moueant, corporisque situm aliquo saltim modo mutent.

De pectoris horum opificum morbis, pituitae decubitu, asthma, iisque creberrima haemoptysi, partim a pectoris ad iugum firmatione, partim et a succussione sat in texendis pannis densioribus vehementi pendentibus. (ad hos et laborum genus, quo brachia exercentur, multum confert) De pedum

pedum frigidis tumoribus, quibus mulieres huic operi incumbentes frequentius tentantur, scabie, his opificibus frequentibus. Plures iis etiam morbos esse a laeuigatione densiorum pannorum, quae pumicis ope fit, (a glutine, quo fila obducuntur) et a farinae polenta, qua fila inprimis lintea, ut extensionem melius ferant, obduci solent.

De morbis eorum, qui tibialia texunt, altero p. 192. huius sectionis capite, et primum quidem de corporis situ durante hoc labore obseruato, et de partibus, quae eo maxime affici solent, agitur. Pectoris morbos his opificibus omnibus aliis frequentissimos esse, raroque talem opificem in labore suo strenuum, et iuuenem dari, cuius pectus ab omni labe immune sit. Hos morbos inprimis ad haemoptysin et ad phthisin pulmonalem accedere. Abdominales etiam morbos, inprimis viscerum infimi ventris obstructions infarctusque, his opificibus valde frequentes esse, nec non oculorum laesiones a nocturnis laboribus, et filorum, quae tractant, puluere productos. Ad has inflammationes corticem Peruvianum externe in decoctionis forma frigide impositum optimam medicinam esse. Hypochondriacum malum his opificibus frequentissimum esse, paucosque dari, operi suo assidue incumbentes, qui ad notabilem quendam senectutis gradum perueniant.

De morbis eorum, qui pannos laneos magnis p. 197. forficibus tondent, tertio capite agitur. Hos frequentes his opificibus morbos inprimis in vitiis magnorum vasorum in pectore contentorum, aneurysmatibusque consistere.

De sutorum sartorumque morbis, quorum corpus, ob praeternaturalem constantemque durante labore situm, vehementer laeditur. Plurimos opifices talis generis impuros humores, et occulta pe-

etoris vitia, inprimis magnorum vasorum aneurysmata habere, hos tamen morbos in sutoribus longe frequentiores esse, sartores autem hypochondriaco malo et scabie magis affici.

- p. 214. De cursorum morbis, pectorisque dilatationibus, iis frequentibus, quae et in equisonibus iisque, qui rhedis crebro vehuntur, frequentissimae sunt. De herniis equitum aliisque morbis, ac de equitationis ad morbos varios insigni vtilitate.

De baiulorum morbis alio capite agitur, modisque, quibus hoc vitae genus corpus laedere potest. De leni subluxatione vertebrarum dorsalium, eamque sanandi modo. De subitaneis morbis mortibusque, quibus baiuli frequenter ob nobilium viscerum, aut vasorum, ex nimio nixu scissuram expositi sunt.

De gladiatorum et Iudaeorum morbis capita nullis aut parcis saltim additamentis ab editore dilatata sunt. Plurimos morbos Iudaeorum a sordida, quam agunt, vita, et a sordidis, quas tractant, rebus, proficisci.

- p. 239. Quarta sectione, generalioribus iterum praemissis, de morbis opificum agitur, qui in laboribus suis aquae frequenter expositi sunt. In his primum locum balneatores occupant, alterum piscatores nautaeque, tertiam salinarii, in quo ea, quae circa salis cocturam FR. HOFFMANNVS scripserat, diligenter notata sunt.

De morbis a vino aut cereuisia fermentantibus productis quarto capite agitur, nec non de morbis, quibus ii expositi sunt, qui ardentes spiritus parant. Gas Helmontianum hoc modo necare, ut apoplexiam inducat.

- p. 272. Noua sectione, qua huic volumini finis imponitur, morbi variorum artificum pertractantur, qui ad caeteras classes referri haud poterant.

Primo capite de morbis eorum agitur, qui in magnis officinis, cum pluribus aliis, opificio suo incumbunt, peculiari tamen ad textorias tales officinas respectu habito. Morbos in his officinis intendi, ob frequens, quod in iis occupati cum aliis alunt, commercium, facilius contagiosorum morborum contagium, et vehementiores materiarum cum quibus opifices occupari solent, ob maiorem earum quantitatem, noxas. Eam ob causam cachexiam, intermittentes febres, cutaneos morbos varios, inprimis scabiem, morbosque ab inconsiderate retro-pulsa scabie oriundos, pluresque morbos epidemicos, exceptis tamen mere inflammatoriis, in talibus officinis frequentissimos esse.

Artificum subtilissima artificia exercentium la- p. 282.
bores altero capite expenduntur, qui quum sedentariam vitam degant, plurimos et cum his communes morbos habent. Visus tamen acies in his artificibus inprimis minuitur, ob visus acutiem, quam omnes subtiles labores requirunt. Multum etiam oculos a splendore metallorum, nocturnis inprimis laboribus, laedi. De perspicillorum ad aciem oculorum conseruandam vario usu. (Hypochondriaci mali et neruorum sensibilitatis in his artificibus paene summae, et sat frequenter obuiaae mentionem Cl. editor nimis parcam fecit)

De rhetorum, cantorum, tibicinum etc. morbis nouo capite agitur. Quae partes oratione, cantu, cum iisque coniuncta corporis actione, maxime laedantur, primum exponitur, postea vero de morbis ipsis agitur. In his primum locum herniae occupant, frequentissimum in his omnibus hominibus morbi genus, et monachos eam ob causam, aliosque frequenter corripiens. Caput qua ratione in cantoribus laedatur, pectusque, cuius viscera in his hominibus paene omnibus inprimis laborant,
ita

ita vt plurima eorum pars sanguinis sputo laboret. Aneurysmaticos praecordiorum morbos in his, qui tibiis, aliisque talibus instrumentis musicis cantant, frequentissimos esse. Denique de ruricularum agriculturalumque morbis agitur.

Altero volumine morbi eorum artificum pertractantur, qui aut in metallis mineralibusque fodiendis, aut in metallis mineralibusue corporibus tractandis occupantur.

Sextam sectionem, in hoc volumine primam metallifossorum, eorumque morbi occupant, qui in mineris metallicis praeparandis liquandisque occupantur, praemissaque quadam introductione, in qua de originibus horum morborum, praesidisque valetudinis generalioribus agitur, primo capite *metallifossorum* morbi pertractantur.

p. 8.

Primum de praesentaneis vitae periculis, quibus in tali opere versantes expositi sunt, agitur, eaque partim in variis corporis laesionibus ab externis causis, casu, lapidum vi, etc. accidentibus, partim etiam in aëre praeternaturali, ad respirationem inepto, posita sunt. Pertractata diligenter differentia, quae inter atmosphaericum eumque aërem intercedit, qui in fodinis metallicis naturali modo continetur, ad alias aëris species, quae sub *vaporum mephiticorum* nomine in fodinis metallicis saepe euoluuntur, Noster transit, modum, quo haec aëris genera necant, varium constituit, eoque demonstrat arsenicalibus vaporibus vim ad has mortes valde exiguum tribuendam esse. Genera autem vaporum, qui sub aëris mephitici nomine metallifossos frequenter necant, ex Nostri sententia sequentia sunt:

p. 15.

- 1) fixus aër, qui vero in naturae officina nunquam (aut raro certe) purus praeparatur, verum semper

per phlogisto impraegnatus est, quod adeo partem constitutivam huius aëris constituit.

2) fixus aër, cum maiori aut minori phlogistici aëris quantitate mixtus. Talem aërem aquas pyromontanas fodinasque effoetas, ob variam in iis putredinem emittere.

3) fixus aër, cum inflammabili aëre remixtus. Hi vapores inter omnes frequentissimi sunt, eoque modo necant, ut ignei principii excretionem per pulmones penitus impendant.

4) aër mere inflammabilis, qualis in carbonum fodinis aliisque vitae fossorum insidias struit. Ad hunc aërem et sulphuris vapores, etc. referri debere.

5) aër purus, atmosphaericus, cum metallicis aut mineralibus vaporibus remixtus, ad quos imprimis mercuriales et arsenicales referendi sunt.

In corporis situ, quem in hoc labore occupati durante eo servant, alia morbos generans causa sita est, aliaque in ipso laborum, quem observant, modo. Laborum imprimis, qui sursum erectis brachiis peraguntur, noxae intensissimae expenduntur.

Tandem et plurima corpora peregrina in hoc p. 26. labore occupati corpus petunt. Pulvis metallicus mineralisque totam eius superficiem ambit, externis internisque corporis partibus se insinuans, varie acris, varias et acerrimas ut plurimum materias minerales continens, in quibus arsenicales, et plumbeae, mercuriales, caet. imprimis eminent. Tandem et metallifodina humore eam continuo irrorante madet, quae causa et plurimum ad varios ex hoc labore morbos producendos confert.

Quibus praemissis, ad speciales metallifossorum morbos Noster transit, in quibus morbi catarrhales varii, coryza, febres catarrhales rheumaticae, rheumatismi diuturni, caet. inflammatorii morbi, tales in pri-

inprimis, qui de sanguinis accumulatione in certa quadam parte dependent, oculorum, colli inflammationes, capitis dolores, erysipelas, cachectici morbi, pedum tumores frigidi, internorum nobiliorum viscerum obstructions, atrophia, caet. inprimis eminent.

p. 47. Singulare morbi genus, quo metalliflores frequenter corripuntur, *montana lues* (*die Bergsucht*) constituit, in quo duae species, *montanum asthma*, et *phthisis pulmonalis montana* distinguendae sunt, quarum quaelibet singularem, per se existentem morbum constituit, hoc tamen modo, ut phthisis pulmonalis montana montanum asthma saepe excipiat. Symptomatibus, extispiciis, caet. eorum expositis, qui asthma montano mortui sunt, ad phthisin pulmonalem montanam Auctor transit, cuius causas, symptomata stadiaque varia describit.

p. 59. Altero capite hi morbi pertractantur, qui a fisione certorum quorundam corporum mineralium minerarumque oriri solent. Primum de vitriolo, alumine, et sulphure agitur, (quidam tamen morbi ex aluminis iam effossi praeparatione oriundi omissi sunt) postea vero de mercurii fisione, in ea occupatis maxime noxia, immo saepissime lethifera.

p. 64. Tertium caput eorum morbos comprehendit, qui in mineris metallicis praeparandis, liquandis, caet. occupantur, eosque frequentiores quidem metalliflores morbis esse, verum non tam lethiferos, huiusque salubritatis causam in aëre puro, in quo hunc laborem peragentes degunt, sitam esse.

Modi nunc varii metallicas mineras praeparandi exponuntur, inprimis minerarum mallei operis comminutio, et cum aqua, tractatio. Postea ea, quae circa minerarum liquationem sanitati inimica occurrunt, pertractantur, eorum inprimis mentione iniecta, quae ignis actione durante sub

vapo-

vaporum forma in aërem eleuantur. Calorem intensissimum, cui in hoc opere occupati expositi sunt, plurimum ad varia valetudinis damna producenda conferre, vapores vero, qui durante liquatione minerarum adscendunt, sulphureos, ex zinco constantes, antimoniales, arsenicales, caet. esse, et propria sua vi nocere.

De smaltæ ex cobalto præparatione, ab eaque p. 81. pendentibus morbis pluribus agitur. Hos morbos quoad origines suas in arsenicalibus vaporibus, quæo labore durante, quo cobaltum in vitrum convertitur, emittuntur, in subtilissimo acutissimoque simul puluere, qui sub smaltæ præparatione facile se in corpus hunc laborem peragentis insinuat, et in continuo paene madore sitos esse.

De plumbi vaporibus his hominibus in omni p. 86. bus paene suis laboribus maxime nociuis de variis modis, quibus in corpus perueniunt, deque agendi eorum modo prolixè agitur.

In peculiaribus autem morbis a plumbi vaporibus aliisque causis accedentibus oriundis *saturnina colica* eminet, cuius symptomata, variae origines, extipicia, caet. accurate describuntur. Plura etiam de modo huic morbo medendi Noster habet. Maximos effectus a pinguibus substantiis copiose deglutitis ad præcauendum et curandum dirum hunc morbum expectari posse, asserit.

Quarto denique huius sectionis capite *praecipui modi metallifossorum morbos auertendi curandique* exponuntur. Ea, quæ ex improviso his fossoribus accidunt, maxime timenda, ut plurimum cautione in his rebus necessaria adhibita, caueri posse, neque multos in locis, ubi plurima metalla effodiuntur, in Hercynia sylua v. g. hoc improviso modo vita priuari. Aëris fodinarum

rum cum athmosphaerico communicationem semper ad cauendos diluendosque mephiticos vapores intercedere debere, nec hac communicatione omne semper vitae periculum auferri, quam hi vapores saepe subito in corpus solitarii fossorum irrumpant. Ad excitandos eos, qui his vaporibus vitam amisisse videntur, *alkali volatile fluor* Noster inprimis laudat.

Mercuriales vero vapores a corpore arcere aut corrigere maxime arduam rem esse, neque pingui, oleosa, inuoluentia, eum in finem a variis laudat semper conducere, quum hominibus mercurii solutioni operum dantibus, ob vniuersalem partium solidarum debilitatem languidae digestivae vires sint. Maxime, inter omnia praesidia contra hos vapores praestare, hominibus huic labori vacantibus, si et non ab eo aegrotent, ut in Americae australis mercurii fodinis fieri solet, otium longum, ruralemque aërem in loco calido concedere, iisque, ut rus colant, permittere. Quo otio laborumque vicissitudine et morbos a mercurio productos, tremorum articulorum inprimis, curari.

Ad alios minerarum, inprimis pulueris infusus varia praesidia enumerantur, in iis autem hoc maximum esse Noster asserit, si grato otio, necessariaque laborum vicissitudine intercurrente, corpus a mineralium fossione aegrum, refocilletur. Hoc modo valetudinem metallifossorum in America potentissime praeservari.

p. 121. Nunc ad officinas Noster transit, liquandis mineris metallicis dicatas. Maxime convenire, si haec officinae in loco excelsa, aëri ex omni parte aperto, positae sint. De furnis spiraculisque instruendis, et qualis diaeta in hoc labore occupatis conveniat. Offinarum, in quibus calx viva ignis ope

paratur, ad suffocandos vapores metallicos mineralisque varios, vsus.

Absoluta hoc modo de metallifossorum morbis tractatione, penitus a Cl. editore profecta, quum in RAMAZZINII libro, si anicularum quasdam fabulas excipias, hi morbi penitus fere omissi sint, *septima sessione Noster eorum morbos pertractat. qui p. 126. in laboribus suis corpora mineralia frequenter tractare debent*, praemissisque generalioribus quibusdam, ad chymicorum morbos transit, in quo capite plures particulares historiae, ad celeberrimorum quorundam chymicorum morbos spectantes, traduntur. Laboratorium ad hos morbos arcendos bene instruendum, carbonumque vaporem vitandum esse. De alchymicorum morbis quaedam, inprimis de sanae mentis ex horum laboribus facili laesione.

De *aurifabrorum et deauratorum* morbis altero capite agitur. Sessionem continuam, carbonum vapores, mallei frequentem usum, variosque minerales vapores ad eorum morbos multum, maxime autem *deaurationem*, quae mercurii ope fit, conferre. De symptomatibus ex mercurio a deauratoribus sub vaporum forma ingesto. In medicinis plurimis, quas ad deauratorum morbos Noster allegat, electricitatem omnibus aliis praefert. Quare mercurius sub vaporum forma ingestus tam vehementer noceat.

De iatraliptarum eorumque morbis, qui mercurialia vnguenta frictione in corpus ingerunt, tertio capite agitur, in quo fere omnia ad ea redeunt, quae cap. 2. dicta sunt.

Quarto capite *sulphurariorum* morbi exponuntur. p. 161. tur, in iis partim, qui sulphuris mineras effodiunt, ex iisque sulphur praeparant, partim et in iis, qui crudum sulphur in fila ducunt, obuii. De sulphuris

crudi varieque praeparati varia virtute plura proponuntur.

Quinto capite de *gypſariorum* et *calcariorum* morbis agitur, et de eo, in quo gypſi venenata qualitas lateat. De calcis viuae pulueris noxis variis, inprimis in pulmones illati, et de calore, cui calcarii in calce praeparanda exponuntur. Quantaes quamque lethiferae noxae in conclauibus calce uua recenter obduſtis commorantibus exſpectanda ſint.

p. 183. Nunc ad *figulorum* morbos tranſitus eſt, qui paene omnes a materiaram mineralium, calciumque metallicarum tractatione pendent. Plumbum inprimis a figulis frequenter adhiberi, ex eoque morbos iis frequentiffimos eſſe. Extiſpicia figulorum, qui ex labore ſuo ſanitatis labem contrahant. De figulorum colica ſaturnina, paralyſi, hemiplegia, caet. Multum etiam ad figulorum morbos ſmaltam conferre, qua coeruleum colorem elegantem vaſis ſuis conciliant, nec non varium in laboribus ſuis corporis ſitum, madorem argillae tractandae, caet. Electricitatem et ad figulorum morbos plurimum valere.

p. 194. Hanc tractationem *piſtorum* et *tinſtorum* morbi excipiunt. Piſtoribus plurimos etiam morbos eſſe ex animo penitus ad picturam ſuam intentis, et ex corporis continuo ſitu, quem in laboribus ſuis obſeruant. De vernicis exhalationibus maxime noxiis, et de variorum colorum exhalationibus. Plumbi calces et in piſtoribus plurimos morbos producere, colores tamen ex vegetabili regno deſumptos omni noxa haud carere. — Tinſtores ab atmosphaera vaporibus reſerta eos circumdante, valde laedi, inprimis quum hi vapores ob varias tingentes materias vario modo acres ſint.

Phar

Pharmatopolarum morbos plures ab officinaep. 209.
 frigore hyberno, statione caet. plurimos vero ab
 exhalationibus corporum, quae frequenter tractant,
 pendere. Venena etiam, in quibus versantur, mul-
 tum ad hos morbos conferre.

Ultima sectione *eorum morbi* pertractantur, qui p. 222.
durantibus suis laboribus igni frequenter expositi sunt,
 primoque capite morbi ab aestu ignis nimis inten-
 so carbonumque vaporibus oriundi exponuntur. De
 caloris effectibus generatim, posteaque de effectibus
 caloris inaequalis, cui v.g. anterior corporis pars ex-
 ponitur, posteriore frigente, et de effectibus caloris
 in caput, os, pulmones, caet. agitur. Carbonum
 vero vapores duobus modis corpus afficere, altero,
 quo in nervos, altero vero, quo in aërem agunt,
 eumque ad respirationem ineptum reddunt; nec
 frequentissimos effectus hos esse, quibus hi vapo-
 res mortem inferunt, quum longe frequentius va-
 rios morbos inducant.

De vitriariorum morbis altero huius sectionis
 capite agitur. Speculariorum morbi ex RAMAZ- p. 236.
 ZINIO traduntur, tertioque capite de eorum mor-
 bis agitur, qui in aere fundendo et variis cupreis
 vasis parandis occupantur. De cupro veneno cor-
 pori varie infuso, et de eius aerisque vaporibus fa-
 cile, durante fusione, in vapores eleuandis. Capil-
 lum in hoc opere versantium virore quodam ab his
 vaporibus obduci. Has vaporum noxas et in his
 notabiles esse, qui talia opificia discunt, eosque pae-
 ne omnes in initio vomitum experiri. Mallei vsus
 opificiaque eius ope peracta quantas noxas adfe-
 rant. Sanguinis sputationem eo imprimis conci-
 tari, eamque hanc ob causam in librorum compa-
 ctioribus valde frequentem esse, disponere tamen in
 his ad haemoptysin et vapores glutinis animalis,
 quibus hyemali imprimis tempore frequenter ex-
 positi

positi sunt. Auditum difficilem his hominibus etiam frequentem esse. Tandem et politurae laeuigationisque utensilium paratorum damna expenduntur.

p. 251. Stanni et plumbifusorum morbi quarto capite exponuntur, ex stanno tamen puro morbos parcos valde esse, omnesque paene stannifusorum morbos a plumbo pendere, plumbifusorum morbos autem longe frequentiores esse. In ferrariorum fabrorum morbis oculorum morbos et articulorum frequentissimos, pectoris autem morbos raros esse.

p. 267. Huic alteri volumini plura additamenta ad primam partem referenda adnexa sunt. Coriarios adeo a pellibus animalium morbidorum lacti. Corticum quernorum usum ad gangraenam externum Cl. Auctor nouis experimentis demonstrat. De morbis eorum, qui gluten ex variis animalium partibus parant. Hos ob putrida effluuia annis 1771 et 1772. epidemicis putridis febribus frequenter occubuisse. Multas noxas et conualescentibus ex madore linteorum recenter lotorum et non probe siccatorum esse. In lanionibus excretionis urinae vitia frequenter obseruari. Morbi fornicariorum ex obseruationibus Cl^{orum} LABARIE, CADET et PARMENTIER vberius enarrantur. Quanta noxas molitoribus pistoribusque tractatioimenti corrupti inferat. Molitores etiam, prae pistoribus, asthmate frequentissime corripitur. Lanelotionem cum acerrimo lixiuio sanitati variis modis inimicam esse. Gossypii carminationem totaeconomiae animali in iunioribus, imprimis virginibus, in quibus natura menstruum fluxum molitur, insidias frugere.

p. 294. De coactiliorum (eorum, qui pileos parant) morbis singulari capite tractatum est, iique morbi medicorum attentionem eo magis merentur, quum et Academia scientiarum Parisina nuper quaestio-

nem de iis auertendis curandisque proposuerit. Hos opifices a pilis psilothro quodam praeparatis, acutis, acribus, oculos, pulmones, ventriculum copiosissime petentibus, inprimis laedi, indeque lippitudines diuturnas, faucium inflammationem, phthisin pulmonalem, caet. produci. In condensationis opere plures a carbonum vaporibus laedi, et subinde necari; condensationem autem vltiorem, quae follonio quodam opere peragitur, ob copiosissimos acerrimosque subinde vapores opificis corpus circumdantes omnis paene generis morbos copiose producere, pulmonum autem morbos, ob alios iam labores iis frequentes, inprimis augere.

Pannorum laneorum textores, qui opificium suum stando peragunt, paucis morbis obnoxios esse; neruorum autem morbos ex eo tempore longe copiosiores factos esse, ex quo sedentariorum opificum in Germania copia increuerit. Ipse autem Cl. Auctor, qui in oppido quodam physici munere fungitur, in quo paene omnes (incolarum numerus ad 4000 est) in pannis laneis tibialibusque ex gossypio parandis versantur, pluresque inprimis mulieres in nendis, duplicandis, praeparandis, caet. filis laneis gossypinisque occupantur, morbos, qui ex sedentariis his opificiis oriri solent, diligenter obseruavit. Hypochondriacum malum, morbosque ex haemorrhoidibus, digestionis vires deprauatas, cachexiam, humorum corruptionem variam, scrofulas, herpetem, purpuram chronicam, chlorosin, leucophlegmatiam, articulorum tumores frigidos, fluxum in iunioribus inprimis mulieribus album, fluxum menstrui ataxiam, pectorisque morbos varios, inprimis pectoris oppressionem haemoptysinque morbos his hominibus frequentissimos esse, febres vero puras mereque sanguineas inflammationes, intermittentes febres, et calculum vesicae renum-

que raros valde, imo rarissimos his opificibus morbos esse.

De morbis eorum, qui tibialia texunt, vterius agitur. Multos inprimis, qui ad hoc maxime sedentarium opificium accedunt. pessime affligi a continua sessione. Morbi demum singularis plane quoad sua symptomata in tali opifice lethalis historia adnectitur. Erat ex Nostri sententia aneurysma cordis aut aortae arteriae; nos vero morbi essentiam in pulmonalium venarum varicibus constituisse arbitramur.

Sartores quare tam frequenter aegrotent. Petus in omnibus, qui in corio rebusque duris neidis occupantur, vehementer laedi.

p. 320. De cursorum, equisonum, baiulorum morbis plura subnectuntur. De strumis eorum, qui onera in capite gestant. Haud malo consilio operi denique index additus est.

XXII.

Journal de médecine, chirurgie, & pharmacie, &c. A. 1780. Tom. LIII. à Paris. 8. p. 576. & Tom. LIV. p. 576.

i. e.

Diarium ad medicinam, chirurgiam, pharmaciam etc. pertinens.

Menfis ianuarius.

p. 24. 2) **D**USAUX de usu sanguisugarum applicatarum in parte affecta in quibusdam casibus. Laudantur eae in doloribus vehementibus, in articulatione brachii cum humero obortis, post rheumatismum et vapores, in podagra, in carie ossium, in vulneribus pulmonum.

3) LV.

3) LVDOVICI BILSII *methodus balsamandi* p. 31.
corpora.

4) *Disquisitio discursus praeliminaris versioni*
CHAYRON *operis Thedenii cuiusdam praemissa ab*
HOIN. Praecipue aduersus $\sqrt{\text{sum}}$ forcipis in arte
obstetricia eiusque correctores LEVRET et SMEL- p. 39.
LIE insurrexit Noster, demonstrando pericula pro-
venientia, si adhibentur, antequam sufficiens exer-
citium et omnibus numeris absolutus habitus sit
acquisitus. Etiam in exercitatissimis manibus in- p. 40.
vilem esse forcipem in capitis inclauatione, aut si p. 48.
caput ad latus, aut oblique descenderit in minorem
peluim, aut si fonticulus vel bregma anterieus in-
trauerit minorem peluim et medicus hanc peruer-
sam situationem nequeat corrigere.

5) BERTHOLETI *specimen de causticis salibus et* p. 50.
praecipitatis metallicis. Commemorat Auctor expe-
rimenta instituta cum mercurio varie praeparato,
sale ammoniaco, aliisque, atque simul prouocat ad
Cl. chymicorum auctoritatem.

Menfis februiarius.

1) *effectus ptisanae Caraibensis etc.* *Obserua-* p. 97.
tiones omnes curandi methodos morborum venereorum
concernentes Auctore MITTIE, nouae observationes
FABRE de morbis venereis et effectus ptisanae Carai-
bensis in morbis venereis propositi a SAINT LEGER,
DE HORNE, BACHER et ROUSSEL DE VAUZESME.
Hac ptisana descripta eiusque virtute declarata cum
adiectis obseruationibus et incommodis sudorifico-
rum et purgantium tanquam vniorum et princi-
pum remediorum in morbis venereis expositis, MIT- p. 108.
TIE obseruationes laudantur, et FABRI obseruatio- p. 112.
nes commendantur.

2) *Continuatio obseruationum GOULINI de no-* p. 124.
ua editione aphorismorum HIPPOCRATIS.

- p. 144. 3) *BROCOT de amputatione brachii absque figura*: Reiterata venae sectione, et applicatis emollientibus et deterfiuis brachium vulneratum feliciter amputatum est.
- p. 153. 4) *Morbus dysentericus observatus a Cl. MARET*. Refertur ille ad putridos, qui funestum exitum habent, nisi bene ac legitime curetur, illeque viros, feminas, infantes et adultos absque omni discrimine inuasit. Suum autem stadium quatuor absolvit periodis, quarum 1) leuiter aegros male se habere declarat. cum prostrato appetitu, nauseis, doloribus stomachi, ore pessimo et interdum vomitionibus. 2) sanguis tunc primum prodit, lingua interdum colore suo gaudet, interdum mucositate alba obducta, sitis adest, vel deest, nausea pergit, pulsus est vel naturalis, vel parum febrilis, cutis magis sicca quam humida, venter tumidus, deiectiones frequentes, dolores, tenesmi, materia euacuatur flaua vel cum sanguine, vel tincta, in quibusdam sanguis purus exit, insomnia accedunt. 3) deiectiones cum prioribus symptomatibus fiunt foetidae et saniosae, 4) deiectiones iterum sensim sensimque ad naturalem statum accedunt, non sunt tamen ita frequentes, nonnulli moriuntur, quidam conualescunt. Remedia etiam addita sunt cum formulis.
- p. 176. 5) *BAILLET de conformatione monstrosa*.

Menfis martius.

- p. 192. 1) *CLAYD. REVILLON disquisitiones causae affectuum hypochondriacorum, vulgo vapores appellatorum, cum appendice de corporis conditione in transpiratione perfecta et aëre temperato*. Omnis quaestio eo redit, praecipuam causam affectuum nervosorum esse transpirationem suppressam, quae restituenda sit; ope regiminis ac medendi methodi

Ex qua elicit Noster, transpirationem minus recte p. 198.
 procedentem vaporosis affectibus fauere, et demon-
 strat animum potissimum sic affici, vt passiones, et p. 200.
 immoderati labores voluptasque hos producant lae-
 dendo digestionem et transpirationem impediendo
 aut supprimendo. Tandem affectus vaporosi fiunt p. 203.
 eo grauiore, quia imminutio transpirationis di-
 gestionem alterat, et imperfectior reddita haec fun-
 ctio transpirationem imperfectam esse efficiat.

2) *Continuatio et finis disquisitionis discursus prae-* p. 207.
liminaris HOIMII. Respondere pergit Auct. ad quae-
 stiones, num forceps corrigat vitiosas situationes?
 num diminuat diametrum corporis, vt extrahi pos-
 sit? Docet forcipem extendere dimensionem lo-
 corum, per quae fit transitus, et tandem perstrin-
 git vberius ea, quae a LEVRETO de vsu forcipis p. 210.
 sunt tradita, et argumentis firmis defendere
 tentat.

3) *BAVMII observatio de comate somnolento.* p. 226.
 Belle huius morbi historiam suppeditauit atque
 animaduersiones egregias adiecit, quae non nisi
 possunt esse gratissimae.

4) *BOUCHER de rheumatismo epidemico in re-* p. 243.
gionibus Flandriae autumnii tempore 1782. Prae-
 cesserat hunc affectum diarrhoea, quam variae rheu-
 matismorum sunt secutae species, videlicet rheuma,
 bronchus, epiphora et coryza; naturam, sympto-
 mata atque sedes huius morbi accurate indagauit
 Noster, et pro diuersitate symptomatum diuersas
 quoque vias medendi ingressus est.

5) *BONCERF observatio de obduratione intesti-* p. 254.
ni recti.

6) *BERTHELOTI observatio de metastasi quadam*
peculiari. Febrim continuam admodum vehemen-
 tem insecuta metastasis morboiae materiae in bra-
 chio, vbi vlcus ortum et sanatum est.

P. 264. 7) SCHÜLER de egregio vini *effectu* in *marasmo* post longam *suppurationem* et *gangraenosam* *vulnere*. Vini Burgundici aegro propinabatur per omnes horas vnum cochlear, successiue illa dosi aucta, vt pus et vulnera intra breue tempus naturalem reciperent colorem, pulsus fiebat fortior, gangraenosa eschara decidebat, appetitus et actiones animales et vitales ita augebantur, vt intra tres septimanas conualesceret, sed tussis frequens et violenta accessit, quae quoque repressa est.

Mensis aprilis.

P. 289. 1) DE LA ROCHE *analysis functionum systematis nervosi*, quae introductionis loco examini practico morborum nervosorum esse potest. Lectionibus CULLENII Angli superstructum est hoc systema, et Noster praepriis tractat physiologiam nervorum.

P. 291. Omne autem nervosum systema absque omni discrimine principium comprehendit vitale, omnes functiones nervorum coniunctim et subordinate respectu necessariae cuiusdam et perpetuae relationis, vnde diuidit illud in quatuor partes, cerebrum, nervos, extremitates nervorum sensiles et mobiles:

P. 295. Ordinem motus declarat Noster, sensationes, et hi-

P. 302. storiam organorum motus, fibrarum, et musculo-

P. 310. rum, et de cerebro, de sympathiis, de natura fluidi neruei et causa caloris animalis differit.

P. 312. 2) SYMEIRE de *conuenientibus morborum biliosorum et febrium intermittentium et remittentium characteribus*. Institutis in paludosis regionibus observationibus intellexit febres intermittentes et remittentes ibi esse endemicas saepiusque epidemicas ex humoribus biliosis putridisque ortas. Itaque omnes ortus harum febrium circumstantias, phaenomena tempore paroxysmorum, omnesque effectus

effectus spontaneos animaduertit, atque iis mederi studuit.

3) DE LA PLANCHE *de ratione producendi* p. 322.
aetherem nitrosum, liquorem mineralem anodynum nitrosum, acidum nitrosum fumantem et spiritum nitri dulcis. Ex multis repetitisque experienciis, quas ad modum BUCQUETI instituit, haec commentatio consignata est litteris.

4) DESGRANGES *de quodam genuum morbo.* p. 331.

5) PLANCHON *de febre miliari puerperarum* p. 340.
eiusque cura. Origine et progressu huius morbi p. 344.
 descripto Noster characterem, signa et symptomata, et differentias, quatuorque periodos huius febris accurate exposuit.

Mensis maius.

2) BRIOUDE *de quibusdam remediis hodie admodum* p. 397.
usatis in nonnullis urbibus Francogalliae. Hic potissimum de magnesia, eius chemico examine, virtutibus et usu loquitur Auctor.

3) SVMETRE *de ligaturis periculi plenis in hae-* p. 413.
morrhagia narium extremitatibus applicatis. Exemplo docet, intercepta sanguinis periodo per extremitates inferiores et superiores imminui affluxum versus cor eiusque circulationem et actionem lentiores effici, mortemque accelerari.

4) Observatio GRATELOUP *de hernia pleurae.* p. 416.

5) IAYMES *observatio de effectibus noxiis nu-* p. 424.
cum prunorum deglutitorum et in duodeno commorantium.

6) Continuatio et finis dissertationis PLAN- p. 432.
 CHON *de febre miliari puerperarum.* Persequitur Noster symptomata in vniuersum benigna, circumstantias praecedentes et consequentes, febris miliaris maligni stadia et symptomata. Differentia se- p. 433.
 bris miliaris recens puerperas infestantis et epide- p. 441.
 micae,

P. 444. mīcae, diuersitas coloris pustularum, et curandi ratio secundum suas periodos, colorem, symptomata et circumstantias fusiꝯ declaratur, modusque, quibus in posterum haec febris possit praecaueri.

Mensis iunius.

P. 480. 1) DUCHANOT *tentamen de arte imitandi aquarum minerales.* Cognitis et disquisitis aquarum mineralium principiis docet, qua ratione ars iisdem proprietatibus aquas communes impraegnare possit.

P. 500. 2) DIEULEVEUT *observatio de dysenteria in Tregueria Britanniae inferioris et vicinarum regionum.* Coniuncta erat illa cum febre et vomitionibus, mucilaginosa et antiputrida praesidia egregie produxere effectus.

P. 506. 3) MAURET *de morbo dysenterico epidemico,* qui eodem, quo superior, tempore, alias non longe distans inuasit regiones, qui tamen paulo ab illa differre videtur, nam eundem ad febres biliosas putridas et inflammatorias refert, aliaque methodo iis mederi curauit.

P. 513. 4) BAUME *observatio de morte ex accedente cholera versus finem felicitis resolutionis lacteae congestionis.* Honestā quaedam femina ob matris suae mortem, et inde contractum moerorem liberis suis lactandis minime par erat, ex copia vero lactis facta est eius congestio inflammatoria cum febre hectica, quibus salia diuretica in decoctionibus aperitiua, laxantia et alia his casibus propria remedia fuere adhibita; his quidem cessit congestio, sed febris novae vires recepit, quibus opposita est china, quam diarrhoea biliosa lactea insecuta est, verum et diarrhoea cessit et febris soluta est, nihilo tamen secius omnia in deterius ruere, et cholera mortem acceleravit.

5) MASSOT *de vulnere caeso a furca, orbitam in p. 530.*
superiori palpebra versus oculum sinistrum intrante
cum laceratione cutis superioris ac inferioris hanc cauita-
tem inuestientis.

6) FOST *obseruatio de cauendarum apertura p. 535.*
rum finuum omnium et aduersorum possibilitate.
Commemoratis duabus historiis planum fit, com-
pressionem finuum eorum incisioni quam longissi-
me esse praefendam.

7) LECHARTIER DE LVCIVEL *de vaporibus p. 540.*
per vesicatoria curatis. Causam omnem suppressio-
 ni mensum et fluoris albi tribuit, quippe qui ma-
 lignos humores ad neruos propulsarunt, vesicato-
 riis autem vapores inde orti cessarunt.

Mensis iulius.

T.LIV.

2) *Responsio in forma epistolae consultationem p. 32.*
DESGRANGES concernens.

3) *Alia responsio de eodem argumento ab ESN. p. 39.*
DELAVALLE E. In ambabus de spina ventosa dis-
 feritur.

4) BAVMES *de adhibenda diuersis temporibus p. 42.*
venae sectione in pleuresi. Celeberrimorum virorum
 in arte medica testimonia et auctoritates pro venae-
 sectione admittenda in hoc graui diroque laudat
 morbo, eaque tempestiue instituta crisin fieri ex p. 56.
 peroratione facili, sufficiente et leuante, perque
 plurimos dies durante.

5) MAVREL *de morbo verminoso. Dolores p. 60.*
pleuritici a vermibus orti hunc morbum produ-
xere, cui succurrere studuit Auctor duabus drach-
mis musci Corsici in decocto datis cum dimidio sac-
chari cochleari; altero die iterum duas musci eius-
dem drachmas, vnam rhabarbari, duas salis Epso-
miensis et duas vncias Syrupi florum persicorum
exhibuit, quibus assumtis magna vermium copia
expulsa

expulsa est, haec remedia continuata sunt interpositis purgantibus ex octo granis diagrydii, sex mercurii dulcis, et duodecim musci Corsici in puluerem redacti.

- P. 65. 6) *DUPPIN de partu laboriosissimo, sectione Caesarea terminato.* Femina triginta quinque annorum, pedum et coxarum mala conformatione in infantia ex rachitide praedita, nixibus ad partum per septem et viginti horas defatigata, Caesareae sectioni subiecta fuit.

Menfis augustus.

- P. III. 2) *GRATELOUP compendiosa enarratio morbi Ducros - Duboscq.* Eques ille illustris usque ad annum aetatis sexagesimum prospera usus valetudine, subito fatigatum sese sensit, et fortissima febris correptus est cum deliriis et alteratione, venae sectio et vomitoria incassum adhibita sunt, accessit febris putrida, rheumatismus, tussis, ingentes dolores in renum regione, ardor in pectore et hypochondriis, dolores laterum vagi, insomnia, difficilis respiratio, vomitus cruentus, tandemque expiravit. Cadavere aperto versus spurias costas in conspectum venit tumor oui magnitudinem aequans, steatomaque referens, sed ipsum magnum apparuit, ibi quoque tumor steatomatosus fuit aequans magnitudinem oui columbini, cor ipsum paulo minus, quam corporis statura exigebat, et in ventriculis polyposae fuerunt concretiones, in aorta eiusque fibris etiam polypi haeserunt.

- P. 128. 3) *Epistola CRAISME*, cuius argumentum fecunditas imperiorum est.

- P. 132. 4) *ARCENS observatio de effectibus pessimis prunorum flauorum.* Descriptis his, historiam subnectit de tribus pueris mane hos fructus comedentibus, qui sese lassos, fatigatosque senserunt, atque ita obdormi-
sunt,

sunt, vt vix excitari potuere. Noster accersitus illos hoc in statu inuenit, cum spiratione suppressa, et convulsionibus; tartarus emeticus, oleum oliuarum, syrupus emeticus, venaesectio, clysteres emollientes, stoechas arabica et antispasmodica egregie profuerunt.

5) MARTIN *de effectibus semicupiorum domesticorum in deliriis.* p. 137. Quidam peripneumonia correptus, venaesectio frustra adhibita, et vomitu cruento excruciat, semicupio a delirio accedente liberatus est.

6) ABEL *de noua methodo dentes incisores et caninos extrahendi;* fit illa ope filorum vel sine, vel cum lamina adhibitorum, aut ligno aureo, quod ab vna parte est immobile, ab altera vero cum lamina moveri potest, torquendo, itaque dentes hoc instrumento extrahuntur.

7) *Epistola* MARETI, qua PAVLETVM mala fide p. 144. in citando egisse affirmat.

8) *Observatio de electricitate medica.* p. 161.

Menfis september.

1) *Observationes de magnetismo animali Auctore* p. 193. DESLON. Tribus articulis totum opus absolvitur, primus historias persanatorum continet, in altero rationem reddit de suo procedendi modo, et in tertio MESMERI doctrina explicatur operandique modus.

2) SCHMALL *observationes de podagra.* Chinae usum in podagra praeprimis laudat.

3) *Observationes* BAYME, quibus declarat regulas prognosticas in morbis acutis esse incertas. In gratiam iuniorum medicorum hae observationes sunt litteris consignatae.

4) *Observationes de quibusdam ferri praeparatis, in specie de aethiope martiali Auctore* OPOIX. p. 244. Recte iudicat Noster, ferrum, si usum medicum speramus,

- ramus, debere in minimas partes lima diuidi atque rori exponi, quae in puluerem redactae crocum
- p. 247. martis aperituum sistunt. Diuersos deinde aethiopis martialis praeparandi modos proponit, triturationem esse admodum longam et difficilem, Croharii autem methodum palmam utique promereri.
- p. 253. 5) PLANCHON *tentamen de aquis mineralibus fontis Saulchoir*. Dissertatio praeliminaris varia huc
- p. 260. spectantia tractat, deinde A. Cl. verba facit de fite fontis Saulchoir et de principiis huius aquae, atque experimenta cum iis instituta commemorat.

Mensis october.

- p. 289. 1) *Continuatio obseruationum DESLON de magnitismo animali*. Supra iam de iis obseruationibus disseruimus.
- p. 317. 2) *Obseruatio de lactea quadam chronica depositione*, quam femina quadraginta annorum in quinto puerperio passa est, quum ipsum lactare cuperet infantem. Inflammatoria conditio venae sectione et antiphlogisticis dissipata est medicaminibus, febris imminuta est, et lac copiose rediit. Menstrua per tres menses suppressa sunt restituta, sed flatulentis et colicis saepius infestata est, quae tamen clysteribus et purgantibus sunt dissipata. Sexta demum vice parturit, in quo primum bene se habuit, postea ventre constipata fuit et colica infestata, quae tamen clysteribus, balneis emollientibus, et ptisanis leuiter aperientibus admodum sunt leuatae. Rediit tamen malum cum ardore, dolore epigastrico, et constipatione. Diaeta mucilaginosa antiphlogistica, venae sectio in brachio, semicupia ex aqua calida, fomentationes, iniectiones in anum et vaginam, balnea vaporosa, applicatio sanguifugorum, clysteres emollientes, vsus lactis asinini praestiterunt egregios effectus.

3) MARTIN *obſervatio de peculiari luxatione* p. 328.
cartilaginum coſtarum.

4) HUSARD *de catarrhali equorum morbo anni* p. 333.
1776. Omnia ſymptomata accurate Noſter ſup-
peditavit, atque mucilaginofis, dulcificantibus po-
tionibus, ſuffumigiis, kermes minerali, infuſioni
plantarum aromaticarum et incidentium, kermes
cum melle, pulveri Liquiritiae, omne fere tribuit.

5) PLANCHON *continuatio tentaminis de aquis* p. 338.
mineralibus. Experimenta cum examine et quae-
ſtionibus auctoris hic ſuo ordine commemorantur.

Menſis november.

1) CHAPPOT *ſyſtema naturae de pure ſcrophu-* p. 385.
loſo. Praefaminis loco Noſter ſententias de ſcro-
phulis quamplurimorum medicorum ab HIPPO-
CRATE ad noſtra uſque tempora recenſet, atque
examine ſubiicit rigoroſiori commentationes aca-
demiae regiae chirurgorum praemii obtinendi cau-
ſa exhibitas. Ipſa autem tractatio de ſignis, quae p. 389.
principiorum loco eſſe poſſunt, agit, et de caracte-
re ſanguinis ſcrophuloſi, humorum et ſpirituum, ex
quibus quatuor ſignorum fiunt claſſes, illa 1) dedu p. 390.
cunt dyſcrasiam ſive malam carnis conditionem ex
ſenſilitate exceſſiva, et ſtatu oris 2) produnt ſeſe per
excretiones humorum, tincturam et colorem cu-
tis, conformationem externam, per conſervationem
ſubiecti et motus muſculares. 3) conſtituunt fun-
ctiones vitales animales, tuſſis, vox et actus vene-
reus 4) ſignum recurrens, quia ſymptomata hoc
ſignum producentia ab indiuiduali mala pendent
diſpoſitione, vel a cauſis proximis morborum ſcro-
phuloſorum, et principio mobili malarum diſpoſi-
tionum ſcrophuloſarum. Denique tractat in ſe p. 394-
ctione quinta duobus capitibus diſpoſitiones indiui-
duales, et influxum atmofphaerae.

- p. 402. 2) *Observatio ARCEI de tympanitide hysterica.* Examinato et cognito morbo, infusio chamomillae, potio antihysterica ex syrupo de nymphaea, aqua florum Aurantiorum, viginti guttis tincturae castorei et dimidia drachmae spiritus mineralis anodynus cum sex unciiis aquae florum tiliae mixta egregie profuit.
- p. 407. 3) *CASAUBIEL de morbo quodam nervoso.* Virgo quaedam viginti quatuor annorum usu saponum ad discutiendum tumorem claviculae sinistrae, nervorum spasmos sibi contraxit cum agrypnia et urinae frequentiori et difficili emissionem, quae omnia relaxantibus et antispasmodicis lenioribus sublata sunt.
- p. 408. 4) *Analytis CAZALE aquae mineralis putealis Covy.* Inquirat Noster in fontes et naturam terrae, quam transeunt, determinat temperaturam aquae ope thermometri cum mercurio, et examinat naturam vicini aeris, ex quibus qualitatem aquae declarat.
- p. 425. 5) *IVYMES observatio de efficaci applicatione sanguisugarum in mania et epilepsia.*
- p. 430. 6) *FLEUR observatio de fractura humeri.*
- p. 436. 7) *EI. consultatio ipsius coniugem concernens de tumore matricis in regione dextra oborto.*
- p. 441. 8) *DVBB consultatio de malo quodam ischiadico.*
- 9) *CROHARE de aethiope martiali ad opoix.* Varias obiectiones et dubitationes Cl. OPOIX proponit, atque ut eae solvantur humanissime petit.

Menfis december.

- p. 494. 2) *HOUDRY observatio de morbo chronico.* Ille morbus ad vaporosos et systematis nervosi est referendus, quem aptis remediis Noster persanavit.
- 3) 20.

3) POTHONIER *de pleuresi rheumatica venae*-p. 504.
sectione sublata.

4) SCHÜLER *de praeiudicio Heluetiorum*, quo p. 507.
omnes morbos inflammatorios pecudum pectoris pro
pulmonum morbo venditant. Ex inspectione cada-
verum redarguit hoc praeiudicium asserendo ac de-
monstrando hunc morbum fuisse peripneumoniam,
atque VITETI, CIARETI, HALLERIQUE auctoritate
et verbis ductus suam sententiam ulterius confirma-
re studet.

5) IMBERT *de ruptura matricis, qua factum est*, p. 534
ut infans per ventrem debuerit emitti. Hoc in casu
suadet sectionem caesaream, ut vitam retineant
gravidae.

6) DESGRANGES *explicatio effectuum morbi*
cuiusdam genu virginis Berth. Lectu digna non
solum est historia morbi, sed etiam medendi ratio.

7) TAILLARDANT *observatio de ranula conti-*
nente calculum. HEISTER et LOUIS operationem
huius tumoris eiusque simul naturam ac indolem
descripserunt, ergo nihil de ea profert, reiicit ta-
men SOULIERI medendi rationem per phlegma-
goga: deinde historiam ipsam morbi narrat, qui in-
festauerat pauperem feminam quadraginta trium
annorum, quae vix paruum panis frustulum assume-
re potuit, et quam operatione instituta feliciter
sanavit.

XXIII.

Die Geschichte der Kriebelkrankheit, besonders derje-
nigen, welche in den Jahren 1770 und 1771.
in den Zellischen Gegenden gewüthet hat, beschrie-
ben von IOHANN TAVBE. Göttingen. 1782.
2 z Alph. in 8. nebst einem Kupfer.

i. e.

Historia morbi spasmodico - convulsivi epidemici vagi, imprimis illius, qui annis 1770 et 1771. Cellensem regionem peruasit. Auctore IOANNE TAVBE.

Diu expectatus hic desideratusque liber, post varia, quae ipse sustinuit, fata, demum in lucem prodiit, lucupletissimam locubratissimamque dirisimi huius morbi historiam continens, ita ut paucos morbos habeamus, in quibus tantum operae, quam in hoc, infusum sit.

Ipse Celeb. Auctor hunc morbum (quod et historiae libro additae probant) tam copiose observavit, ut ipse asseueret, e medicis nostri temporis nullum esse, qui hunc morbum homines tam copiose vehementerque inuadentem obseruauerit, utque ipsum hoc opus ex solis observationibus a mense Septembri 1770. collectis natum sit. Id vero eo facilius euenire potuit, quum partim sanitatis hoc morbo affectorum cura a reipublicae proceribus illi, aliisque medicis Cellensibus Hannoveranisque, DE LEYSSER, ZIMMERMANN, THIER, MEIER, WICHMANN demandaretur, partim et omnia, quae valetudini publicae vlllo modo obstat valent, ipsius memoratorumque medicorum consilio a plebe diligenter auerterentur.

P. I. His praemonitis Noster ad *morbi spasmodici historiam* transit. Hyems a 1769 - 1770. frigidissima, perdurans fuit, eamque aestas sequuta est, frequentibus caloris, frigoris pluuiarumque vicissitudinibus. Nebulae, imprimis in secalis flore, frequenter inciderunt, pluuiasque saepius incidentes vrens calor subito excepit. Messis tempore tempestas constantior fuit, in frumenti vero aristis guttae ex luteo albae, pellucidae copiose obseruatae sunt.

sunt, apesque, has guttas colligentes, omnes interierunt. Quum ex hac frumenti peste secale cornutum frequenter proueniret, plures medici graues ex secali hoc, vbi malignum euasisset, morbos praesagierunt.

Quum iam messis tempore rustici fecalis sui collecti partem in farinam tritam ad panem statim adhibeant, eumque panem calidum adhuc ingurgitent, hanc consuetudinem et incolae pagi *Lutter* obseruarunt, in quibus morbus d. 29 mens. Augusti primum apparuit, magis magisque postea epidemia sensim dilatata, ita vt Decembris initio et Cellensem urbem inuaderet.

Licet partim a proceribus rei publicae, partim a medicis, omni modo incrementis epidemiae prospiceretur, intensior tamen crebriorque quotidie morbus factus est, statim vero remisit, quum ab his, qui publicarum rerum curam gerunt, bonum secale maxime aegris praeberetur. Animalium morbi ex hoc nociuo secali nulli fuerunt, gallinis et ouibus tantum subinde a spasmodico morbo correptis. Nec bouum lues hoc anno grassata est.

Nunc tabula quadam aegrorum in Cellenfi terra p. 17. copia traditur, quae 600. erat, ex quibus 97. mortem oppetierunt, ita vt Septembri mense 1770. et Februario Aprilique 1771. plurimi aegri eam obirent.

Altera sectione morbi ex scriptoribus historia p. 20. traditur. Morbum et antiquissimis temporibus iam extitisse, eiusque iam in S. Codice mentionem iniici Auctor putat.

Primum autem morbum *CASPAR SEWENCK-FELD* descripsit, ann. 1587. et 1592. in Silesia epidemice grassantem. Prima vberior morbi ann. 1596. grassantis descriptio in celebri isto Marburgensi consilio prostat. Morbi postea *DRAWITZIVS* ann. 1647. mentionem fecit, in Germania et ann.

1648. 1702. 1709. 1717. 1723. 1736. 1742. in Suecia ann. 1745. 1746. 1754. etc. grassantis.

p. 97.

Morbi quoad symptomata eius historia sequitur, mox acuto, mox vero diuturno modo homines occupantis. In epidemiae initis omnes acute laborabant, in progressu vero morbus longius perdurabat.

In his, qui acute laborant, *formicationis sensu* princeps symptoma est, quem caecitas, caduca vertigo, articulorum tremor, inanes vomendi conatus, totius corporis, inprimis musculorum flexorum, spasmii et conuulsiones excipiunt. Totum corpus aegro maxime perturbato. frigidissimo sudore oblitum, os collapsum, pallidum, horridum est. Spuma subinde, saepe sanguinea, ex ore manat, et fitis aegros excrucians ubi potu leuatur, anxietas augeatur. Omnes aegri, ut contracti ipsis articuli extendantur anxie petunt, de ineffabili dolore anxietateque querentes. Conamina ad urinam aluumque demittendam irrita, frequentia adsunt. Pulsus paruus, lentus, interruptus est, et praesentibus dirissimis symptomatibus exploratoris digitum fugit.

Postea verae conuulsiones apparent, cum sensuum et vocis defectu coniunctae, mortem in propinquo esse demonstrantes. Hoc acuto morbo omnes necati sunt. — Cadauera hoc morbo trucidatorum celerrime putrescunt, neque putridus foetor cadauerum incisionem facile permittit. Puer, quem ante meridiem morbus iugulauerat, post meridiem incisus est. Articulos tantus spasmus occupauit, ut nullo modo paene flecti possent. Abdominis integumenta partim ex flauo viridia, partim flaua fuerunt. Ex ore pituita pessime olens manavit, vibicibus in dorso pectoreque conspicuis. Abdomine inciso omentum molle, putridum, ventriculus intestinaque flaua, hepar autem durum et

fan-

sanguine turgidum fuit. Caeterae omnes abdominis partes colorem pessime flavescentem habuerunt. In ventriculo putride inflammato aqua biliosa, spumescens, in eaque lumbrici putridi continebantur. Fellis vesicula vehementer dilatata bilem viridescentem aqueamque continebat, lien sanguine turgidus, vrinae vesica maxime dilatata, pulmones, cerebri arteriae meningesque sanguine refertissimae erant. In choroideo plexu putredo adfuit.

Diuturna magis morbi species lente homines cum p. 105. articularum stupore, appetitus defectu, cordis oppressione, ad somnum propensione, frigoris in abdomine et dorso sensatione et articularum formatione corripit. Postea spasmi vagi oriuntur, sensim cum caeteris symptomatibus ingrauescentes, ita tamen, vt ex vomitu materiae bilioso-putridae insigne aegris leuamen sit. Spasmi sensim intensiores fiunt, sitimque, acidis, quae maxime cupiunt, leuatam, inanes vomendi conatus excipiunt. Oris color varie mutatur. Aegri articularum extensionem anxie petunt, dolores potentissime lenientem. Sudor copiosus, pulsus autem tranquillus, paruus est. Vires deficiunt aegris, ecstasi quadam ingruente, quae omnia symptomata, vbi remittunt, insignis ciborum cupiditas aegros inuadit, spasmiss, omnibusque dictis symptomatibus postea denuo ingruentibus.

Lac in mammis morbus non mutat, nec pueri p. 111. ab eo male se habent. Puerperarum lochia, menstruumque fluxum morbus non mutauit. Nec grauidae vehementius aegrotarunt. — Noui spasmodorum insultus a maxime morosorum aegrorum ira inprimis concitantur.

Quae omnia symptomata vbi per aliquot tempus aegros exercuerunt, eorum induciae quaedam oriuntur, aegris tamen et in his stupidis manentibus

bus et fornicationem sentientibus. Pupilla hoc tempore maxime dilatata, velut in amaurosi affectu est. Duplex iis in quibusdam obiectis, in aliis vero rectus et solitarius visus est. Articulorum tremor, vertigo, cardialgia aegros infestat.

p. 117. Spasms frequenter recurrentibus digitorum in articulis sensus tantopere demum minuitur, ut candentes carbones ignemque sine omni sensu ferant. In spasms tetanus, quem convulsionem accipiunt, frequentissimus est, *veram vero catalepsi* Noster in aegris non vidit. *Emprosthotonus* opisthotonusque rari erant (quod valde mirum est, quum in omni tetano paene opisthotonus adsit). Epilepsiam risumque sardonium in aegris non vidit.

p. 123. In maniam morbus subinde terminatur, quod pessimum est; frequentissime autem in amentiam, saepius in alui profluuium, subinde funestum, pedum oedema, anasarca, fluxus menstrui anomalias, hysterium malum, furorem vterinum.

Subinde et cutanea exanthemata furunculique ex morbo oriuntur. *Elephantiasis* speciem etiam post morbum Noster observavit. Crusta alba, splendens, foetidissima articulos obsidebat.

p. 133. Vermes, quorum mentionem nullus paene, quide hoc morbo scripsit, iniecit, in omnibus aegris aderant, lumbrici imprimis ascaridesque; hisque expulsi aegri conualuerunt. In anthelminticis emetica, purgantia, mercurii dulcis, radices valerianae et seminis santonici vsus maxime ad vermes valebant.

Oculorum morbi, imprimis cataracta, a spasms saepissime producuntur, subinde et lingua convulsivo dentium morfu tantopere laeditur, ut loquel aegris postea deficiat; in omnibus vero symptomatibus fornicationis sensus constantissimum est.

His

His symptomatibus morbi prima periodus lente quidem, verum feliciter terminatur, nec vnquam Noster, his praesentibus, morbi in alteram periodum transitum obseruauit. In altera autem periodo morbi symptomata sequentia sunt:

Spasmi in capite maxime saeuiunt. Sensus aep. 146. grorum omnes stupidi sunt. Virium languor, appetitus defectus, inanes vomendi conatus, sitis intensa ab eaque extincta anxietas intensissima sunt. Nostres sine somno transiguntur; pulsus, cute vrente, febrilis est. Os collapsum est, aluus aegro inscio deponitur; vrina pauca, saponacea demittitur, penitus subinde suppressa. De dolore in cerebro ineffabili queruntur.

Lingua in morbi progressu saepissime laeditur, vires vero sensim collabuntur, tetanoque, eiusue speciebus ingruentibus, aegri demum die a tetano tertio iugulantur. — Defunctorum cadauera rigida manent, nec putredinis vis in iis valde magna est. Incidere talia cadauera Nostro non licuit.

In dirissimis vero huius periodi symptomatibus *lenta gangraena* dirissimum est; talem tamen, tamque vehementem hanc gangraenam, qualis a Medicis Parisinis describitur, Noster non vidit. Terebinthinae inprimis oleum putredinem potentissime cohibuit. Vidit Noster perfectam post hunc morbum cutis depositionem, perfecte talem, qualem in cancris fluuiatilibus obseruare licet. Partem depositae tali modo cutis icon huic ex omni parte praeclaro libro additus exhibet.

Morbus difficulter semper sanabilis est; et assiduum continuumque medicamentorum vsum requirit. Symptomata morbum excipientia inprimis maxime diuturna sunt.

De *causis morbi* nunc agitur. Morbum neque p. 157. a malo victu, inprimis annonae caritate durante,

neque a lolio temulento, nec a raphano raphanifstro oriri, epidemiaeque tempore neque lolium, neque raphanum raphanifstrum in fecali obseruatum, copiosissime autem fecali *cornutum fecale* admixtum fuisse.

Cornutum fecale iis in locis, in quibus epidemia grassabatur, ab eo, quod in aliis locis, ab epidemia immunibus, collectum erat, valde diuersum fuit. Colorem habuit, quod in epidemicis locis creuerat, ex coeruleo et gryseo mixtum, tenacissimum, difficulter friabile fuit, odorem nauseosum corrosiuique saporem habuit. In aliis vero locis ab epidemia vacuis collectum album, farinaceum et sine sapore fuit, quae differentia quoad origines huius morbi diligenter notanda est.

p. 165. Multum tamen ad morbum ipsum fecale corruptum contulit, corruptio enim tertiam omnis in locis a contagio affectis secalis partem tentauerat, tali modo, vt ex coeruleo gryseam farinam grana continerent, mucidum adorem haberent et saporem linguae corrosiuum inducerent. Germen granorum erosum erat, suetaque specifica grauitas iis deerat. Aquae fontanae frigidae fecale corruptum aequae ac cornutum innatabat. Coctione in polentam fecale cornutum nullo modo redigi poterat, remanensque post coctionem aqua nauseam mouebat. Eadem et de fecali corrupto valuerunt. Omnia cum hoc fecali instituta experimenta docuerunt, *partem animale*m in illo penitus destructam esse, neque tale fecale in terram proiectam progerminauit.

Morbus eos tantum occupauit, qui panem polentamue ex *tali* fecali paratam deuorauerant, et quamuis morbus non omnes aequali saeuitie inuadebat, omnes tamen, si morbus familiam quandam occuparet, (quidam vero et leuiter) aegrotarunt:

Mor-

Morbum itaque a secali tali modo corrupto ortum esse certissimum est, et licet huius veneni vis et agendi modus nullo modo explicari possit, interest tamen, ut, unde haec corruptio ortu sit inquiretur. Corruptio intensior in secali, quod verno tempore seritur, quam in hiberno fuit, (idque secale plurimi rustici, simul ac collectum est, ad potentiam, placentas, caet. adhibent) magis quoque intensa in agris humidis fuit. Quum in flore esset hoc secale, nebulae graueolentes aliquoties observatae sunt, certas tantum regiones occupantes, (humidis agris, tempestate humida continuo existente, talibusque agris, quibus ex luto solum est, huius corruptionis partem maximam adscriberem. Vidi et ego morbum, spasmodico-convulsivum vagum sporadice grassantem, eos tantum occupasse, qui panem ex secali recenter ex agris in tota urbis regione maxime humidis collecto frequenter deuorauerant; vidi et plures alios morbos nostro analogos, spasmodicos, in vicis, quibus agri prae aliis humidi erant, quum aliorum vicorum incolae, qui secale suum ex agris magis siccis collegerant, immunes manerent).

Nunc ad *medicinas contra hunc morbum* Noster p. 180. transit. Primis statim aegris, quos morbus inuasit, emetica exhibuit, quorum effectus quum omni plane modo curantis spei responderent, ea in totius epidemiae progressu omnibus aegris data sunt. Tam stupidus autem ventriculus in omnibus aegris fuit, ut sueta medicinae dosis nullo modo sufficeret, utque ad vomitum concitandum subinde XL. tartari emetici cum aqua fontana soluti grana necessaria essent. Maxime solita tartari emetici in aquae libris duabus soluti dosis gr. XX. erat. In quibusdam emesis nullo plane modo concitari poterat, ex alui profluuiio ab eadem medicina

na in his casibus producto parum leuaminis erat.

Vt autem viscida materies eo melius certiusque expelleretur, vtque morbi insultus omni vi reprimerentur, emeticæ medicinae vsus omni octiduo repetendus erat, hoc successu, vt ab inglutinis collecta materies malaque bilis expelleretur. Ipecacuanha herniosis et grauidis data alui tarditatem produxit. Tandem omnibus, sine vlllo discrimine, et sine omni noxa tartarus emeticus datus est.

Purgantium vsu sordes in intestinali tubo contentae expellebantur, in quibus *medii sales*, inprimis sal catharticum Anglicum, magna dosi, ad uncias subinde tres aut quatuor, exhibitum, prae omnibus valuerunt. Fortiora purgantia nocuerunt, de leuioribus autem, inprimis rheo, damna observata sunt.

Tandem, oculorum inprimis in hoc morbo affectionibus commotus, mercurium dulcem magnis dosibus, hoc successu Noster adhibuit, vt spasmodorum insigne lenimen in omnibus observaretur, idque lenimen a vermibus hoc medicamine expulsi inprimis ortum est, hoc modo, vt in omnibus tandem, quibus haec medicina, et iteratis vicibus propinabatur, vermibus expulsi, insignis morbi in melius mutatio observaretur. Saliuatio, licet mercurius magna dosi saepius propinaretur, nunquam observata est.

Spasmi interea quum his euacuationibus non penitus sopirentur, diaphoreticae medicinae datae sunt. Maxime eum in finem conueniens medicina camphora fuit cum aceto soluta, roob iuniperi admixto. Eadem medicina et vermes expulit. Serpentariam etiam cum successu adhibuit. Valde etiam medicina successit ex calami aromatici, anenulæ, et valerianæ sylvestris radicibus parata, verum

rum palato aegrorum valde ingrata. In cortice Peruviano parum praesidii fuit; necrosin tamen potenter cohibuit. Cornu cerui spiritus manifeste nocuit, in diuturno vero morbo oleum animale DIPPELII ad exanthemata critica producenda eximie valuit. Moschus convulsiones quidem sedauit, verum vnciae pretiosi huius medicamenti ad optatum effectum obtinendum adhibendae erant. Alchymillae herba parum iuuat; convulsiones vero spiritus salis ammoniaci cum calce viua paratus, interne datus eximie sedauit. Neque opium magno cum fructu adhibitum est. Maxima praesidii pars in fantonici semine, radice valerianae syluestris extracto cum nitri spiritu soluto, aliisque anthelminticis medicinis sita fuit. In desperato casu stannum Anglicum cum Ialappae radice remixtum praestantissima medicina fuit.

In externis medicinis vesicatoria vtilissima fuerunt, p. 209. venaesectio autem semper nociua fuit. Ex scarificatione vtilitas quaedam subinde fuit, vtilissimae autem hirudines fuere. Egregii etiam frictionis, et laesionum externarum accidentium effectus fuerunt. Multum etiam leuaminis vnguenta emollientia resoluentiaque rigidis articulis illita attulerunt. Balnea calida vtilissima fuerunt. Victus ratio diligenter obseruanda, et inprimis cauendum est, ne fame praeternaturali affecti aegri panem ex fecali cornuto aut corrupto paratum deuorent.

Experientiis quibusdam finis huic operis parti p. 236. imponitur. In his adseritur, morbum convulsuum cum Sancti Antonii igne vnum eundemque morbum esse; (quod tamen ex Gallorum medicorum obseruationibus vix crediderim, quum hic morbus singularem speciem saltem certe constituat) morbum, quo diutius in corpore delituerit, eo difficilius etiam expelli posse; sanationem morbi difficilissimam,

limam, immo nullo modo possibilem esse, si mori-
da materia nervos vasaque sanguinea corrodit; fe-
brem intermittentem in omnibus morbi sympto-
matibus nunquam observatam esse; mortem veros
pectoris spasmos semper sequi; electricos succu-
sus omnibus paene hoc morbo affectis convenire;
formicationis in internis corporis partibus sensum
semper prosperam valetudinem futuram indicare,
nullumque aegrum hoc morbo affectum pro immuni
ab eo haberi posse stupidis adhuc digitorum extre-
mitatibus, articulis trementibus, oculis imbecilli-
bus existentibus, et formicationis in cute sensu, fa-
meque praeternaturali praesentibus.

P. 340. Nunc morborum in nosocomio societatis oeco-
nomicae et in nosocomio regio observatorum hi-
storiae exponuntur; appendicis autem loco hi-
storiae morbi convulsivi vagi ab HÜSERO V. D. Mini-
stro, a WEBERO, EVERS, HEUSLERO, MEYERO,
conscriptae adiectae sunt. Electricitatis usum ex
exemplis in hoc morbo STEFFENS docet. Tan-
dem et morborum a lolii temulenti usu ortorum
ab Auctore observatorum historia addita est, in qua
adseritur, ex modico lolii usu vomitus, variosque
neruorum morbos oriri, hos vero morbos copiose
assumto lolio et in veram maniam degenerare.
(Nos, quum anno 1779. mulieri post lolii temu-
lenti copiosum cum farina usum vena incideretur,
modica sanguinis quantitateeducta, asphyxiam per-
fectam, per dimidiam horae partem perdurantem,
observauimus. Eam copiosissimus assumptorum vo-
mitus excepit.)

XXIV.

De liquoribus salinis officinarum, eorumque medicis virtutibus. Specimen, quod pro summis in medicina honoribus defendit CHRISTIANVS GOTTHOLD ESCHENBACH, Art. Lib. Mag. Medic. Baccal. et Societ. oecon. Lipsienf. Sodal. Lipsiae, CIOICCLXXXIII. pagg. 28. in forma quarta.

Qui HOFFMANNI nuper et LUDWIGII auctori-
tate inter officinalia, quae dici solent, medi-
camenta relati sunt salini liquores, ii profecto, quod
virtutibus medicis admodum insignes fuerint reper-
ti, peculiari illustratione et repetita commendatio-
ne iam pridem digni esse videbantur. Neque ta-
men quisquam haecenus, quantum nos quidem sci-
mus, huic argumento explicando incubuit, nec vl-
lus vel discrimen, quod inter hoffmannianum et
ludwigianum liquorem intercedit, vel peculiare
cuiusvis virtutes descripsit. Quare hanc ipsam sibi
materiem in hoc inaugurali specimine illustrandam
ESCHENBACHIVS sumpsit, eamque ita pertractavit,
vt, quae sit vtriusque liquoris indoles atque natu-
ra, et quibus vterque viribus medicatis gaudeat, co-
gnitum fieret atque perspectum. Et primum qui-
dem agit Auctor de illo salino medicamento, quod
ab HOFFMANNO cognomen habet, illudque ex qua-
tuor diuersis salibus, destillatis quibusdam aquis, et
cascarillae cortice digestionem in nostris officinis pa-
rari monet. Etenim aquam super cardui benedi-
cti herba abstractam cum anatica portione aquae
florum chamomillae vulgaris pharmacopoei com-
miscent, lenique deinceps calore in miscelae huius
libris tribus salis alcali fixi vegetabilis, nitri depu-
rati, tartari vitriolati singulorum vncias duas et fa-
lis

lis ammoniaci vnciam vnam soluunt, liquorem hoc modo paratum superfundunt corticis cascarillae vnciae vni, ac, digestionē peracta, a remanente terrestri materie eum tandem separant, et in vitro bene clauso asseruant. Varia itaque neutrius generis salia in hoc liquore inesse, neque tamen eum alcalinis partibus prorsus deprehendi destitutum patet; nam vtriusque lixiui salis aliqua portio in liquore soluta haeret, quae acidis prorsus saturata haud est. Hinc, addit ESCHENBACHIVS, sistit hoc medicamentum veluti medium sal, quod ex fixo et volatili alcali, nitrosoque, vitriolico et muriatico acido compositum, neque tamen sufficienti ratione saturatum, est, ac praeterea gummosam et resinofam cascarillae corticis substantiam immixtam habet. Tametsi vero Noster non dubitat, liquorem hunc cum ipso eius auctore, aliisque celeberrimis medicis inter vtilissima medicamenta referre, arbitratur tamen, praeparandi eius rationem, quae vi pharmacopoens diximus, non omnino absolutam, perfectamque esse; namque cum volatilis alcali nullis acidis, aut aliis corporibus, quibus inuolui satis possit, nupti ea indoles sit, vt lubenter in auram abeat, nisi atmosphaerico aëri ad ipsum accessus fuerit denegatus, non potest, inquit Auctor, secus euenire, quin magna vrinosi huius salis vis et hoffmanniano liquore, in quo quippe saturatum acidis illud non sit, sensim discedat, isque adeo minus efficax euadat; atque ita iacturam insignem medicamentum pati manifestum est, quae tamen, auctore Nostro, euitari poterit, si ammoniacale sal, illudque in simplici destillata aqua solutum, tum dum reliquorum salium, et resinoso-gummosarum cascarillae partium solutioni admiscetur, quando a medicis fuerit hoffmannianus liquor praescriptus; etenim hanc optimam rationem esse censet, qui

P. 13.

P. 14.

effici

effici possit, vt euolutum volatile alcali omne cum reliquis liquoris partibus coniunctum maneat, ipseque proinde liquor virtutibus ab eo repetendis non destitutus sit. Ceterum videtur *ESCHENBA* p. 15.

CHIO nitri et vitriolati tartari, quae in liquore inest, copia nimis exigua esse, quam vt, nisi magna liquoris ipsius portio pro vna dosi praescribatur, satis conspicuis effectibus in humano corpore producendis ille par sit. Hinc melius hac medicina aegrotis prospici iudicat, si ea salinis partibus magis esset referta, ita vt in tribus aquae libris nitri ad minimum quatuor et vitriolati tartari tres vnciae continerentur. Neque vero mediorum tantum salium ad aquam rationem esse augendam, sed cascarillae etiam corticis, cuius in liquore illo specifica virtus admodum fracta est atque debilitata, ad quamuis aquae libram vnciam vnam sumendam arbitratur, quo medicamentum efficacibus partibus magis refertum, illudque adeo valitudini restituentae aptius possit obtineri. Sunt autem medicae p. 17. vires, quibus hic liquor potissimum insignis est, cum diluentes ac resoluentes, tum neruinae, roborantes atque irritantes, easque partim a dissolutis salibus, partim a resinoso-gummosa cascarillae corticis substantia habet. Quare profecto dubitandum non est, eum multis aliis, cum simplicibus, tum compositis medicamentis praestare, morbisque variis sanandis, aut eorundem symptomatibus mitigandis, egregie conuenire.

Quamquam autem ex hac, quam de hoffmanniano liquore dedimus, relatione conspicuum est, ipsum inter saluberrimas medicinas esse referendum, alter tamen salinus liquor, de quo Noster in hoc libello egit, illo vtique efficacior existimari debet; etenim est ille, qui nomen a *LVDWIGIO* fert, salinis partibus, quae cum humani corporis humo-

ribus coniunctionem lubenter ineunt, magis, quam Hoffmannianus, refertus, habetque praeterea medi ammoniacalis salis, illiusque vel ad subtilissima vasa mox progredientis, quicquam admixtum, nec vergit ad alcalinam naturam, cet. hinc multis aegrotis, quibus hoffmannianus omnino non conuenit, alter

P. 24. sane aptissimus est. Sequuntur autem pharmacopoei in hoc ludwigiano liquore praeparando rationem hanc, vt primum tartari tartarificati libram, et salis ammoniaci vnciam in tribus aquae simplicis libris soluant, hunc deinde liquorem vnciae vni fructuum aurantium immaturorum, eorumque quodammodo contusorum, superfundant, et in calidum locum reponant, vt, quicquid solubilis materiei his fructibus insit, liquor in se recipere queat. Digestione rite peracta, a remanentibus faecibus tandem leni decantatione liquor separatur, et ad medicos vsus in officinis seruatur. Partes ergo eiusdem sunt neutrius omnino indolis, atque ex duobus acidis, tartari nimirum essentiali et muratico, totidemque alcalinis salibus, fixo vegetabili et vrinoso, ita mixtae, vt nec acidi cuiusdam, nec lixiui salis vlla portio veluti emineat. Praeterea resinosa, gummosaque fructuum aurantium materies liquori huic simul inest, eaque cum salinis partibus arte mixta deprehenditur, ita vt fere saponaceae indolis medicamentum inde prodeat, quod pituitae et stagnanti tenaci materiae resoluendae, obstructionibus canalium maiorum aut minorum referendis, solidis roborandis, peruersis nervorum constrictionibus corrigendis, cet. aptum est atque idoneum. Morbos, quibus sanandis potissimum hic liquor conuenire videtur, Noster fortassis alio tempore descripturus est, simulque vtriusque huius ab ipso commendatae medicinae cum aliis medicamentis coniungendae praecepta quaedam et exempla dabit.

XXVI.

De hydrophobia eiusque specifico, meloe maiali et proscarabaeo, praeside IO. CHRISTL. KEMME, pro gradu doctoris publice disputavit auctor CAROLVS TRAVGOTT SCHWARTS. Halae. Prostat Lipsiae in bibliopolio I. G. Mülleriano, 1783. in 8. cum tabula aenea.

In plurimis contra aquae metum laudatis specificis medicinis meloe maialis quum emineat, ipsaque haec medicina a probatissimis medicis ad auertendum hunc morbum valde commendetur, laudabili omni modo proposito Noster, hydrophobiae breui descriptione praemissa, non solum omnia paene, quae de hac medicina a probatissimis medicis dicta sunt, collegit et in concinnum ordinem disposuit, verum etiam proprias obseruationes vtilissimas addidit, specificam huius medicinae vim ad hunc morbum praecauendum praeclare confirmantes.

Primum de aquae metu a rabidi animalis morfu producto agitur. Periculum et *modum* morbi morfus diuersitati varie respondere, veneni autem commorlis communicati vim eam esse, vt in dispositis tantum aquae metum accendat. Casus hydrophobiae post decimum, vigesimum aut quadragesimum, post morsum, annum valde dubios quidem esse, venenum tamen vt plurimum per aliquod tempus in corpore delitescere.

Quibus praemissis, de his, quae medico in canis rabidi morfu laesis incumbant, agitur. Is eo adniti debet, vt ingressum veneni in corpus impediatur, iam ingressum autem venenum quantocyus aut expellat, aut infringat, et stricturae neruorum medeatur.

In medicinis ad aquae metum laudatis PALMARII puluerem, in leuioribus casibus; aliquid valuisse, improbable non est, idemque de Tunquinesi puluere valet, vtilia vero tantum haec remedia esse possunt, si morbi primordiis opponuntur. Belladonna eam ob causam ad aquae metum valet, quod sudorem pellat, simulque cutaneos spasmos, e veneno inductos sopiat. Mercuriales medicinae non semper hydrophobiae futurae accessum impediunt. (nos XV homines a rabidis canibus commorsos, nulla saepe vulneris plane cura habita, solo vnguenti mercurialis vsu integerrimos ab hoc morbo praeseruauimus, neque vnquam haec medicina spem nostram fefellit) Commodius per vrinae vias venenum expellitur, ipseque meloë maialis vrinam potenter ciet. Specifica ad rabidi canis venenum medicina non datur; omnes hoc modo agunt, vt certas excretiones augeant.

Maialis meloë iam ex longo tempore a ruricolis in Silesia pro specifica ad rabidi canis morsum medicina habitus est, compositionemque ad hunc morbum auertendum efficacem Fridericus, Borussiae rex, anno 1777 a ruricola Silesio redemit redemptamque diuulgari iussit, quam maialis meloë et proscarabaeus potissimum ingrediuntur.

p. 25. Quamuis autem plura a Cll. viris prolata sint, quibus vis antihydrophoba huius insecti dubia redditur, quotidiana tamen experientia in Silesia effectus illius salutes comprobauit. Demorpsi in patria hac Nostri terra a rabido cane non multum sibi a casu isto timent, sed vacui paene ab omni angore, tranquillo animo opiliones, qui meloë colligunt, adeunt, omnesque adhibita ista medicina sanantur.

p. 27. Nunc morborum historiae sequuntur, efficaciam meloë maialis probantes. Ipse Noster de
cimo

cimo aetatis anno misere a rabido cane dilaniatus hac sola medicina integerrime praeservatus est. Effectus medicinae, quos in ipso corpore suo observavit, valde notabiles sunt. Vix horae spatio a sumto remedio elapso sensit primum dolorem obtusum in lumbis, quem paulo post vix tolerabilis stranguria sequebatur, ita ut lotium spissum, quasi mucilaginem gummi alicuius, vel oleum referens, guttatim fere, per totius diei longitudinem, continuo, cum doloris acerbissimo sensu destillaret; sanguinis vero ne vllum quidem vestigium observari potuit; natarunt potius inter multas aerumnas excretae exiguae guttulae in matula discretas, de quo symptomate, felicissimum morbi exitum praesagiente, omnes Nostro gratulati sunt.

Puella morfu laesa hac medicina fanata est, p. 32. symptomatibus hydrophobiam proxime antecedentibus iam praesentibus. Aliae observationes plures eundem remedii effectum felicissimum probantes recensentur.

Et in iumentis morfu laesis, vaccis inprimis, medicina efficacissima fuit.

Medicamentum adhibendi modus varius est. p. 50.

Opiliones in Silesia meloen proscarabaeum vernali tempore colligunt, capite truncant, melli immergunt, sicque enectos vermes in usum servant. Exhibent vermes minutim cum melle tritos cum theriaca, scorpionum oleo, aut meloes oleo per infusionem parato. Quidam et radicis valerianae phu, agrimoniae, pimpinellae albae, visci querni etc. pulverem electuario adiiciunt. Princeps tamen medicinae virtus a meloe pendet.

Tabula aenea ad finem operis addita est, coloribus eleganter distincta, eaque delineatos sistit meloes *maialem* et *proscarabaeum*.

Noua physico-medica.

Auspiciis Augustae CATHARINAE II, scientiarum atque artium promotricis maximae, Academia scientiarum *Petropolitana*, dirigente Illustriissima Principe DASCHKAW, ab intimis Augustae cubiculis et ordinis S. Catharinae equite, in conuentu publico, die 10 octobris MDCLXXXIII habito praemium quaestioni astronomicae *) de *motu diurno telluris* etc. propositum sic distribuit, vt idem partiretur atque duobus commentariis tribueretur. Dimidiam partem accepit Cl. IOANNES FRIDERICVS HENNERT, Professor Matheseos Vltraiectinus, auctor dissertationis, cuius symbolum erat: *Felix qui potuit rerum cognoscere causas*. Altera praemii pars tractatui, cum simbolo: *Dies et mensis, et annus, seculaque, et positae spatii aequalibus horae*: concernebatur, eiusdem auctor est M. PAUL FRISI, Professor Matheseos Milani.

Deinde problema sequens in annum MDCLXXXIV proposuit, atque de eo sequentia scripsit: Geographiae physicae studium nostris quidem temporibus, in omnibus fere Europae regionibus, magni aestimatur eaque solertia colitur, vt nec alpium glacies perpetua, rupiumue asperitas, nec vulcanorum antra igniuoma et profundissimarum fodinarum tenebrae naturae scrutatoribus obicem ponant, quin summa montium iuga aequae ac viscera terrae oculis suis lustrent, vbiuis noua et miratu digna naturae phaenomena obseruantes, quae artificiosam machinae terrestres fabricam, vi omnipotentis adornatam, praeclare demonstrant et illustrent. Mutationum praeterea, quas globus terraqueus per tot saecula subiit, vestigia, in montibus expressa depre-

*) vid. comm. nostr. Vol. hui. P. I. p. 161.

deprehenduntur, quae libri scripti vices gerunt, in quo, tacente omnium temporum historia, praecipuae naturae epochae literis quasi consignatae legantur. Ipsa nimirum saxa non omnia eiusdem sunt vetustatis. Dantur recentiora; dantur etiam, quae antiquioris originis certa praebent indicia, cum alia forsan mundo coeua censenda sint. Si genesin eorum spectas, non minorem ea intercedere differentiam inuenies; cum alii lapides ope ignis, alii via humida prodierint, nonnulli quoque alternas Neptuni et Vulcani vires experti sint. Harum rerum notitia, si vel solus fructus eiusmodi inuestigationum esset, magni sane haberi et digna censeretur oportet, quae ab homine, ratione praedito, ut opera Creatoris admiretur, assidue quaeratur. Jam vero insigni quoque utilitate hoc studium sese commendat, et nostris commodis vario modo inferuit. Nimis amplius nobis daretur campus excurrendi, si praestantiam atque usum eiusdem, ab omni versu, ut aiunt, considerare et hic exponere vellemus. Missis igitur reliquis omnibus argumentis, quae ad propositum nostrum non pertinent, id solum attulisse sufficiat, quod venarum metallicarum exploratio et effossio, lucri quid foeneratura, tota quanta a recta et vera cognitione montium pendet, quam Geographia physica tradit. Illa metallicolis sane filum Ariadneum praebet, vel saltem praebere debet, cuius ductu felici successu laborem instituunt, quo autem neglecto terrae premium empirice perfodiant et metallicis diuitiis, ibi delitescentibus, non nisi casu quodam fortuito potiantur, nautis similes, qui, pyxide magnetica carentes, ventis vela dare et quoquouersum mare sulcando portum quaerere tentarent. Obseruatum est (ut vnico exemplo res illustretur) nonnulli saxorum genera, prae reliquis, huic vel illi metallo

magis fauere; sunt quoque prognoses, ab indole petrae, cui minera metallica inhaeret, depromptae, quae maiorem vel minorem eius copiam pollicentur. Maxime igitur e re est, vt saxa probe cognoscantur. Fateri autem cogimur, hanc partem mineralogiae nondum plane elaboratam et omnium absolutam esse; tot enim existunt lapides sic dicti aggregati, tam varia particularum diuersarum in his commixtio et proportio, vt facile inter se aut confundantur, aut absque ratione distinguantur; vnde dissensus auctorum et observationum haud raro oritur mere verbalis, cum vnum idemque saxum diuersis nominibus salutatur, vel vice versa, quae maxime differunt, pro congeneribus fumuntur. His et aliis rationibus mota, Academia Imperialis scientiarum rem et physicis et metallurgis gratam vtilemque se facturam sperat, dum publico eruditorum omnium gentium examini et scrutinio (solis exceptis Academiae Imperialis sociis, Petropoli habitantibus, quibus nunquam palma Academiae tribuitur) argumentum arduum quidem, sed magni ponderis, proponit, quod si quis rite enodauerit, quantum hodierna fert scientiae conditio, ideoque Academiae desiderio, caeteris concurrentibus plenius satisfecerit, praemium centum nummorum aureorum, quos vulgo Ducatos vocant, accipiet. Problema vero est:

„Accuratam ac naturalem methodum saxorum,
 „quae corticem telluris constituunt, secundum genera,
 „ra, species et varietates dispositam, ita elaborare,
 „vt singuli lapides aggregati vel mechanice mixti,
 „in montibus et stratis terrae obuii, non modo criteriis
 „certis, tam externis quam chemicis, et nominibus fixis
 „(absque inutili tamen receptorum
 „nominum innouatione, quae confusionem commu-
 „niter

„niter parit) tutius ac facilius, quam antea licuit,
 „a se inuicem distinguantur; verum etiam ratione
 „originis suae et vetustatis diuersae; prout hac
 „vel illa naturae operatione, sub variis geocosmi
 „mutationibus, serius ocius producti sint, in classes
 „distribuantur, simulque annotetur, cui metallo
 „haec vel illa petra inprimis se matricem praebeat;
 „adiectis observationibus mineralogicis fide dignis,
 „quae diuisionem et reliqua asserta probant atque
 „confirmant. „

Rogantur omnes, qui cogitata et obseruata
 sua Academiae iudicio submittere velint, vt disser-
 tationes suas literis distinctis, idiomate Rossico, La-
 tino, Germanico vel Gallico conscriptas, ante Ca-
 lend. Iulii anni MDCCCLXXXV ad Acad. Imp. Scient.
 Secretarium IOANNEM ALBERTVM EVLER, trans-
 mittant; quae enim scripta praeterlapso hoc tem-
 pore aduenerint, praemio ornari nequeunt. No-
 mina sua auctores non ipsis dissertationibus adscri-
 bant; symbolo aut sententia quadam potius discer-
 nendis. Adiungatur vero schedula obsignata, ex-
 tus eodem symbolo, intus nomine Auctoris notata;
 quo facto a Secretario Academiae Syngrapham
 cum numeri, sub quo dissertatio fuerit reposita,
 significatione, accipiet auctor quilibet, dummodo
 locum, ad quem ea dirigenda sit, indicauerit. Iudi-
 cium Academiae in primo post terminum praefi-
 rum conuentu publico enunciabitur.

Regia *Göttingensis* scientiarum societas in so-
 lemni conuentu, die 29 nouembris 1783 habito,
 praeter alia, de quaestionibus praemio expositis
 haec retulit. Quaestio primaria, *rem metallicam*
veterum concernens *), nondum quidem omnino

M m 5

reso-

*) vid. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 169.

resoluta et discussa est ab auctoribus missarum dissertationum. Interim ex quinque, quos receperat societas, tractatibus duo eidem digni visi sunt, qui praemii dimidia parte singuli coronarentur. Altera cum symbolo: *Mein Wissen ist Stückwerk*, studiose conquisitas de ratione, qua veteres in fodiendis et tractandis metallis vsi sunt, relationes cum insigni rerum montanarum peritia tradit, atque iuxta experimenta recentiorum ostendit, quoad ex iis aliquid ad rem nostram metallicam vtiliter adhiberi possit. Auctor eiusdem, aperta schedula cognoscebatur, Cl. DE FLORENCOURT, societati litterarum commercio iunctus. Altera cum epigrapho: *In rebus antiquis*; diligenter et docte relationes veteres collectas, chronologico ordine disposuit, atque sic historiam monticulturae per plures periodos tradidit. Huius auctor est Cl. D. REITZMEIER. Societas ambas has dissertationes, vti et reliquas tres dignas censet, quae publici iuris redantur.

Caeterum de commentariis, qui super propoſita quaestione *de remediis efficacissimis contra insecta lignum destruentia, e. g. Dermestem typographum, piniperdam, et similes*, ad Eam missi sunt, iudicium in alium conuentum distulit: ac quaestionem *de natura alcali mineralis et lixiuioſi*, in novembr. anni 1784 propositam, repetiit. Deinde in nouembrem anni 1785 hanc proposuit mathematico-physicam quaestionem: *Ex legibus, quibus densitas aëris et mercurii a calore regitur, praecepta condere, et demonstrare, altitudinibus barometro mensurandis idonea.*

Praemium est 50 numorum aureorum. Commentarii ante septembris vltimum diem ad Societatem mittendi sunt. Quaestiones oeconomicas omitimus.

Academia Regia scientiarum *Parifina*, quamquam ad quaestionem, quae analyfin falis marini attinebat *), plures tractatus recepisset, tamen nulli eorum praemium decernendum esse iudicavit. Etenim in aliis tentamina proposita sunt imperfecta, neque completam falis marini decompositionem assequuntur, alia, quae maxime votis academiae respondent, nihil habent, nisi quae iam scriptis Germanicis publici iuris facta, et in salinis Londinensibus iam in vsum ducta sunt. Quapropter idem argumentum et praemium 2400 librarum Gallicarum in annum 1785 proponit Academia. Auctores, qui iam tractatus ad eam miserunt, noua tentamina supplementorum instar suppetere poterunt. Commentarii mittantur ante festum Paschatos cognitis et supra **) propositis legibus ad Academiae Secretarium.

Eadem Academia cum ad quaestionem *de vasis lymphaticis* ***) vnum tantum receperit tractatum, qui votis Academiae plane non satis fecit, huius quaestionis speratam resolutionem nunc mittit, et quaestionibus sequentibus praemia proposuit. Primum praemium destinatum est *optimae descriptioni nerui intercostalis in homine*. Optat Academia, vt exacte naturae respondeat descriptio, vt neque ramificationes imaginarias addant, neque ramulos nerui quosdam negligant Auctores. Non opus est icones addere, si modo descriptio clara fuerit ac perspicua; etsi maius pretium illae ipsae conciliabunt exactae descriptioni. Alterum praemium proponitur *optimae descriptioni nerui intercostalis in animalibus*, praesertim in *simiae* quadam specie, in cane, oue, gallopauone, rana et cyprino.

Aequē

*) vid. comm. nostr. Vol. hui. Part. I. p. 165.

**) vid. ibid.

***) vid. ibid. Vol. XXIV. p. 360.

Aequè tamen, si vel *finiae* anatomica descriptio defuerit, si modo reliquorum nervi curate fuerint descripti, praemio participes fiant tractatus. Poterunt etiam addere Auctores aliorum animalium quoad nervum hunc descriptiones, atque ex arbitrio Auctorum pendebit, vtrum icones addere, vel omittere velint.

Commentarii ad vtramque quaestionem mittantur ante vndecimum diem novembris, anni 1785, ad Academiae Secretarium. Praemium, quorum singulum est 1500 libr. Gallicarum in confessu paschali 1786 distribuetur.

Societas medica *Parifina* in annum 1785 sequentem quaestionem proposuit: *Quaenam est natura et causa morborum, quibus ii operarii expofiti sunt, qui stannum tenuissime cufum et amalgamifatum vitro speculari inferunt? Quaenam optima est methodus, eosdem ab his morbis defendendi, fiat hoc, vel physicis, vel mechanicis remediis?* Commentarii ante calendas ianuarii 1785 mittantur ad Cl^{um} VICQ D' A Z Y R, Secretarium societatis.

Academia scientiarum, artium et humaniorum litterarum *Diuionensis* in annum 1785 sequentem proposuit quaestionem: determinentur signa, quibus, post apparitionem febris continuae aut intermittentis, cognosci queat, vtrum ea futura sit maligna, illaque, quae in decursu harum febrium indicabunt momentum temporis, quo malignae febris indolem nanciscuntur (*Déterminer les signes auxquels, dès le début d'une fièvre continue ou intermittente, on reconnoitra si elle sera maligne, Et ceux, qui dans son cours indiqueront le moment où elle sera sur le point de prendre un caractère de malignité.*)

Praemium optimae dissertationi propositum est moneta aurea 300 librarum gallicarum. Commen-
tarii

tarii mittantur, legibus consuetis, ad Cl^{um} MARET, Med. Doct. qui continuo est a secretis Academiae. Caeterum praemium duplex reservat eadem Academia *optimae theoriae ventorum* adiudicabitque optimae dissertationi, quae quocunque tempore ad Academiam missa fuerit. Solutionem quaestionis *super saponibus acidis* *) prolongatam vsque ad diem 13 nouembris anni 1784 assumet. Si autem tum spe frustrata fuerit, huic quaestioni non amplius inhaerebit, sed praemio huic aliam quaestionem destinabit.

Academia *Rothomagensis* regia scientiarum, humaniorum litterarum, et artium in consessu publico, mense augusti 1783 habito, praemium commentario, super vi medica magnetismi et electricitatis ad quaestionem anno 1782 propositam **) scripto illi, cuius symbolum erat: *Est modus in rebus, sunt certi denique fines* etc. decreuit. Et si enim, quoad magnetismum, quaestionem non magis, quam in aliis tractatibus, in eo resolutam inueniret; tamen electricitatis effecta, et morbos, in quibus vel ea adhibenda, vel cauenda sit, ex voto descripta animaduertit. Doluit itaque, Auctorem in scheda adiecta, praeter primam nominis litteram M. nihil de se cognitum fecisse: vt ergo Academia praemium retinere coacta sit, donec Auctor iusto modo nomen suum Academiae indicauerit.

Quaestionem, quam super signis caracteristicis terrarum argillofae, aluminosae, filiceae et aliarum alio tempore proposuit, cum vnus tantum tractatus, qui tamen non omnino votis Academiae satis fecerit, attentione dignus fuerit, in annum 1784 repetiit, Auctoremque dicti tractatus cum symbo-

lo:

*) vid. ibid. Vol. hui. p. 342.

**) vid. ib. Vol. XXIV. p. 718.

lo: *Viscera eius extrahimus* etc. hortatur, ut, quae desint suo tractatui, supplementorum instar ad Academiam mittat. Est autem quaestio ipsa haec: Definiantur characteres distinguentes terras argillosam, aluminosam, siliceam, et alias, quae a chemicis haecenus terrae vitrescentes dictae sunt: ita ut ex his distinctionibus physicis et chemicis utilitas redundet ad agriculturam, aliasque artes, fullonicam, figilem vasa porcellanea fingentem, et vitrariam. (*Etablir le mieux les caractères distinctifs entre les diverses terres, argilleuse, alumineuse, quarzeuse & autres, que les Chymistes ont jusqu'à présent confondus sous le nom de terres vitrifiables; en sorte que de ces distinctions physiques & chymiques bien établies, résultent des connoissances utiles à l'Agriculture & à différents arts, telle que la Foulerie, la Poterie, la Fayencerie, la Porcelaine, la Verrerie &c. dont plusieurs sont cultivés avec succès à Rouen & font une partie du commerce de cette ville.*) Aliud praemium expositum est tractatui, in quo *historia naturalis, physica et medica Normandiae* optime descripta fuerit.

Tractatus, qui has quaestiones concernunt, mittantur ad academiam ante calendas iunii anni 1784 solutis vectigalibus ad Cl. HAILLET DE COURONNE, qui societati est a litteris.

Nouum est utique inuentum, vel saltem noua est theoriae cognitae applicatio, qua nuper fratres DE MONTGOLFIER inclaruerunt, vel aëre vaporibus rarefacto, vel aëre inflammabili globos sericos, *machinas aërostaticas* dicunt, implere, qui tum sponte aëra adscendant, tranent, atque magna etiam satis pondera secum tollant. Tantam admirationem, tantumque applausum nactum est ipsum hoc inuentum, ut per omnem fere Europam tentamina aërostatica instituerentur, atque ut quidam ex Gal-

lis, nempe Clarissimi ROZIER, D'ARLANDES, CHARLES et ROBERT se ipsos his machinis attolli auderent, atque satis longum et altum spatium per atmosphaeram felici cum successu tranarent. Historiam huius inuenti optime tradidit Cl. FAUJAS DE ST. FOND, in libro, cuius titulum subiungimus *). Primum atque praecipuum, quo hae machinae etiamnum carent, est remedium aliquod has machinas ex arbitrio dirigendi. Quapropter Academia scientiarum, humaniorum litterarum et artium *Lyonensis* praemium 1200 librarum Gall. cuius distributio eidem a perill. DE FLESSELLES et DE SAINT-VINCENT tradita est, decreuit commentario, in quo methodus tutissima, atque facillima, efficacissimaque indicabitur, machinas aërostaticas iuxta voluntatem dirigendi; (*Indiquer la manière la plus sûre, la moins dispendieuse Et la plus efficace, de diriger, à volonté, les machines aërostatiques.*)

Optat Academia, vt Auctores non solum dogmata exponant, sed etiam ipsa adminicula indicent, et vel schemate, vel imagine illustrent, ipsaque experimenta referant, quo repeti possint. Si Auctores experimenta ipsi instituere velint, in praesentia Commissariorum Academicorum hoc fiat. Caeteras cognitatas condiciones mittimus. Tractatus mittantur ante calendas septembris anni 1784, solutis vectigalibus, vel ad perill. DE FLESSELLES, vel ad Cll^{os} DE LA TOURRETTE et DE BORY, qui
Aca-

*) Description de la machine aërostatique de M. M. MONGOLFIER & de celles aux quelles cette decouverte a donné lieu, par M. FAUJAS DE SAINT FOND, à Paris. 8. av. fig. Breuior relatio et-expositio factorum traditur in libro, cui titulus: *Montgolfersche Luftkörper oder aërostatische Maschinen, eine Abhandlung, worinn die Kunst sie zu verfertigen und die Geschichte der bisher damit angestellten Versuche beschrieben werden von FR. L. EHRMANN, Strasb. 8.*

Academiae sunt a litteris, vel ad *Aimé de la Roche*, typographum Academiae. Distribuetur praemium mense decembris anni 1784.

Academia scientiarum et humaniorum litterarum *Montalbanensis*, in confesso die 25 augusti 1783 praemium, quod quaestioni physico-oeconomicae *de conseruatione frumenti atque defensione ab insectis, praesertim curculione granario*, destinaverat, dissertationi tribuit, cuius symbolum erat: *Vis unita fortior*. Auctor eius est Cl. BERTHOLON DE SAINT LAZARE, membrum plurimum Academiarum, et Professor physices experimentalis statuum Languedociae, qui non solum quaestionem diligenter discussit, et remedia iam proposita examinavit, eorumque impotentiam demonstravit; verum etiam noua tuta et facilia suasit, quibus non solum insecta in frumento praesentia destruantur, sed, quo minus ad granaria accedant, etiam impediantur.

Praemium accessorium (*l'accessit*) commentario cum symbolo: *populatque ingentem farris acervum curculio*: datum est.

Societas Belgica scientiarum *Harlemensis* in confesso, maio 1783 habito, quaestionem, *de natura exhalationum marinarum* *) propositam, cum vnam tantum, neque quaestioni satis conuenientem, acceperit responsionem, reclamavit. Postea autem, duobus super quaestione *de gradatione corporum naturalium* ad eam missis commentariis ad exantem reuocatis, nondum autem omnino votis societatis respondentibus, hanc quaestionem repetiit, vt ante annum 1786 ad eam responsiones societati transmittantur: simulque indicat societas, se nullas metaphysicas discussiones optare, sed velle, vt ex historia

*) vid. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 525.

istoria naturali quaestio dilucidetur. Quae quidem quaestio ipsa haec est: Quodnam est iudicium ferendum de gradatione, quam plures philosophi, cum veteres, tum recentes, inter corpora naturalia statuerunt, et ad quemnam certitudinis gradum vera praesentia huius gradationis, atque ordinis, quem natura in eadem observat, cognitio nostra adduci potest? (*Que doit on penser de la gradation, que plusieurs philosophes, tant anciens que modernes ont admise entre les êtres naturels, Et jusqu'à quel point pouvons nous parvenir à nous assurer de la réalité de cette gradation Et de l'ordre, que la nature y observe?*)

Praeterea societas has quaestiones prima vice proposuit, ad quas ante annum 1786 responsiones expectat. 1) Quoad CRAWFORDI theoria de igne et calore experimentis confirmari, vel refelli potest? atque, si experientia vel omnino, vel ex parte, veritatem huius theoriae probat, quid confert illa ad naturam ignis declarandam, meliusque intelligendam? (*Jusqu'où peut-on adopter ou rejeter par des expériences la theorie du Docteur CRAWFORD, touchant le feu Et la chaleur Et si l'expérience prouve en totalité ou en partie la vérité de cette theorie, quels progrès nous fait-elle faire dans la physique du feu?*)

Optat societas expositionem perspicuam, experimentis illustratam: atque, si instrumentis admodum perfectis ad experimenta haec instituenda opus est, de modo, quo his instrumentis potiri, eademque experimenta repetere queat, relationem.

2) Quanam ratione condensator, a Cl^o VOLTA inuentus, atque necessarius apparatus, construendus et adhibendus est, ad electricitatem atmosphaerae methodo tutissima et facillima explorandam: et quinam optimus est electrometer, quo gradus electricitatis observari possit: sic vt quotidianis

meteorologicis obseruationibus mutationes quotidianae electricitatis atmosphaerae, praesertim in Belgio, adiungi queant? (*De quelle façon le Condensateur inventé par Mr. VOLTA & l'autre appareil requis doit être construit & employé pour essayer l'Electricité de l'atmosphère de la manière la plus sûre & la plus aisée, & quel est le meilleur Electromètre, par le quel on puisse observer le degré de l'Electricité; afin que l'on soit en état d'ajouter aux obseruations météorologiques journalières, les changemens journaliers de l'Electricité de l'atmosphère, surtout dans les Pays-bas?*)

Ad hanc quaestionem commentarii mittantur ante calendas ianuarii 1785.

3) Quanam sunt obiecta ex historia naturali Belgii, e quorum disquisitione diligentiore utilitas ad Belgium et societatem humanam aliqua redundet? (*Quels sont les objets de l'histoire naturelle des Provinces-unies, au sujet des quels on a lieu de se flatter, que des recherches plus exactes pourront procurer quelque utilité à notre patrie & à la société humaine?*)

Non solam nomenclaturam corporum naturalium, sed etiam expositionem causarum, cur haec corpora vtilia futura sint, optat societas. Commentarii ante anni 1785 initium mittantur.

Ex legato Clⁱ KOPS proponit has quaestiones:
1) describatur apparatus instituendis experimentis super aëre condensato maxime idoneus: (*Une description de l'appareil le plus propre à faire des expériences sur l'air condensé, de la façon la plus commode & la plus assurée.*) 2) Inquiratur cum hoc apparatu in actionem aëris condensati diuersis in casibus, habita praesertim ratione vitae animalis, incrementi plantarum, et inflammabilitatis variorum aëris specierum: (*de rechercher avec cet appa-*

rait l' action de l' air condensé dans des cas différens, de s' occuper entr' autres de la vie animale, de l' accroissement des plantes, & de l' inflammabilité des différentes espèces d' air.)

Quaestio denique praemio a societate Batauiae congregata oblato proposita, ad quam ante anni 1788 initium responsiones exspectantur, haec est: Quibusnam diaeteticis praeceptis, theoria fundatis, et experientia confirmatis, potest sanitas eorum conseruari, qui, Indias orientales iter facientes, noxios effectus mutationis climatis et vitae generis experiuntur? Possuntne, praeter regulas generales, indicari speciales, diuersis classibus individuorum, quibus applicandae sunt, adaptatae? (Par quelles règles de conduite, fondées sur la theorie, & confirmées par l' experience, pourroit-on conseruer la santé de ceux qui, faisant le voyage des Grandes-Indes, éprouuent les effets pernicieux d' un changement extrême de Climat & de façon de vivre? Indépendamment des règles générales, pourroit-on en indiquer de particulières, qui varieroient suivant les différentes classes des individus, auxquels on devroit les appliquer?)

Commentarii, Belgice, Latine aut Gallice scripti, mittantur, legibus consuetis, solutisque litterariis sumtibus, ad Cl^{um} VAN DER AA, societatis Secretarium. Praemium est moneta aurea, cogniti valoris.

Argentorati in locum b. SPIELMANNI successit Cl. et Exper. HERRMANN, Professor Chemiae, Botanices, et Materiae medicae ordinarius creatus est. Exper. LOBSTEIN, cum propter morbidam corporis naturam anatomico theatro amplius praesse non posset, Pathologiae docendae munus suscepit, atque Excell^o, ROEDERER Professio Anatomiae et Chirurgiae ordinaria tradita est.

Cl. MOHRENHEIM, Med. Doctor, ab Augusta
Russorum Imperatrice Consiliarius aulicus et Pro-
fessor Chirurgiae practicae et artis obstetriciae, cum
salario 2000 imperial. Russicorum quotannis nomi-
natus est.

Cl. FRANK, Archiater episcopi Bruchsalensis,
Gottingam vocatus, illic Professor medicinae fa-
ctus est.

Cl. WITTWER, Med. D. praxin Norimbergae
exercens, tertium in facultate medica Altdorfina
locum nactus, atque illic Professor medicinae di-
ctus est.

Experientissimus COTHENIVS, Consil. intim.
et Archiater regius, Director Collegii superioris
medici Berolinensis, et Exp. ROLOFF, Archiater
Reginae, Decanus eiusdem collegii nominatus est.

Cl. CHRISTOPH. KNAPE, Med. D. Berolini no-
minatus est Professor Anatomiae in Collegio medi-
co chirurgico.

Cllⁱ HELLFELDT et FUCHS, Medicinae Docto-
res, in vniuersitate Ienensi Professorio munere ex-
traordinario ornati sunt.

Experientissimus et Cl. WEICKARD, Archiater
Fuldensis, a Russorum Imperatrice Augusta *Petro-
polin* vocatus et Eiusdem Archiater denominatus
isthuc profectus est.

Ill. et Celeb. GRVNERVM, Consiliarium auli-
cum, Med. Doctorem et Professore Iensem, so-
cietas scientiarum Vliesingensis socium sibi adiunxit.

Iussu Regis Borussiae FRIDERICI II. Cl.
LAVRENTIVS CRELL, a Consiliis montanisticis
et Professor Helmstadiensis, in numerum membro-
rum exterorum regiae *Berolinensis* Academiae re-
ceptus est.

Excell. LEONH. FRID. MÖNNICH, Professor Ma-
theseos et Physices Francofurti ad Viadrum, a Rege
Boruf-

Borussorum Berolinum vocatus atque Consiliarius superior rerum montanisticarum (*Oberbergrath*) nominatus est, et salario 800 thalerorum quotannis remunerabitur. In eius locum successit Cl. CHRIST. ERN. WÜNSCH, Med. Doctor Lipsiensis, variis scriptis mathematico-physicis commendatus.

Experientiss. LENTIN, artem medicam *Claustralis* exercens, in locum demortui SCHAEFERI, M. D. Lüneburgum vocatus, atque ibidem Poliatri munus suscepit.

Cl. D. VOLTELEN Professoris Chemiae in academia Lugdunensi munus adiit.

Mortui sunt:

Sub finem anni 1782, Vratislaviae, MICHAELIS MORGENBESSER, Med. D. Collegii medici Vratislaviensis Senior et Decanus, clarus scriptis solidis et de patria vrbe praxi felici bene meritus.

Die 10 augusti, anni 1783 Gieslae. Cattorum, IO, PHILIPPVS BERCHELMANN, Medicinae Doctor et Consiliarius aulicus, qui variorum medicorum libellorum auctor est.

Die 14 octobris, anni 1783, Lutetiis Parisiorum, Exp. SANCHEZ, Med. D. natus anno 1699, variis inuentis et scriptis medicis clarus, relicta opera manuscripta Cl. ANDRY publici iuris reddet.

Die 18 nouembris, anni 1783, Lipsiae, D. ANTON RIDIGER, Professor Chemiae ordinarius, anno aetatis LXIII.

Die 13 decembr. anni 1783, PETR. WARGENTIN, Eques de stella boreali, et Academiae scientiarum Holmienfis Secretarius primus, anno aetatis 66.

Die 31 decembris, anni 1783, Lugduni Batauorum Cl. VAN DOEVEREN, Professor Medicinae et artis obstetriciae.

Mense ianuarij, anni 1784, Witebergae, Cl. ZEINER, Med. D. et Professor Astronomiae.

Die 3 februarii, anni 1784, Cl. CHRISTIAN LUDWIG, Philosophiae et Medicinae Doctor, societatis oeconomicae Lipsiensis sodalis, atque collegii minorum principum collega. Natus erat anno 1749, d. 12 maii, atque in physica docenda praesertim multum studii posuit. Scripsit anno 1773 dissertationem *de aethere varie moto, causa diversitatis luminum*, in 4. et diss. *de hydropse cerebri praetorum*, 1774. 4. Praeterea in linguam Germanicam transtulit PRIESTLEYI tentamina et observationes super variis aëris generibus.

Die 18 februarii, anni 1784, D. PET. IO. MACQUER, Professor quondam Facultatis medicae, Censor regius, Professor Chemiae, membrum Academiae reg. Parisinae et Societatis regiae medicae etc. variis et doctis chemicis suis operibus praeclarus.

Die 27 martii, 1784 Lipsiae, D. ANTON GUILIELMVS PLAZ, Professor Therapiae ordinarius, Facultatis medicae Decanus, Academiae et nationis Saxonicae Senior, Collega collegii maiorum principum, atque Academiae Decemuir. Natus erat Lipsiae, anno 1708. Scripta botanica et medica, praesertim dissertationes et orationes, concinno latino sermone sunt celebrata.

XXVII.

Continuatio indicis scriptorum physico-medicalium, quae anno 1778 prodierunt.

- I.** I. REICHARDI flora Moeno-Francofurtana enumerans stirpes circa Francofurtum ad Moenum sponte crescentes, P. II. Francof. 8.
- Abhandlung vom Blitze und Donner*, von HEINR. REIMARVS, Hamburg. 8.
- Vorschriften zur Anlegung einer Blitzableitung in allerley Gebäuden*, von I. A. H. REIMARVS. Hamb. 8.

Kurzer Unterricht für die Hebammen und Wöchnerinnen in Städten und auf dem Lande, von TH.

REINDEL, *Eisenach.* 8.

M. F. REITEMEIER *diff. de cautelis circa remedium, praecipue euacuantium vsum, in morbis vel sub initio morborum, Gotting.* 4.

Observations interessantes en faveur de la section de la symphyse du pubis ouvrage dont le but est, de repondre à un Memoire des Medecins & Chirurgiens d'Arcos, intitulé Examen des faits relatifs à cette operation &c. qui a été distribué le 23 mai & de servir de suite aux recherches historiques & pratiques sur la même matière de Mr. LEROY par Mr. RETZ, à Paris. 8.

Observations philosophiques sur le systême de NEWTON, le mouvement de la terre & la pluralité des mondes; dialogues des morts sur le séjour des vivans, avec une dissertation sur les tremblemens de terre, les epidemies, les orages &c. par FLESCIER DE REVAL, à Paris. 12.

G. F. REÜLING *casus nonnulli de vlceribus pedum et eximia nitri in iisdem sanandis efficacia, Giess.* 4.

C. F. REVSS *de fale sedatiuo Hombergii, Tubing.* 4.
Histoire naturelle, civile & politique des Tonquin, par Mr. l'abbé RICHARD, à Paris, II. Vol. 12.

RICHTER *opuscula medica (v. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 533.)*

A. G. RICHTER *diff. de agarico quaedam exhibens, Gotting.* 4.

EIVSD. *chirurgische Bibliothek, 4ter Band, 3tes und 4tes Stück, ib.* 8.

IO. RIEMS *physikalisch ökonomische Bienenbibliothek, 3ter Theil, Breslau.* 8.

EIVSD. *geprüfte Grundsätze der Schlefschen Bienenpflege, ib.* 8.

10. ANDR. RINDER de linguae inuolucris, Strach. 4.
Herrn DARACH DE LA RIVIERE wohlgegründeter
Urin Spiegel. Aus dem Französischen, Augsburg. 2.
 Traité de la sphere, avec l'exposition des différens
 systêmes du monde. Par Mr. ROBERT, à Paris. 12.
 CARL LE ROI von den Vorhersagungszeichen in
 schmerzhaften Krankheiten. Aus dem Französ-
 schen, Leipz. 8.

E. ROSENBLAD diff. de paraglossa exsertorio cum
 ptyalismo. Resp. Io. Cronholm, Lond. Gothor. 4.

EIVSD. medicinische Abhandlung von den Wirkungen
 des Kohls. Aus dem Lateinischen. Altenburg. 8.

ROSENSTEIN von Kinderblättern etc. v. TISSOT.
 Anweisung für Anfänger, Pflanzen zum Nutzen und
 Vergnügen zu sammeln, und nach dem Linnischen
 System zu bestimmen, von A. W. ROTH, 2 Theil,
 Halle. 8.

D. RAULINS Anweisung zur Hebammenkunst, von
 Nutzen der Hebammen. Aus dem Französischen
 mit Zusätzen von M. F. ALIX, Leipz. 8.

F. E. ROUCYERS Entwurf der Naturlehre zum Ge-
 brauche des königlichen Joachimsthalischen Gymna-
 siums, Berlin. 8.

Dissertation sur les lavemens en général & parti-
 culièrement sur une methode nouvelle de trai-
 ter par ce moyen les maladies vénériennes. Par
 Mr. ROYER, à Paris. 8.

Journal de medecine chirurgie etc. Par Mr. ROUX,
 Tom. 49 et 50. (v. supra).

Traité complet d'anatomique ou description de
 toutes les parties du corps humain. Par SAR-
 TIER. Amsterd. & Leipzig. 12.

Expériences propres à faire connoître que l'Alkali
 volatil fluor est le remede le plus efficace dans
 les Asphixies. Par Mr. SAGE, Paris. 8.

* * SAGE Erfahrungen, daß der süßige Salmiakgeist
 das

das wirksamste Mittel sey Erstickte wieder zu erwecken. Aus dem Französischen, Strasb. 8.

Recherches sur les Volcans éteints du Vivarais & du Velais, avec un discours sur les Volcans brûlans &c. par Mr. FAUJAS DE SAINT-FOND, à Grenoble & à Paris. fol.

SANDIFORT thesaurus dissertationum cet. Vol. III. (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 514.)

XIVSD. Observationes anatomico - pathologicae Lib. II. (v. ib. p. 506.)

Guérison de la paralysie par l'électricité, par Mr. l'abbé SANS, à Paris. 12.

SANTORINI tabulae XVII. anatomicae per GIRARDI (v. ib. Vol. XXII. p. 645.)

Précis d'histoire naturelle, extrait des meilleurs auteurs françois & étrangers, par Mr. l'abbé SAURI, T. I. 2. 3. 8.

Herrn SAURI natürliche Geschichte des Erdbodens. Aus dem Französischen, 2 Theile, Nürnberg. 8.

SAM. SCHAARSCHMIDT Anweisung zu dem Studio medico chirurgico, welche die Pathologie, Chirurgie und Praxis in sich hält, 3ter Theil, Berlin und Stralsund. 8.

I. C. SCHAEFFERS Einleitung in die Insektenkenntniß, neue Auflage. Regensb. 4. m. K.

XVSD. fünf Insektengeschlechter zur Einleitung in die Insektenkenntniß, ib. 4. m. K.

XVSD. Abbildung und Beschreibung des Mayenwurmkäfers wider den tollen Hundsbiß (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 492.)

XVSD. sämtliche Versuche mit dem beständigen Elektricitätsträger. Vier Abhandlungen, Regensb. 4.

XVSD. Abbildung und Beschreibung der elektrischen Pistole (v. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 358.)

SCHILLING de lepra (v. ib. Vol. XXIII. p. 424.)

Differt. physica de aëre eius speciebus, praecipue
de aëre fixo lapidis calcarei. Auctore SCHMID,
Turici. 8.

CASP. CHPH. SCHMIDEL *Vorstellung einiger merkwürdigen Versteinerungen etc. 1ster Hest. Nürnberg.*

L. E. SCHNEIDERS *chirurgische Geschichte mit theoretischen und praktischen Anmerkungen, 8ter Theil. Chemnitz.* 8.

Epitome operum omnium ANT. DE HAEN in usum
juniorum practicorum studentiumque accommodata per D. IO. MICH. SCHOSVLAN, Vienn. 8.

I. C. D. SCHREBERS *Säugthiere in Abbildungen nach der Natur, nebst einer kurzgefaßten Geschichte derselben, 3ter Theil, Erlangen.* 4.

EIVSD. *Beschreibung und Abbildung der Gräser. Leipzig. fol. (Primum volumen v. comm. nostr. Vol. XVI. p. 216. Alterum Vol. XXI. p. 717.)*

FR. IOS. WILH. SCHROEDERS *medicinisch praktische Abhandlungen. Aus dem Lateinischen von IO. CONRAD WENDELSTADT, Rothenburg an der Fulda.* 8.

PH.-GEORG. SCHROEDERI *opuscula medica (nol. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 622.)*

I. S. SCHROETERS *vollständige Einleitung in die Kenntniß der Steine und Versteinerungen, Altona.* 4. m. K.

G. SCHVSTERS *vermischte Schriften als eine Fortsetzung des medicinischen Journals, 5ter Theil, Chemnitz.* 8.

EIVSD. *systematisches Haus- und Reise-Apotheken, welches auf alle Nothfälle der Krankheiten eingerichtet ist, ib.* 8.

D. I. F. SCHÜTZENS *Geschichte einer sehr merkwürdigen zwölfmonatlichen Schwangerschaft, Coburg.* 8.

F. SCHWEDIAUERS *Anfangsgründe des Ackerbaus*

und Wachsthums der Pflanzen, nach dem Engli-
schen des Herrn FORDYCE, Wien. 8.

10. ANT. SCOPOLI principia mineralogiae systemati-
cae et practicae, Venet. 8.

SENEBIER vid. SPALLANZANI.

C. G. SELLE *Einleitung in das Studium der Natur-
und Arzneywissenschaft, Berlin. 8.*

ANDR. ADAM SENET experimenta physico-medica
de electricitate et calore animali, Wirceburg. 8.

CAR. CASPAR SIEBOLD histor. lithotomiae in eo-
dem homine bis factae cum eius restitutione,
Herbipol. 4. c. figg.

SIEGWART de foetus per peluim transitu sub
partu naturali accuratius descripto, Tubing. 4.

C. C. R. SIEMERLING diff. de colica eiusque spe-
ciebus, Gotting. 4.

Discours sur les avantages de la section de simphi-
se, par JEAN RENE' SIGAULT, à Paris. 8.

Historical and practical Enquiries on the section
of the symphysis of the Pubes, as a substitute
for the caesarian operation performed, by Mr.

SIGAULT, Lond. 8.

Discours sur la meilleure methode de poursuivre
les recherches en medecine; prononcé devant
la société médicale de Londres, à son assemblée
annuelle, le mardi 18 janvier 1774, & publié
à sa demande, par Mr. JAMES SIMS. Traduit de
l'anglois par Mr. TAVBERT, à Avignon. 8.

(*Journ. de med. jouill. 1779.*)

Observations sur les maladies épidémiques avec
des rémarques sur les fièvres nerveuses & ma-
lignes, ouvrage traduit de l'anglois du même
par le même, ibid.

LEONH. SINGER diff. de secretion bilis. Argen-
tor. 4.

MART. SLABBERS *physikalische Belustigungen oder
mikro-*

mikroskopische Wahrnehmungen in- und ausländischer Wasser- und Landthierchen. Aus dem Holländischen, Nürnberg. 4. m. K.

GVIL. SMELLI thesaurus disputationum in Academia Edinburgensi ad rem medicam pertinentium selectus, Tomm. II, Edinb. 8.

Abhandlung von den Hämorrhoiden, verfaßt von DAN. SÖDERBERG, Altenb. 8.

SOEMMERING diss. de basi encephali et originibus nervorum cet. (v. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 75.)

* SPALLANZANI opusculum de physique animale & végétale, traduit de l'ital. par Mr. SENEZAR.

BALTH. SPRENGER *vollständige Abhandlung des gesammten Weinbaues und anderer daraus entstehenden Produkte etc. Stutgard. 8.*

EIVSD. *Praxis des Weinbaues überhaupt, besonders aber in Schwaben am Neckar. ib. 8.*

I. C. STARKE de tetano eiusque speciebus, principis causis et ratione sanandi, e veteribus et recentioribus scriptis cet. Pars prior complectitur historiam. Ien. 8.

ROB. STEAVENSON de electricitate et operatione eius in morbis curandis, Edinb. 8.

I. G. STEGMANN'S *Beschreibung einer Luftmaschine der gesunden und ungesunden Luft, Cassel. 8. u. f.*

R. I. STEIDELE *Sammlung verschiedener in der chirurgisch praktischen Lehrschule gemachten Beobachtungen, Wien. 8. 2ter Band.*

Systema naturae in sex regna diuisum, auctore LARS STOCKENSTRAND, Holm. 8.

MAXIM. STOLL pars secunda rationis medendi in nosocomio practico Vindobonensi, Vienn. Austriae. 8.

ANT. STÖERKS *Abhandlung von dem Nutzen des Brennkrautes und des weißen Diptams, Nürnberg. 8. m. K.*

ANT. STÖRCK. praecepta medico practica in vsum chirurgorum castrensium et ruralium ditionum Austriacarum e lingua Germanica in Latinam versa, per I. M. SCHOSVLAN, Tom. I, Vienn. 8.

G. K. C. STORR *Entwurf einer Folge von Unterhaltungen zur Einleitung in die Naturgeschichte, 1sten Bandes 1ster und 2ter Theil*, Ulm. 8.

KARL STRACKS *Beantwortung der Preisfrage, die die medicinische Fakultät zu Paris aufwarf ein Mittel anzugeben, das Blatterngift unwirksam zu machen, und welche nach dem Urtheile der nämlichen Fakultät das Accessit erhielt. Aus dem Lateinischen übersetzt*, Frkf. am Mayn. 8.

De' monti colonnari e d'altri fenomeni vulcanici dello stato Veneto, memoria di S. E. il Sign. Caval. GIOV. STRANGE, Milano. 4.

G. A. SUCKOWS *ökonomische Botanik zum Gebrauche der Vorlesungen auf der hohen Kameralsschule zu Lautern*, Manheim. 8.

G. VAN SWIETEN *Erläuterung der Boerhaavischen Lehrsätze von Erkenntniß und Heilung der Krankheiten, 1ster Theil*, Wien. 4.

Observation sur le froid rigoureux du mois de Janvier 1776, par Mr. J. H. VAN SWINDEN, à Amsterdam. 8.

JO. TEMPLE *diff. de dyspepsia*, Edinb. 4.

Avis aux Messins sur leur santé, ou mémoire sur l'état habituel de l'atmosphère à Metz, & ses effets sur les habitans de cette ville, par Mr. MICHEL DU TENNETAR, à Nanci. 12.

J. E. A. THEDENS *Unterricht für Unterwundärzte der Armeen, 2 Theile*, Berlin. 8. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 719.)

FRANC. THIERY *Erfahrung in der Arzneywissenschaft. Aus dem Französischen übersetzt*. Leipz. 8.

• THOMSON'S *medicinische Rathpslege. Aus dem Englischen mit Anmerkungen*, Leipzig. 8.

Herrn

Herrn TISSOT und ROSENSTEIN Abhandlungen von der Natur und Kur der Kinderblattern v. VON E. G. BALDINGER, Leipzig. 8.

EORVND. *Abhandlungen über die Einpfsropfung der Blattern*, von BALDINGER, ib. 8.

* TISSOTS *sämmtliche Werke, mit Anmerkungen von D. KERSTENS, erster Theil, Schwerin. 8.* (Hic liber postea hic Lipsiae prodiit. v. comm. nostr. Vol. XXIV. p. 161. et 637.)

EIVSD. *inoculation justifiée*, Basle. 12. edit. 2. (ed. dem cum 1773.)

I. C. TODENS *medicinisch chirurgische Bibliothek, 5ten Bandes 3tes Stück, und 6ten Bandes 1sten und 2tes Stück*, Kopenhagen. 8.

ERN. GOTFR. BALDINGER *beantwortet von* 10. CLEM. TODE, ib. 8.

Scienza della natura generale e particolare. Del Padre D. GIOV. MARIA DELLA TORRE, Parte III, con estampi, Napoli in 4.

BALTH. LUDWIG TRALLES *deutliche und überzeugende Vorstellung, daß der für das Daseyn und die Immaterialität der menschlichen Seele aus der Veränderlichkeit aller festen Theile des menschlichen Körpers, ohne Ausnahme hergenommene Beweis, höchst richtig und gültig sey*, Breslau. 8.

EIVSD. *gründliche Erläuterung und Vertheidigung seiner lateinischen Abhandlung von dem Gebrauch der spanischen Fliegenpflaster in Fiebern*, ib. 1. (Latinum tractatum v. in comm. nostr. Vol. XXIII. p. 306.)

JO. EHRH. TRAMPSEL *Beschreibung der Meinberger Mineralquellen in der Grafschaft Lippe, nebst einem Sendschreiben des Herrn ZÜCKERT vom Meinberger Mineralwasser zum innerlichen Gebrauch, 3te und vermehrte Auflage*, Lemgo. 1. (Antecedentem editionem v. in comm. nostr. Vol. XXI. p. 674.)

* TRE COURT *Betrachtung über verschiedene Gegenstände der Arzneykunst. Aus dem Französischen übersezt von EYEREL, Leipzig. 8.*

DAN. GVIL. TRILLER *diff. medica de oleis. Resp. et Auctore Godofr. Ehrh. Dippold, Witteberg. 4.*

TRNKA *vid. KRZOWITZ.*

L. TROTVLAE *curandarum aegritudinum muliebrium ante et post partum libellus, e recensione ALDI emendationibus atque animaduersionibus illustratus; accedunt HENR. KORNMANNI quaestiones de virginum statu ac iure observationibus auctae, Lips. 8.*

De la transplantation, de la naturalisation & du perfectionnement de végétaux, à Londres. (Paris) 8.

Voyage fait par Ordre du roi en 1771 et 72 etc. par Messieurs DE VERDUN DE LA CRENNE, DE BORDO, et PINGRE', 2 Voll. 4.

X. F. UDENS *Entwurf eines Systems der Geschäfte eines Land-Kreis- und Stadtphysicus in königlichen preussischen Landen, Berlin. 8.*

DAN. ANT. DE ULLOA *physikalisch historische Nachrichten vom südlichen und nordöstlichen Amerika, mit Anmerkungen von I. A. DIEZEN, Leipz. 8.*

I. A. UNZER *über die Ansteckung, besonders der Pocken, in einer Beurtheilung der Hofmannischen Pockentheorie, ib. 8.*

L. VAUGHAN'S *cases and observations on the hydrophobia cet. Edit. 2da, Lond. 8.*

EIVSD. *two Cases of the hydrophobia, with observations on that disease, with an account of the Cæsarian section lately performed, ibid. 8.*

Supplement au Dictionnaire raisonné universel d'histoire naturelle de Mr. V. DE BOMARE par Mr. VICAT, à Laufanne, 8.

Reliqua proxime.

Con-

Contenta in hac parte.

I. Kongl. Svenska Vetensk. Acad. Handl. Vol. XXXIX	P. 377
II. D. JOH. DAV. SCHOEPPF <i>von der Wirkung des Mohnsaftes in der Lustseuche</i>	408
III. CONR. MOENCHS <i>Bemerkungen über einige Arzneimittel</i>	409
IV. JOH. FLOYER <i>von der Engbrüstigkeit etc.</i>	424
V. GIOV. BORTOLAZZI <i>sopra una cieca nata guarita</i>	428
VI. GEORG. CHANDLER'S <i>treatise on the diseases on the Eye</i>	411
VII. <i>Systematic Elements of the Theory and Practice of Surgery</i> by JOHN AITKEN	416
VIII. EIVSD. <i>elements of Physic and Surgery</i> Vol. I. II.	418
IX. <i>Modern improvements in the practice of Surgery</i> by HENRY MANNING	419
X. JUSTAMOND <i>of the methods pursued in the treatment of cancerous and scirrhus disorders</i>	420
XI. <i>Observations sur une maladie d'os, connue sous le nom de necrose</i> par Mr. DAVID	421
XII. ANDR. BONN <i>commentatio de humero luxato</i>	423
XIII. LEONH. LVD. FINKE <i>de morbis biliosis anomalis</i>	425
XIV. CHRIST. LVDW. HOFFMANN <i>vom Scharbock etc.</i>	427
XV. IOS. MAR. OESTERREICHER <i>analyses aquarum Budensium</i>	428
XVI. <i>Allgemeine Naturgeschichte der Schilddrüsen</i> von IOH. GOTTL. SCHNEIDER	443
XVII. IO. HERRMANNI <i>tabula affinitatum animalium</i>	476
XVIII. <i>Materialien etc. 1ster Band</i>	477
XIX. <i>Neues Magazin für Aerzte</i> von ERNST GOTFR. BALDINGER, I—Vter Band	479
XX. IOH. VLR. BILGUERS <i>Versuche und Erfahrungen über die Faulfieber und Rubren</i>	481
XXI. BERNH. RAMAZZINI'S <i>Abhandlung von den Krankheiten der Künstler und Handwerker</i> von I. C. G. ACKERMANN	500
XXII. <i>Journal de médecine etc.</i> T. LIII. et LIV.	510
XXIII. <i>Die Geschichte der Kriebelkrankheit</i> von IOH. TAUBE	511
XXIV. CHRIST. GOTTH. ESCHENBACH <i>diff. de liquoribus salinis officinarum</i>	543
XXV. CAR. TRAVG. SCHWARTS <i>diff. de hydrophobia</i>	547
XXVI. <i>Noua physico-medica</i>	559
XXVII. <i>Continuatio indicis scriptorum physico-medico-rum, anni 1778</i>	566